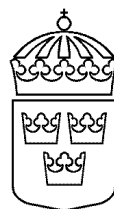

Riksdagens protokoll

2001/02:15

Fredagen den 19 oktober

Protokoll
2001/02:15

Kl. 09.00 – 13.57

1 § Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Lars Hjertén* (m) avsagt sig uppdraget som ledamot i utbildningsutskottet och som suppleant i kulturutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

Förste vice talmannen meddelade att *Catharina Elmsäter-Svärd* (m) avsagt sig uppdraget som ledamot i miljö- och jordbruksutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Förste vice talmannen meddelade att *Per-Samuel Nisser* (m) avsagt sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott

Förste vice talmannen meddelade att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält *Lars Hjertén* som ledamot i konstitutionsutskottet och som suppleant i utbildningsutskottet, *Catharina Elmsäter-Svärd* som ledamot i utbildningsutskottet och som suppleant i miljö- och jordbruksutskottet, *Per Samuel Nisser* som ledamot i miljö- och jordbruksutskottet och som suppleant i kulturutskottet samt *Margareta Nachmanson* som suppleant i konstitutionsutskottet.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i konstitutionsutskottet

Lars Hjertén (m)

ledamot i utbildningsutskottet

Catharina Elmsäter-Svärd (m)

ledamot i miljö- och jordbruksutskottet
Per-Samuel Nisser (m)

suppleant i konstitutionsutskottet
Margareta Nachmanson (m)

suppleant i kulturutskottet
Per-Samuel Nisser (m)

suppleant i utbildningsutskottet
Lars Hjertén (m)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Catharina Elmsäter-Svärd (m)

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2001/02:14 till utbildningsutskottet

Motioner
2001/02:N11–N33 till näringsutskottet
2001/02:K6–K19 till konstitutionsutskottet
2001/02:Sk4 till skatteutskottet

Allmänpolitisk debatt

4 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 14)

Anf. 1 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Bättre vägar, lägre drivmedelsskatter, förbättrade villkor för småföretagen, en utbyggd infrastruktur, sänkta socialavgifter för alla företag i stödområde A och effektivt utnyttjande av EU:s strukturfonder – det är kärnan i moderaternas regionalpolitik.

För att möjliggöra en bättre utveckling än hittills i hela Sverige måste inriktningen av regionalpolitiken ha sin utgångspunkt i företagandets villkor. I en framåtsyftande regionalpolitik blir således förbättringar för småföretagen den kanske viktigaste målsättningen.

En politik som inte uppmuntrar bromsar utvecklingen. En politik som tar till vara människans drivkraft accelererar utvecklingen. Inget bidrag förmår ersätta entreprenörens vilja till framåtskridande. Det är i entreprenörskapet vi i Sverige ska söka vägen för tillväxt och inte i bidragsfloran. Företagsamhet ska prioriteras framför sektorsstöd, och långsiktig tillväxt bör betonas mer än tillfälliga sysselsättningsökningar.

Regeringens proposition innehåller inte mycket av den vara som ska förmå regionerna att utvecklas av egen kraft. I stället för bättre klimat för företagande och arbete blir propositionen ett ordrikt dokument utan konkret innehåll som slentrianmässigt skyfflar runt några miljarder så att kommunalråden kommer att hålla tyst över valrörelsen.

Propositionen blir mest ett trött dokument som föreslår nya utredningar, delegationer och mer av statlig styrning. Inriktningen framåt lyser med sin frånvaro medan den defensiva taktiken tydligen har haft högsta prioritet när propositionen diskuterades fram med hjälp av de tillväxtfientliga vänsterpartierna.

Det är som i fotboll när alla spelarna är på egen planhalva och lagledaren ändå tror att laget ska göra mål. Mitt enda råd till alla Sveriges regioner, små orter, landsbygd, glesbygd och alla begrepp som betecknar vårt land är: Byt lagledare, byt regering. Man kan inte vinna en match i fotboll med en taktik som gällde för 30 år sedan.

Det gäller i lika stor utsträckning regeringens regionalpolitik. Den strategi som minister Messing utmejslat passar för gårdsgårdsserien. Regeringen håller fast vid en föråldrad och kontraproduktiv politik som inte leder framåt. Det blir i bästa fall på stället marsch.

Herr talman! Jag har kritiserat regeringen för passivitet i åtgärdsplanen för tillväxt i hela Sverige. Jag har visat på en alternativ åtgärdsplan där företagandet står i centrum och där rörlighet och tillgänglighet är ledord för tillväxt i hela landet. Det är vi moderater som står för den åtgärdsplan som innebär bättre förutsättningar för regionerna själva att lösa sina problem. Det blir handlingskraft i stället för passivitet.

Till sist till frågan om Assi Domän. Man har nu för avsikt att slå ihop Sveaskog och Assi Domän. När Sveaskog bildades motiverades affären bl.a. av att öka utbudet av sågtimmer för inlandssågverken. När nu regeringen tycker att Sveaskog ska ta över Assi Domän hänvisar man också till inlandssågverken. Frågan inställer sig: Är det bra eller dåligt med färre leverantörer av skogsråvara?

Den här affären är kanonviktig inte minst ur regionalpolitisk synpunkt. Ska Sveaskog ägna sig åt statlig prispolitik innebär det ett dråpslag mot alla privata skogsägare i inlandet. Dumpning av priset på sågtimmer, tydligen välsignat av regeringen, slår direkt mot skogsentreprenörer, skogstransporter och mot det privata skogsbruket i dess helhet. Jobben försvinner ut mot kusten eller till andra länder. Kvar blir arbetslöshet och ökade regionala klyftor.

Anf. 2 PETER PEDERSEN (v):

Herr talman! När jag anmälde mig till debatten var temat regionalpolitik och företagsnedläggningar. Det tvingar mig som degerforsare att betona det sista ganska tydligt.

Jag kan inte låta bli att kommentera det som Ola Sundell var inne på. Jag är inte heller övertygad om att propositionen med förslag till ny regionalpolitik löser problemen. Det finns mycket som fattas. De största bristerna vi har i glesbygden är att vi hela tiden tappat arbeten.

Det finns en viss överbetoning på att man flyttar dit där man ska få en fin utsikt och ha en trevlig livsmiljö. Jag tror inte att det räcker att leva på den fina utsikten. Man måste ha arbete, bostäder och utsikter för en god framtid snarare än utsikt över något fint vattendrag.

Herr talman! Alltsedan industrialismens genombrott har verksamheter vuxit fram, utvecklats men också avvecklats och ersatts av andra verksamheter. Alla stora förändringar är mer eller mindre smärtsamma för de berörda parterna, inte minst de anställda och deras familjer.

Den svenska fackföreningsrörelsen och Sveriges löntagare har historiskt sett insett att strukturrationaliseringar har varit nödvändiga för att långsiktigt få en konkurrenskraftig och utvecklad produktion. Privat företagsamhet har alltid varit inriktad på att skapa vinst. Men det har också funnits en stor kompetens vad gäller själva produktionen inte minst från de anställdas sida. Många av våra produkter har varit världsledande.

På senare tid har det luddats ut. Man tittar mindre på god produktion och mer på total vinstmaximering. Inte ens lönsamma eller mycket lönsamma enheter eller företag går säkra. Den s.k. kvartalskapitalismen tvingar företagsledning till snabba och ogenomtänkta beslut i sin iver att hålla aktieägare och den s.k. marknaden nöjda.

Globaliseringen handlar i princip om att kapitalägare ska kunna flytta sina pengar fritt över gränserna. Det sätter mycket hård press på länder, fackföreningsrörelsen och löntagare. Jag har ett bra exempel. Vi brukar tala mycket om principer, men jag ska här ta ett konkret exempel.

Avesta Polarits styrelse håller styvnackat fast vid sitt beslut att lägga ned Degerfors Stainless till år 2003. Därmed kommer det att ställa drygt 330 personer utan arbete. Dessutom drabbas ca 200 underleverantörer. Kommunen har beräknat att det kommer att beröra ungefär 1 000 personer i kommunen. Företaget håller fast vid beslutet trots att den nuvarande verksamheten ger en avkastning på ca 40 %.

Styrelsen för företaget har varit kontaktad av såväl näringsminister Björn Rosengren som andra, kommunen, länsstyrelsen, osv. Statsminister Göran Persson har uttryckt sig i kritiska ordalag. Hela Degerfors med omnejd har rest sig för att göra motstånd. Nedläggningsbeslutet har diskuterats i riksmidier, i radio och TV, i de stora drakarna och på nätet. Ja, t.o.m. tidningen Dagens Industri har i ett flertal artiklar behandlat nedläggningsbeslutet i kritiska ordalag.

Ingenting verkar dock bita på den s.k. råa kapitalismens företrädare – jag tycker att Avesta Polarit nu har satt sig i en sådan sits att man kan använda de orden.

Det brukar sägas att finländska företagsledare är tuffa och alltid står fast vid fattade beslut. Jag har dock svårt att se det tuffa i att man snor löntagarnas och fackets lyckade affärsidé, som kom fram när man hotade Degerfors om nedläggning 1993. Då var det facket och löntagarna som kom fram med den nya affärsidén. Nu säger man: Nu går det här så bra, så nu tar vi er affärsidé och flyttar den till en annan ort i ett annat land, nämligen Sheffield i England.

Jag har också svårt att se att det är speciellt tufft att man så länge som möjligt försöker gömma sig bakom affärshemligheter när beslutsunderlaget ifrågasätts. Det är inte fegt, snarare tvärtom, att låta sig övertygas av kloka och genomtänkta motargument. Det skulle också tyda på en viss flexibilitet. Men det verkar inte höra hemma i vissa börsnoterade företag.

Vd:n och koncernchefen har envist hänvisat till att de övriga stålverken i koncernen har en större kapacitet och att finansieringsanalysen visar att nedläggning i Degerfors skulle ge tio gånger högre avkastning på investerat kapital jämfört med nedläggning i Sheffield.

Den kritiske bör rimligen fråga sig om detta verkligen kan stämma, och hur de olika alternativen räknats fram. Underlaget har analyserats noggrant av facket och företagskonsulter, och de ifrågasätter fortfarande den bakomliggande analysen både vad gäller vad man bör göra för att få

en effektiv produktion och en trovärdig finansiering. Facket menar att det finns ett bättre alternativ, där man skapar integrerade produktionsflöden i de olika enheterna, där befintlig kompetens tas till vara, där befintliga kundrelationer vårdas och där transporten av stål mellan de olika enheterna är mindre.

Ingenting av vad som har sagts från Avesta Polarit hittills motsäger misstanken att nedläggningsbeslutet fattades redan då Avesta Polarit bildades genom en fusion i början av 2000. Det kan sägas vara ett beslut som inte fattades utifrån affärsmässighet, vilket är anmärkningsvärt med tanke på att Avesta Polarit är ett börsnoterat företag.

Man kan fråga sig: Vad tycker egentligen aktieägarna i Avesta Polarit? Vad säger Avesta Polarits kunder? Vad säger de riksdagsledamöter som vanligtvis hyllar marknadens frihet? Jag hade önskat att ni i det här konkreta fallet skulle kunna stå upp lite frejdigt och aningslöst – som jag tycker att ni brukar göra när det gäller marknaden och dess aktörer. Men nu är det fredag, och vi diskuterar regionalpolitik. Föga oväntat lyser de ledande borgerliga politikerna med sin frånvaro, vilket för övrigt också gäller regeringen.

Jag förväntar mig att ni snarast går ut och förklarar det logiska och affärsmässiga i att lägga ned en vinstgivande enhet. Det skulle dessutom vara snyggt om ni kunde stå för den åsikten på plats i Degerfors. Jag hälsar er välkomna dit. Vi skulle säkert kunna föra en trevlig diskussion med de anställda.

Kampen kommer förstås att gå vidare för att rädda en verksamhet i Degerfors. Om man vidhåller kravet på att lägga ned verksamheten tycker jag att det är rimligt att man ger någon annan chansen att ta över den här fungerande och lönsamma verksamheten. Det kan vara ett annat företag eller, om inget annat fungerar, de anställda. Det ska i så fall ske till en symbolisk summa.

Sannolikt kommer Avesta Polarit att vägra med hänvisning till att man inte vill ha konkurrens på orten. Men då pratar man emot sig själv. Om man tror på sina egna siffror, dvs. att man kommer att få en tio gånger högre lönsamhet genom att lägga ned i Degerfors och flytta till Sheffield, så kan det inte i kapitalismens värld vara en speciellt hård konkurrens från ett annat företag som drivs av de anställda eller av någon annan och som har tio gånger lägre lönsamhet.

Jag tycker att man är skyldig att ge en chans till alla generationer i Degerfors som har kämpat och dragit in vinst till olika företagskonstellationer där sedan ungefär 340 år tillbaka. De ska få en chans att få fortsätta bedriva inte en förlustgivande verksamhet – som det ofta handlar om – utan en mycket vinstgivande verksamhet. Ge Degerfors Stainless ytterligare en chans! Det vore tufft, herr Virolainen!

Herr talman! Jag kan också konstatera att regeringen har olika linjer i frågan. Björn Rosengren sade i en TV-debatt att han kunde tänka sig att se över reglerna för företagsnedläggningar. Han hänvisade till de franska reglerna, som är mycket tuffare när det gäller företagsnedläggningar och de anställdas rättigheter och företagets skyldigheter. Bara några dagar efteråt går statsminister Göran Persson ut och säger att i Sverige varken kan eller vill vi göra någonting åt detta. Då är förstås frågan: Vilken regeringslinje är det egentligen som gäller? Är regeringen beredd att se över regelverket och stärka de anställdas rättigheter vid nedläggning av

företag? Är regeringen beredd att möjliggöra uppbyggnad av lokala och regionala fonder för att skapa åtminstone en liten motmakt till det spekulativa kapitalet? Är regeringen beredd att ge t.ex. AP-fonderna större möjlighet att skaffa sig fler aktieandelar i olika företag, med ett mer långsiktigt ägarintresse? Är det fult att använda även pensionsspararnas pengar och att löntagarna har rätt att via sina gemensamma sparade pengar kräva ägande och makt och inflytande över produktionens inriktning osv.?

På tal om stål och fotboll: Vi har aldrig gett upp! Vi har kommit långt ned i divisionerna, och nu är vi nere i ... ja, jag ska inte säga sådana ord i kammarens talarstol. Men vi kämpar vidare! Jag hoppas att fler kan delta i kampen, och inte bara pratar utan också föreslår konkreta åtgärder och visar respekt. Kom på plats och säg vad ni egentligen tycker!

Anf. 3 HARALD BERGSTRÖM (kd):

Herr talman! Så har vi då – jag hade så när sagt äntligen – fått regeringens syn på hur den föreslår att regionalpolitiken i vårt land ska förändras och moderniseras för att möta framtiden.

Jag har naturligtvis läst propositionen *En politik för tillväxt och livskraft i hela landet*. Jag har läst den ganska grundligt för att jaga efter nya grepp och nya tankar och idéer, men jag har faktiskt inte hittat några.

För ett par veckor sedan sade jag i bordläggningsdebatten att vi kristdemokrater inte tror att den medicin regeringen nu doserar kommer att fungera. Varför skulle den det? Det är ju precis samma slags medicin som man har försökt med under långa tider.

Nej, det är som tidigare – det är uppifrånperspektivet som gäller. Men ett samhälle byggs inte på det sättet. Enligt kristdemokratisk uppfattning byggs livskraftiga regioner, kommuner och samhällen när människor med kraft och vilja samverkar lokalt i ett underifrånperspektiv. Det fungerar ungefär likadant oavsett var i landet dessa människor eller, om man så vill, eldsjälar bor och lever.

Helt fundamentalt är att människor vill bo på landsbygden, i små orter eller i glesbygd, dvs. över hela landet. Regeringen föreslår att 150 miljoner ska fördelas över de kommuner som drabbats hårdast av befolkningsminskning som ett extra stöd och hjälp.

I vår motion som svar på propositionen resonerar vi som så att detta är ett extra utjämningsbidrag som ska läggas ovanpå det mellankommunala – ett slags extra plåster för att rätta till en skevhet i skatteutjämningsbidraget. Vi tror inte att det kommer att hjälpa särskilt mycket. Vad hjälper pengar om de många människorna inte kan uppfylla sina önskningar?

Ett annat sätt som vi nu i flera år i motioner, reservationer och anföranden förordat är att möjliggöra ett ökat bostadsbyggande på landsbygden. I dag går det knappast att bygga nytt. Risken är för stor att man blir fast i sin bostad med sina lån. För många människor blir beslutet att bygga en villa på landsbygden det sista val av bostad som man kan göra i livet. Vi ser då två åtgärder som omedelbart borde sättas i gång. Det ena är att genomlysa och förbättra kreditförhållandena för att bygga på landsbygd eller i små tätorter. Som det nu är kommer marknadsvärdet på en nybyggd landsbygdsvilla att ligga betydligt lägre än vad det kostar att bygga den. Därför måste det faktiskt ordentliga tag till för att man ska

komma till rätta med vad det kostar att bygga. När mer än 60 % av slutpriset är skatter så måste vi i dag börja titta på t.ex. byggmomsen.

Dessutom måste dispensgivningen för strandskyddsreglerna mjukas upp för att möjliggöra bebyggelse sjönära eller vid vattendrag. Vi vet nu att det är det slags boende som många människor vill skaffa sig. Glesbygdsverket skriver om detta i sitt remissvar på Regionalpolitiska utredningens slutbetänkande. Man har identifierat en liten återflyttning till och vilja att flytta till landsbygden. Och just strandskyddet spelar väldigt stor roll för dessa återflyttare när det gäller var och hur man kan välja att bo.

Vi vill att kommunerna ska ha hand om en generösare dispensgivning. Ta bort Naturvårdsverkets överprövningsrätt!

Herr talman! Man måste ju också kunna ta sig till och från sin bostad. Då behövs det vägar. Man ska kunna ringa och koppla upp en dator, och man ska ha tillgång till elektrisk kraft. Kort sagt: infrastruktur. Vad har regeringen sagt om vägar för att främja landsbygden? Jo, genom att successivt avsäga sig ansvaret för vägarna på den svenska landsbygden riskerar regeringen att kraftigt försämra det som i dag är knappt acceptabla kommunikationsleder. Det handlar om det fina blodmloppet ute i kommuner, byar och glesbygd.

En utredning har sett över beståndet av allmänna vägar och föreslagit att 16 000 km allmän väg görs om till enskild väg. I en situation med synnerligen låg vägstandard kan alltså regeringen komma att avsäga sig det ekonomiska ansvaret för vägunderhållet i de områden där människor är som allra mest utlämnade till fungerande bilvägar.

I dag är cirka en fjärdedel av det enskilda vägnätet berättigat till statsbidrag. Anslagen halverades under ett par år på 1990-talet, och 1999 utbetalades endast 100 miljoner i bidrag trots att drygt 500 miljoner avsatts i statsbudgeten. Tryggheten i systemet hotar att försvinna om det enskilda vägnätet drastiskt utökas. Det finns effektiviseringsvinster att göra genom en mer lokalt anpassad drift. Det behöver därför utvecklas former för detta utan att staten för den skull släpper det ekonomiska ansvaret. Grundläggande är att underhållet förbättras genom höjda anslag, oavsett om det sker genom ökade bidrag till enskilda vägar eller genom ökade resurser till Vägverket.

Kristdemokraterna anser att regeringen måste garantera att staten inte avsäger sig det slutgiltiga ekonomiska ansvaret för underhållet av de landsbygdevägar som är öppna för allmän trafik.

Herr talman! Låt mig säga några ord om tillväxtavtalen. Lands- och glesbygdens kännemärke är de många småföretagen. Dessa måste bli mer involverade i och dra nytta av tillväxtavtalen framöver. Vi menar att dessa avtal måste bli en kommunal angelägenhet om tillväxtavtalen ska bli vad många av oss hoppas. Vi har varit avvaktande inför dessa avtal, och vi ser ingen förbättring. Det går inte att bara lägga på kommunerna ytterligare arbetsuppgifter utan att de får betalt för jobbet. Men vi tror att tillväxtavtalen i mer kommunal regi skulle kunna vara en grej.

Jag skulle vilja tala något lite om näringspolitik. Det är inte enbart geografiska skillnader som innebär olika förutsättningar för företagande. Grunden finns till stor del hos företagaren själv. Det handlar om hur möjligheter och resurser tas till vara, men också om hur en affärsidé formuleras och genomförs. Därför kan vi konstatera att de regionalpolitiska stöden aldrig kan ersätta entreprenörskap, företaganda, kreativitet

och dynamik. Å andra sidan är vi väl medvetna om att en programverksamhet som t.ex. tillväxtavtalen har satt i gång kan bli en startpunkt för något nytt i ett litet företags utveckling.

Kristdemokraterna tror dock att i stället för stöd och bidrag är det viktigare att näringspolitik, skattepolitik, arbetsmarknadspolitik och jordbrukspolitik utformas så att de uppmuntrar och ger förutsättningar för att eldsjälar och innovatörer ska våga ta risker och finna det mödan värt att starta och driva verksamheter av olika slag. De blir då i sig själva en förutsättning för tillväxt i det samhälle eller den bygd där de bor. Jag har mycket svårt att se var och hur regeringens förslag kan ge sådana effekter.

Jag skulle ha velat säga någonting om äganderätt och om upphovsmannarätt, men talartiden är slut. Vi måste dock värna upphovsmannatätten på ett annat sätt.

Anf. 4 PETER PEDERSEN (v) replik:

Herr talman! Harald Bergström tar upp en rad kritiska ståndpunkter i förhållande till regeringens proposition om regionalpolitik. Jag kan dela en del av den kritiken. Ibland får man nästan intrycket att vi har för liten rörlighet i Sverige och att alltför få flyttar. Av dem som flyttar från skogslänen är det "bara" 25 % som flyttar till storstäderna. Det är ju en ganska stor andel, åtminstone för dem som drabbas av utflyttningen.

Harald Bergström uppehöll sig vid det som jag var lite kritisk mot. Det räcker inte med att man får en fin utsikt från en strandnära tomt. Vi har en jättefin väg till och från Degerfors. Vi har massor av sjöar man kan bo vid. Vad ska de människor som bor där leva av? Det är min fråga. Är det tänkt att man ska pendla och jobba i Stockholm?

Sedan skulle jag vilja fråga vad Harald Bergström tycker om behovet av riskkapital ute i regioner och på de lokala marknaderna. Har Harald Bergström något emot att de anställda själva får skapa lokala och regionala fonder så att man investerar regionalt och lokalt och därigenom får någon typ av inflytande över de företag som finns där och kan tänka lite mer långsiktigt? Hur ser Harald Bergström och kd på arbetet ute i glesbygden och de mindre orterna? Hur ser kd på detta med ökad rörlighet? Vad innebär det? Ska vi flytta fler människor in till storstäderna, eller är det inom arbetsmarknadsregionerna vi pratar om? Hur ser Kristdemokraterna på den befolkningsminskning som faktiskt pågår? Hur ser ni på den sneda åldersfördelningen ute i många mindre kommuner och vad det innebär för den kommunala servicen? Jag fick inga svar på det i Harald Bergströms inledande tal.

Anf. 5 HARALD BERGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Nej, det är inte så enkelt att på några minuter redogöra för allt det som Peter Pedersen frågar om. Mycket av det svaras på i vår regionalpolitiska motion som vi lämnade häromdagen. Den heter kd 120. Vad den heter på riksdagsspråk vet jag inte ännu.

Jag kan säga några ord om detta att flytta till och bo på landsbygden. Vi föreslår t.ex. att man ska förbättra reseavdragen. Det är en möjlighet. Den ser vi på.

Näringslivet är en viktig fråga som jag berörde. Vår näringslivspolitik tar sikte på att förbättra klimatet för företagande. I Peter Pedersens anfö-

rande berördes inte orsaken till att Avesta Polarit flyttar den här verksamheten från Sverige. Vad kan det bero på? Kan det bero på klimatet? Kan det bero på sådana saker som förmögenhetsskatten osv.? Dessa saker är oerhört viktiga för att man ska vilja vara kvar med verksamheten i Sverige.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 6 PETER PEDERSEN (v) replik:

Herr talman! Jag tror ärligt talat inte att företagsklimatet eller företagsskatterna har ett dugg att göra med Avesta Polarits beslut att flytta. Det företaget ägnar sig nog snarare åt något slags regionalpolitik och vill rädda det sista stålverket i England. Det tycker jag inte att ett börsnoterat företag ska ägna sig åt. De ska titta på – och det är lite märkligt för Vänsterpartiet att behöva säga detta – att man får god avkastning på kapitalet. Om inte 40 % är tillräckligt, undrar jag vilka krav som ställs på löntagarna i framtiden oavsett var de bor.

Sedan är det alltid lätt att hänvisa till bättre vägar. Jag tycker att det är viktigt, och genom Vänsterpartiets försorg har vi faktiskt fått en större betoning på att vi ska tjälsäkra och få en rimlig framkomlighet ute i glesbygden. Det ska inte bara satsas på de stora projekten runt de större städerna. Det kan behövas både–och, men det behövs en rimlig balans.

Jag tycker fortfarande inte att jag hör något om detta med entreprenörskap osv. Det krävs ju också någon typ av kapital. Det är inga problem att köpa hus i glesbygden. Det finns massor av tomma hus och tomma lägenheter. Man tvingas riva en massa lägenheter. Om det är någonstans det behövs pengar så är det för att ge goda investeringsmöjligheter till dem som har goda idéer genom att det finns fördelaktiga lånemöjligheter, t.ex. statliga lånegarantier. Detta öppnar man lite för i propositionen.

Anf. 7 HARALD BERGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Det är riktigt att detta också behövs. Vi föreslår att möjligheten att få riskkapital ökar, t.ex. att en uppfinnare, en innovatör, ska få göra riskkapitalavdrag. En annan sak som vi föreslår i vår motion är att man ska arbeta med kreditgarantifonder, kreditgarantigivning och sådana föreningar ute i glesbygden runtom i det lilla Sverige. Men trots allt är det den stora regionalpolitiken som är den betydelsefullaste, och där är just näringslivsklimatet det viktiga.

Jag hinner inte svara på fler frågor.

Tack, herr talman!

Anf. 8 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Regionalpolitik är viktigt för hela landets välbefinnande. När jag ser på talarlistan verkar det som om det är frågor som i första hand intresserar ledamöter från skogslänen. Vi har procentuellt sett färre ledamöter än tätortsregionerna. Trots det är mer än hälften av debattörerna inom området regionalpolitik just från skogslänen.

Vi har i dagarna haft möjlighet att motionera med anledning av propositionerna *Regional samverkan och statlig länsförvaltning* och *En politik för tillväxt och livskraft i hela landet*. Jag vill lyfta fram en del synpunkter som vi i Centerpartiet har tagit fram i våra motioner om regionalpolitiken och regional samverkan. Jag kommer också att knyta an

till mitt eget natursköna län som jag hoppas kommer att få en positiv framtid.

Utveckling kan inte kommenderas fram utan måste ta sin utgångspunkt i de lokala och regionala förutsättningar som finns. Tillväxten skapas underifrån genom att enskilda människor tillåts att växa, ta ansvar och även besluta om sitt eget närområde. Olika regioner har olika behov och förutsättningar för att utvecklas. Av den anledningen tycker Centerpartiet att fördelningen av medel för regionernas utveckling ska ske på det lokala planet.

Mitt län, Västernorrland, har under många år förlorat medborgare på grund av att de har flyttat till i första hand Stockholm. Kommunpolitikerna i länet har förslag på hur man ska vända trenden, men då måste man ju själv få ansvara för regionens utveckling. Statens ansvar är att undanröja hinder och skapa förutsättningar för människor och regioner att utvecklas och växa. I Västernorrlands län har alla kommuner därför ansökt om att få bilda ett regionfullmäktige, och det var med bestörtning som vi tog del av propositionen om regional samverkan och statlig länsförvaltning som vill ta ifrån de lokala politikerna möjligheten att utveckla sitt län. Det är odemokratiskt, och min förhoppning är att det blir en majoritet för avslag på den propositionen. Det skulle vara intressant att höra vad demokratiministern tycker om det där förslaget.

Herr talman! I den svenska naturen finns gott om orörd natur som kan erbjuda många upplevelser för turister. I Sverige måste vi bli duktigare på att utveckla den turistnäring som naturens resurser kan erbjuda. Andra europeiska länder, bl.a. Österrike, har utvecklat sin natur till en resurs för landsbygdsturism. De länder som tar till vara den möjligheten skapar förutsättningar för många nya företag som kan etablera nya produkter, nya sysselsättningar och nya besöksplatser, vilket ökar sysselsättning och tillväxt i regioner som verkligen behöver tillväxt.

För att utveckla landsbygdsturism måste vi också se till att jordbrukare har förutsättning att få lönsamhet i sina företag. Om inte jordbrukare finns som håller landskapet öppet kommer vår landsbygd att växa igen, och det gör den väldigt snabbt. Då minskar också intresset för turister att besöka landsbygden. Av den anledningen bör jordbrukare i stödområde A få samma möjligheter som andra företagare att driva sina företag. Förslag finns om en nedsättning av sociala avgifter för småföretagare i just stödområde A, och det tycker jag är bra, men det bör gälla också både jord- och skogsbrukare.

Herr talman! Kvinnors företagande är viktigt för Centerpartiet. På vårt initiativ har det inrättats särskilda företagarlån för kvinnor. Dessa lån har haft stor betydelse för framväxten av flera kvinnliga företagare. Mycket mer finns att göra på det området. Bl.a. bör man permanenta det projekt som fanns under två år med resurscentrum för kvinnor och kvinnolån. Om dessa möjligheter erbjuds finns också möjlighet att kvinnor startar företag på landsbygden. Det är välbehövligt, för i Norrland ser vi hur kvinnor i högre grad än män flyttar till storstäderna. Väl känd är väl kvinnobristen i Pajala, men de problemen finns också i Ådalen.

Centerpartiet har skissat på många olika modeller för att gynna företagande i hela landet, och det presenterar vi i flera motioner, bl.a. i den regionalpolitiska motionen.

En förutsättning för att företag ska vilja bygga upp sin verksamhet utanför tätorten är också att infrastrukturen fungerar, och då menar jag all infrastruktur: vägar, järnvägar, digitala vägar osv. I regeringens infrastrukturproposition finns många förslag som jag innerligt hoppas kommer att förverkligas, men jag skulle knappast vara en oppositionspolitiker om det inte skulle vara så att jag också är missnöjd med vissa delar av den.

Västernorrlands län är ett län som bevisligen tillhör de län som har den sämsta infrastrukturen. Jag har träffat flera människor som under sin semester valt att åka till Höga kusten för att titta på vårt nya världskulturarv. Omdömet efteråt har varit: Vilken fantastisk natur, men vilka dåliga vägar ni har! Nu kommer inte jag att klaga på vägarna hemma! säger folk från södra Sverige. Nu har vi blivit lovade resurser för att öka bärighet och tjälsäkra vägar, men vi i Centerpartiet anser att det behövs ännu mer resurser för att klara det. Vi har under de närmaste tre åren avsatt 6,4 miljarder mer än regeringen för att ta igen eftersatt underhåll, förstärka den regionala infrastrukturen och bygga bort flaskhalsar på riks- och Europavägar.

För Västernorrlands del är det väldigt viktigt att järnvägen får de resurser som behövs för att den nya Botniabanan ska bli lönsam i framtiden. Det innebär att pengar måste avsättas för att rusta Ådalsbanan från Nyland och ned genom Sundsvall och att det byggs triangelspår mellan Prästmon och Långsele för att få möjlighet att på ett smidigt sätt binda ihop Stambanan med Botniabanan. Det behövs för att förbindelserna ska fungera både i nord-sydlig riktning och i öst-västlig. Vi har lite lätt i Sverige att bygga infrastrukturen så att den bara fungerar i nord-sydlig riktning. När infrastrukturen är i gott skick och förutsättningarna för att starta företag har förbättrats är jag övertygad om att befolkningen kommer att öka i mitt län och även i övrig glesbygd.

Till sist, herr talman, vill jag ta upp detta: I samband med försvars-nedläggningen lovades de orter som drabbades att de skulle få ersättningsjobb. Än har vi inte sett mer än ett fåtal jobb av de utlovade till Sollefteå. Nu vill vi snabbt se att regeringen tar sitt ansvar och utlokaliserar jobb. Det finns många statliga verk och myndigheter som mycket väl skulle kunna flytta ut från Stockholm. Centerpartiet har listat befintliga verk och myndigheter som helt eller delvis kan utlokaliseras till andra delar av landet.

Vid frågestunden i går sade kulturministern, som hade på sin lott att svara på övergripande frågor, att regeringen i alla lägen försöker hitta andra placeringar än i de överhettade områdena när det gäller placering av verk och myndigheter. I Västernorrland ser vi fram emot att dessa ord kommer att bli verklighet.

Anf. 9 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! När vi satte i gång med att fundera på arbetet kring den regionalpolitiska propositionen var vi tvungna att försöka tänka ut: Vad är det allra viktigaste nu för att vända situationen, som ju är väldigt allvarlig? Vi i Miljöpartiet kom fram till att det finns fyra oerhört viktiga strukturella områden som man måste satsa klokt på. Det gäller infrastruktur, det gäller utbildning, det gäller företagens villkor och det gäller servicen i glesbygden.

När det gäller infrastrukturen handlar det om olika saker, men ingen har kunnat misslyckas med att höra nödropen från glesbygden framför allt, nu när klimatförsämringarna, som det verkar, gör satsningar på vägnätet ännu mer nödvändiga än vi någonsin har trott förut.

Vi har tagit fasta på dessa nödrop och har velat satsa väldigt mycket på landsbygdens vägnät. Vi har också fått igenom, i budgetpropositionen, åtgärder som syftar till att människor ska kunna komma fram året runt på hela vårt vägnät och att industrin ska kunna köra sina transporter när de behöver och önskar det.

Vi har alltså åstadkommit ett landsbygdspaket som föreslår stora satsningar, men det som har gått igenom i infrastrukturpropositionen tycker vi inte är tillräckligt. Vi vill alltså där ha mer pengar till tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion.

Våra förslag på det här området inriktar sig på fem huvudsakliga delar. Det är till att börja med framkomlighet året runt på alla vägar för lätt trafik. Behovet där, kan man säga om man nu ska sammanfatta det, bedöms vara 1 miljard kronor. Det är full bärighet året runt på viktiga näringslivsvägar. Det är bärighetshöjning på dem, och den beräknas till 3 miljarder kronor. Det är upprustning och tjälsäkring som beräknas till 17 miljarder kronor. Sedan har vi begränsning av tjälrestriktioner till max tre veckor per år på övriga vägar, och behovet där har vi sett som 2,5 miljarder. I det ingår beläggning av prioriterade grusvägar. Vi har bedömt behovet på det området till 2 miljarder kronor.

Slutligen har vi anpassning av äldre huvudvägar till dagens trafiklaster. Man lastar sedan 1974 betydligt mer på de tunga bilarna än vad man tidigare gjort, och det får effekter på vägnätet. Vi har beräknat medelsbehovet för att anpassa vägarna till 5 miljarder kronor.

Sammantaget innebär det här ett åtgärdsbehov om ca 30 miljarder kronor under planeringsperioden. Detta borde ingå i den ekonomiska planeringsramen i stället för de 17 miljarder kronor som är föreslagna.

Vi menar att godstrafiken på järnväg behöver stora investeringar. Det handlar framför allt om kapaciteten på det nord-sydliga huvudstråket genom Sverige. Järnvägen har ju en nyckelroll i miljöanpassningen av trafiksystemen, och därför vill jag också påpeka vikten av att Norrbottenabanan byggs så snart som möjligt och av att samordningen mellan trafikslagen förbättras.

Det är givet att de orter som ligger norr om Botniabanan får ett mycket sämre konkurrensläge innan också Norrbottenabanan blir färdigbyggd. Den väg som vi nu följer är dock egentligen omöjlig, för både gods- och persontrafikarbetet ökar hela tiden mycket. Miljöpartiet vill naturligtvis att så många människor som möjligt ska ha tillgång till bra och effektiva kommunikationer, men inte till priset av global miljöförstöring och lokala problem som att Östersjön dör, luftföroreningar, buller, förorening, marknära ozon osv. Därför vill vi investera i nya system innefattande effektiva alternativ för medborgarna med omedelbar verkan.

Ett förslag som jag har försökt driva i den regionalpolitiska propositionen med liten men dock någon framgång är att samordningen av transporterna i glesbygden måste förbättras. När man besöker en liten by pratar människorna där om att det passerar massor med biltransporter men att de inte är tillgängliga. Varje transport har sitt eget mål och sitt

eget syfte. Det gäller både för varutransporter och för persontransporter av olika slag.

Kloka personer i befolkningen funderar över om inte detta går att samordna, så att dessa transporter kan utnyttjas också av andra som behöver dem. Varför ska varje företag ha sin egen transport, som de andra inte kan utnyttja?

Jag har lyckats få in dessa tankar i Kollektivtrafikkommittén, som ska titta på möjligheterna till effektivare samordning på det här området. Det har gjorts betydande insatser i form av goda experiment på det här området, bl.a. genom något som kallas Kruxa. Man har där lyckats att till oförändrad kostnad i hög grad höja servicegraden genom att på ett bättre sätt utnyttja de transporter som redan sker. Det här måste vi titta på.

Jag vill också peka på vikten av att miljövänliga koldioxidneutrala drivmedel får komma fram. Reglerna har hittills förhindrat framväxten av koldioxidneutrala drivmedel, utom i vissa små nischer och hos vissa producenter som regeringen har favoriserat. Regeringen har pekat ut vissa produkter, den biogas som produceras av kommunerna, några tillverkare av RME och ett par etanolproducenter. Dessa producenter har fått befrielse från både energiskatt och koldioxidskatt. Övriga producenter som velat komma in på marknaden har inte fått någon skattelättnad alls.

En sådan här politik är förkastlig. Vill man ha en utveckling på området måste man skapa öppna förfaranden och rättvisa regler, som gör att alla producenter har chansen att delta i konkurrensen för att få fram drivmedel med de miljöegenskaper som samhället behöver.

Drivmedelsområdet har skötts på ett oerhört märkligt sätt. Jag hoppas för miljöns och framtidens skull att detta nu rättas till. Vi har, som ni säkert har lagt märke till, fått en öppning för detta i budgetpropositionen. Det har där uttalats att alla koldioxidneutrala drivmedel ska befrias från koldioxidbeskattningen. Vi fick löfte om ett sådant framsteg redan 1999, och nu ska det väl äntligen bli så att regeringen sätter i gång med detta. Vi har också fått ett löfte om att pilotprojektdispenserna för alternativa drivmedel ska få rimliga regler, vilka inte som nu utesluter majoriteten av producenterna och favoriserar en liten grupp.

Jag hann inte gå in på den regionalpolitiska propositionen.

Anf. 10 BIRGITTA SELLEN (c) replik:

Herr talman! Jag håller fullständigt med Ingegerd Saarinen om att det är oerhört viktigt att de här drivmedlen ses över och att vi får fram alternativen. Men Rom byggdes inte på en dag. Jag har en fråga till Ingegerd Saarinen. Miljöpartiet har aviserat att man vill höja bensinpriset väldigt kraftigt. Hur förklarar Miljöpartiet det för alla dem som bor i glesbygd och som är starkt beroende av sin bil på grund av att det där inte finns någon kollektivtrafik? De måste utnyttja sin privata bil för att ta sig till sina jobb osv.

Jag tänker inte bara på jobbresor, som man kan göra avdrag för, utan även på pensionärer, arbetslösa, barn som ska skjutas osv. Det blir stora kostnader för dem i glesbygd.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 11 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! I budgetpropositionen krävde vi en kompensation för glesbygdsbor för detta. Vi fick inte igenom det. Jag vill också säga att det som Birgitta Sellén pratar om är ett av skälen till att jag är utomordentligt upprörd över situationen för alternativa drivmedel och hur den har hant-rats. Det som vi vill komma fram till genom höjning av drivmedelskost-naderna är naturligtvis att de alternativa koldioxidneutrala drivmedlen ska få bättre villkor och bli konkurrenskraftiga.

Men så länge staten med konstiga och dåliga regler faktiskt förhindrar framväxten av alternativa drivmedel när vi ingen framgång på det här området. Därför måste vi se till att reglerna för förnyelsebara och miljö-vänligare drivmedel förbättras, samtidigt som vi arbetar med höjningar av fossila drivmedel. Man måste arbeta tillsammans med detta. Så har hittills inte skett, och det beklagar jag djupt.

Anf. 12 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Jag håller fullständigt med också i de avseendena. Även vi i Centerpartiet jobbar med detta. Men jag fick inget svar på hur Miljö-partiet förklarar att man vill höja bensinpriset så kraftigt. Det gäller även för dem som bor långt upp i Norrland och som behöver kunna ta sig till olika platser med hjälp av bilen. Det ska vara möjligt för dem att ta bilen. De ska inte känna att de inte kan göra det därför att det blir alldeles för dyrt.

Anf. 13 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Till att börja med har bensinpriset visserligen ibland höjts av bensinbolagen, men det har inte höjts skattevägen. Det som hände förra året var att det lades ytterligare 10 öre på dieseln. I vår skat-teväxling, tanken att arbete ska beskattas lägre och att t.ex. fossila driv-medel som stör miljön ska få högre skatt, ingår att miljöförstörande pro-dukter som fossila drivmedel ska bli dyrare. Men samtidigt ska andra saker bli billigare. Det är tänkt att det ska gå jämnt upp. Det är väldigt viktigt att detta fungerar. Innebörden av skatteväxlingen är att utveck-lingen på de här två områdena följs.

Anf. 14 TUVE SKÅNBERG (kd):

Herr talman! Vi har talat om regionalpolitik, och vi har under förmid-dagen också kommit in på frågor om infrastrukturen och vikten av att ha framkomliga vägar. Jag vill använda detta tillfälle till att diskutera och lyfta fram frågan om finansieringen av vägarna, inte minst mot bakgrund av infrastrukturpropositionen, som vi från oppositionen i går tog upp i olika motioner.

Enligt budgetlagens huvudregel ska byggandet av vägar och järnvä-gar finansieras med anslag över statsbudgeten. Långsiktiga investeringar ska alltså betalas omedelbart med statens löpande inkomster. Riksdagen har dock vid flera tillfällen utnyttjat en undantagsparagraf och beslutat om finansiering av infrastrukturen på ett annat sätt än genom anslag. Lån i Riksgäldskontoret och på kreditmarknaden har jämte avgiftsfinansiering och samfinansiering gjort att dessa investeringar nu inte uteslutande belastar statsbudgeten. Det finns ytterligare en möjlighet genom att man

upprättar ett partnerskap med den privata sektorn, det vi brukar kalla för *public-private partnership* eller PPP.

PPP är en finansieringsform som har många olika fördelar och som regeringen med dess stödpartier väljer att inte utnyttja, detta trots att det finns goda skäl att tro att näringsminister Rosengren gillar idén. Han har talat för den; han har föreslagit den. Vi har fattat beslut i trafikutskottet om att man ska finansiera på detta sätt. Ändå händer ingenting.

Vad är då erfarenheten av effektiviseringar genom PPP-lösningar?

I flera länder, bl.a. Storbritannien och Finland, har partnerskap mellan den offentliga och den privata sektorn fungerat mycket väl i samband med infrastrukturinvesteringar. Inte minst finns lärdomar att dra av byggandet av motorvägen mellan Helsingfors och Lahtis, där ett internationellt konsortium i hård konkurrens lyckades pressa såväl byggtiden som bygg- och underhållskostnaden väsentligt. Och man räddade människoliv. Ett av de viktigaste argumenten för att påskynda byggandet av motorvägen var att det var en mycket olycksdrabbad sträcka.

I Sverige fattade riksdagen 1993 på den borgerliga regeringens initiativ beslut om att byggandet och driften av Arlandabanan skulle ske i ett partnerskap med det privata näringslivet. Den finansiella lösningen innehöll ett antal komponenter: anslag, villkorslån från staten, riskkapital från offererande privata aktörer och lån på kreditmarknaden. Ett privat konsortium svarade för byggandet och äger nu rätt att driva Arlandapendeln samt att ta upp avgifter för passagerare som reser till Arlanda med andra aktörer än Arlandapendeln.

Fördelen, utöver att privat kapital ställdes till förfogande, var att riskerna för projektet fördelades på ett mycket bättre sätt. Dessutom innebar modellen ökad effektivitet i projekterings- och byggfasen genom en hård konkurrens i upphandling där även utländska aktörer fanns med. Tidsplaner och kostnadsramar hölls på ett betydligt bättre sätt än i motsvarande helstatliga infrastrukturprojekt.

I fråga om infrastrukturinvesteringar finns det en rad fördelar med ett partnerskap mellan staten och det privata näringslivet i förhållande till den rena anslagsfinansieringen som jag nämnde i början av anförandet. Jag vill nämna följande faktorer:

Det blir en jämnare fördelning av kostnader över anläggningens livslängd. Det blir en mer ändamålsenlig fördelning av ansvar och risktagande mellan olika aktörer. Det minskar den risk som staten går in i. Det blir en ökad effektivitet i form av lägre kostnader och bättre kvalitet. Det blir en bättre statlig styrning och kontroll över projektets kostnader. Dessa långsiktiga åtaganden skapar incitament för god kvalitet. Det blir ökade krav på god planering.

Nackdelarna består främst av risken för högre transaktionskostnader i upphandling och finansiering, samt brist på erfarenheter av dylika finansieringsmodeller. Men detta kommer med tiden att vara hanterbart.

Innan det genomförs nya infrastrukturprojekt i partnerskap mellan staten och det privata näringslivet måste staten förbereda sig mycket noga. Förarbetet inför genomförandet av PPP-projekt är tidskrävande. I exemplet med Arlandabanan tog det tre år från start till dess att ett avtal var tecknat med ett privat konsortium. Men i gengäld gick det så mycket snabbare efter det att avtalet var tecknat.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Kristdemokraterna anser att erfarenheterna av partnerskap mellan staten och det privata näringslivet är så goda att ett mer omfattande och långsiktigt investeringsprogram bör tas fram. Regeringen bör därför tillsätta en speciell delegation för infrastrukturinvesteringar med alternativa finansieringsmodeller. Den delegationen, menar vi, ska vara klart åtskild från Regeringskansliet, få till uppgift att utreda förutsättningar för och uppläggning av nya alternativa finansieringsformer för den svenska infrastrukturen, samt ta fram ett investeringsprogram med denna typ av finansiering. Därefter bör delegationen få till uppgift att leda arbetet med genomförandet av programmet.

De projekt som väljs ut för denna form av finansiering ska självfallet bidra till att uppfylla de av riksdagen fastlagda trafikpolitiska målen och behöver därför ingå i myndigheternas flerårsplaner. De ska vara väl avgränsade och medge en sammantagen entreprenad av såväl byggande som drift och underhåll. Storleken på projekten måste vara sådan att det motiverar de eventuellt något högre upphandlingskostnaderna och att det därför blir intressant för utländska anbudsgivare.

Vi kristdemokrater vill peka på en lång rad intressanta motorvägs- och järnvägsprojekt som lämpar sig väl för den nya PPP-lösningen. På vägsidan vill jag nämna t.ex. en ny E 4-sträckning mellan Uppsala och Hedeby, Norrortsleden i Stockholm, Förbifart Stockholm, Riksväg 40 mellan Borås och Jönköping, E 6 i norra Bohuslän, E 4 i Sundsvall och E 22 genom Blekinge och i Skåne.

På järnvägssidan vill jag nämna t.ex. Väst kustbanan, Norge–Vänerbanan, elektrifieringen av Blekinge kustbana, Ådalsbanans anslutning till Botniabanan, Nyköpings- och Östgötalänkarna på Södra stambanan samt en järnvägstunnel i Göteborg.

Allt detta finns tillgängligt, men regeringen väljer att inte i ett enda projekt använda PPP-modellen. Det tycker vi kristdemokrater är ett oerhört slöseri med effektivitet, med statens finanser och med människoliv.

Anf. 15 OLLE LINDSTRÖM (m):

Herr talman! När jag sitter i min riksdagsbänk och lyssnar på partiledardebatter och finansdebatter och hör statsministern och finansministern tala om hur bra det går för Sverige och om att målet om 4 % arbetslöshet är uppnått undrar jag om hela det geografiska Sverige ingår.

Högonkonjunktur och ökade skatteintäkter har givetvis givit staten bättre finanser, ja t.o.m. överskott. Men Sverige är ju inte enbart staten. Det finns människor och företagare också. En del av dessa bor i en glesbygd där klimatet är hårdare, avstånden långa och arbetsmarknaden svag. Därför kommer jag att ta upp några exempel på hur verkligheten är för människor och företagare som dagligen upplever problemen i den delen av landet.

Vi har haft en negativ befolkningsutveckling i norra Sverige. 5 000–6 000 personer har flyttat från de fyra nordliga länen varje år sedan 1995. Regeringen har avsevärt försvårat möjligheten att bo och verka i den här delen. Man har dragit ned i första hand i glesbygden när det gäller försvaret, polisväsendet, domstolar, skattemyndigheter – ja, listan kan göras hur lång som helst.

Nedskärningarna har också drabbat infrastrukturen. Sex års resursbrist har drabbat väginvesteringar, men kanske framför allt drift och

underhåll, vilket i sin tur lett till ökade kostnader för både företag och hushåll. Vägavstängningarna har i både tid och antal ökat.

Efter tre års väntan på den många gånger utlovade infrastrukturpropositionen var förhoppningarna stora. Men tyvärr blev resultatet otillräckligt.

I Region Nord talade vägdirektören för ett halvår eller kanske ett år sedan om att 7 miljarder kronor behövdes enbart för att klara den eftersläpning som fanns förutom det dagliga driftunderhållet. Med den nu föreslagna propositionen kommer Vägverket i bästa fall att hinna i kapp eftersläpningen fram till 2007–2008. Under tiden får människor och företagare leva med mer eller mindre oframkomliga vägar, vilket innebär sämre miljö, högre bränsleförbrukning och ökade reparationskostnader.

Herr talman! Tre regionalpolitiska utredningar under de senaste 15 åren har gemensamt kommit fram till att den förda regionalpolitiken med selektiva stöd inte varit framgångsrik och inte givit valuta för de insatser som gjorts. Den senaste som blev klar för ett år sedan konstaterade att kompensationspolitiken hade gjort sitt och att det krävdes förslag om stimulerat företagande och entreprenörskap.

Kortsiktiga sysselsättningsåtgärder måste ersättas med grundläggande förutsättningar för företagsamhet och långsiktig tillväxt. Utredningens förslag var bra och borde ha accepterats av regeringen och statsrådet Messing. I stället för regional utjämning för tillväxt i hela landet innefattar propositionen samma gamla understöds- och kompensationspolitik som tidigare. Dessutom anser tydligen regeringen att stöd till kommunerna och deras konkursmässiga bostadsföretag tillhör regionalpolitiken.

Vilken regional utjämnings- eller utvecklingseffekt har detta? Naturligtvis ingen.

Däremot är det lilla steg åt rätt håll som regeringen tagit när det gäller nedsatta socialavgifter för företag inom stödområde A positivt. Problemet är att det inte gäller samtliga företag.

Regeringen har vid många tillfällen hävdats att EU-kommissionen inte tillåtit denna stödform, medan kommissionens direktorat påstår att den svenska regeringen aldrig intresserat sig för eller har varit särskilt angelägen om att få en lösning till stånd.

Under alla förhållanden har EU inte några synpunkter på åtgärder som ligger under gränsen för försumbart stöd. Därför är det mycket förvånande att regeringen har undantagit jord- och skogsbruk, fiskenäringen samt transportnäringen i propositionen. Självfallet är också dessa berättigade till lägre socialavgifter.

Herr talman! Ett annat ämne som engagerar och berör norrbottningarna är de höga och ständigt ökade energi- och bränsleskatterna. Anledningen är att ett hushåll i Norrbotten förbrukar dubbelt så mycket energi jämfört med ett hushåll i södra delarna av landet. Transportavstånden ger i stort sett samma effekt.

Varje ettöring i höjd energiskatt blir 2 öre i norr, och ungefär det samma gäller för bränsleskatterna. Det är hög tid att vi får en förändring så att dessa punktskatter sänks till en rimlig nivå.

Som norrbottning och bodensare känner jag mig föranlåten att också ta upp omställningsarbetet med anledning av regementsnedläggningarna. I november 1999 beslutade riksdagen på förslag av regeringen att kom-

muner med särskilda omställningsproblem med anledning av struktur-
omvandlingen inom Försvarsmakten skulle erhålla ersättningsjobb.

Totalt skulle 1 300 statliga arbetstillfällen och 1 000 i privat verksamhet tillkomma. Boden skulle få 75 statliga tjänster och 450 nya jobb i privat verksamhet. Det har nu gått två år sedan beslutet fattades och drygt ett år sedan förbandsnedläggningarna genomfördes. Fortfarande har inga synbarliga etableringar skett. Jag får ofta höra att arbete pågår och att beslutet ska genomföras. Ja, givetvis, men när?

Regeringens senfärdighet och oförmåga att genomföra fattade beslut är förödande för de kommuner som drabbats. Många kompetenta personer och deras familjer har tvingats att söka sig till andra delar av landet. Jag förväntar mig att betänketiden på två år nu är tillräcklig och att näringsministern och regeringen engagerar sig, tar beslutet på allvar och kommer till skott.

Herr talman! Den kritik som jag har framfört på ett antal områden har betydelse för möjligheten att bo, verka och känna trygghet i tillvaron i de delar av landet som är särskilt utsatta. Det är ingalunda de enda orsakerna till den negativa befolkningstrend som har pågått sedan 1995, men de påverkar givetvis. Därför har vi i motioner när det gäller regionalpolitik och infrastruktur lagt fram en del förslag som skiljer sig väsentligt från regeringens förslag. Vi tycker att glesbygden måste få en bättre utveckling.

Min bestämda uppfattning är att om hela Sverige ska leva, om vi vill ha ett öppet landskap, om vi ska kunna ta vara på våra naturresurser, så måste större vikt läggas i den vågskål som representerar de glest bebodda områdena i landet.

Anf. 16 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Jag instämmer i Olle Lindströms problemformulering när det gäller sänkta arbetsgivaravgifter. Vi lyckades att få ned arbetsgivaravgifterna med 15 % i stödområdena, och det tar Miljöpartiet åt sig äran av. Precis som Olle Lindström säger var det ingenting som regeringen prioriterade eller ens ville åstadkomma – därav krånglet med EU och de halvhjärtade försöken att få igenom detta i EU. Men egentligen ville man inte ha det. Vi fick i alla fall igenom det i den regionalpolitiska propositionen, och det är jag glad över.

Men jag blir lite fundersam över Olle Lindströms prat om jordbruket. Tycker Olle Lindström att jordbruket får för lite stöd i EU-länderna?

På grund av EU-regler medges inte dessa nedsättningar inom jordbruket; det sätter sig EU emot. Hur föreslår Olle Lindström att man ska gå till väga med detta?

Anf. 17 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Herr talman! När det gäller nedsättningen av socialavgifter finns det en gräns för försumbart stöd som är ganska hög. Naturligtvis anser jag att det är viktigt att alla företagare omfattas. Inom jord- och skogsbruk och transportnäringen finns det också företagare. Varför skulle de uteslutas när möjligheten finns? Genom en förhandling skulle man också kunna gå över gränsen, om man så ville.

Jag har engagerat mig i dessa frågor under många års tid. Jag har fört samtal med kommissionens direktorat. Jag har dokument därifrån som

anger vad som gäller, och detta har jag hävdat för regeringen vid flera tillfällen. Dessutom har jag fört interpellationsdebatter i frågan. Jag vet alltså vilka regler som gäller. Därför förvånar det mig att man inte har tagit med samtliga företag.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 18 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Den information som jag har inhämtat är i alla fall att det inte får utgå några fler stöd till jordbruket, eftersom det redan har så mycket stöd. Därför var det inte möjligt att genomföra en nedsättning. Om Olle Lindström har andra informationer vore det väldigt bra att få konkreta upplysningar om det.

Anf. 19 OLLE LINDSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Man har möjlighet att medge nedsättning upp till den försumbara stödgränsen som ligger på 100–1 000 euro under tre år. Jag tycker att det är märkligt att man i den näringspolitiska utredningen – som lade fram sitt förslag för ett år sedan – inte har tagit reda på det här. Sedan utredningen redovisades har man haft ett år på sig att ta reda på dessa saker. Likväl har man inte gjort det.

Man har t.o.m. lämnat en helt felaktig motivering i propositionen. Man säger att på grund av att det utgår transportstöd skulle åkerinäringen inte kunna få nedsatta socialavgifter. Men transportstödet går ju till transportköpare och inte till dem som utför transporter. Det finns många felaktiga motiveringar i propositionen som gör att jag undrar om man inte är kompetent att ta reda på vad som gäller.

Anf. 20 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! De flesta av oss är överens om att hela landet ska leva. Men när vi debatterar hur det ska göras möjligt skiljer vi oss åt. För somliga verkar det vara mera en läpparnas bekännelse än praktisk politik och handling. Men jag hoppas att vi alla kan vara överens om att de yttre förutsättningarna inte är riktigt lika i hela landet. Olika regioner har olika förutsättningar.

Norrbottnen, som upptar en fjärdedel av landets yta, har sina speciella förutsättningar. Klimat och avstånd är två faktorer som påverkar förutsättningarna och situationen. Avstånden är långa till det mesta för de flesta. På många orter finns inte några allmänna kommunikationer att tillgå. Bilen är det enda alternativet.

Klimatet är inte heller detsamma i hela landet. Långa och kalla vintrar i norra Sverige gör att kostnaderna för energi blir mycket högre, ja, dubbelt upp mot vad de är i Skåne.

Herr talman! Jag tror inte på några enstaka punktåtgärder eller brandkårsutryckningar för att lösa gles- och landsbygdens problem. Ska vi kunna ge hela landet en reell möjlighet att utvecklas och överleva, behövs ett batteri av konstruktiva och offensiva framtidsytande åtgärder. Gammal skåpmat duger inte längre.

Tyvärr finns det inte mycket av offensiva satsningar och konkreta förslag i regeringens proposition *En politik för tillväxt och livskraft i hela landet*. Fortfarande verkar regeringen tro att bara vi ger bidrag till glesbygdslänen så löser det sig. Det finns förvisso några små korn av positiva

förslag i propositionen, men ack så få. Satsningen på turismen är i alla fall ett sådant korn.

Men, herr talman, tyvärr faller regeringen återigen in i gammal skåpmatspolitik. Jag tänker på regeringens förslag i propositionen att ge ett särskilt statligt stöd på 36 kr per person om eller när de flyttar från sin kommun. Dessa 36 kr per person ska kommunen få efter det att befolkningsminskningen i kommunen minskat med mer än 5 % under den senaste tioårsperioden. Visst kan det vara lite plåster på sårn för drabbade kommuner, men jag har oerhört svårt att se det offensiva i en sådan åtgärd. Hur kan en sådan åtgärd utveckla regionen? Snarare handlar det om att förlänga lidandet, för att inte säga främja avvecklingen. Befolkningsminskningen torde också få konsekvenser i den kommunala skatteutjämningen. Inte är det heller särskilt offensivt att staten går in och löser ut tomma lägenheter ute i landet.

Herr talman! Det är inte mer bidrag som löser glesbygdens och landsbygdens problem. Ska befolkningsutvecklingen kunna vändas behövs offensiva åtgärder.

Knappast någon i Norrbotten ropar längre efter mer bidrag och allmosor. Detta naturresursrika län med dess skog, malm och vattenkraft – näringar som byggt upp välfärden i Sverige under årtionden – frågar i stället efter bättre villkor och förutsättningar för företagen, för jord- och skogsbruk, för de enskilda människorna ute i landsbygden så att de kan leva. Förutsättningar som gör det möjligt för oss att konkurrera på lika villkor är nödvändiga, inom landet men också med våra grannländer.

Herr talman! Kristdemokraterna har i sitt budgetförslag tagit upp flera konkreta förslag som skulle göra det möjligt för lands- och glesbygdskommunerna i landet att utvecklas och fortleva.

Regeringens sänkning av arbetsgivaravgiften i stödområde A är bra, men det är samtidigt ett erkännande av att beslutet om att ta bort den åttaprocentiga nedsättningen i de sociala avgifterna för tillverkande företag i norra Sverige var felaktigt. Företagen i Norrbottens inland förlorade hundratusentals kronor under de två år som förbudet gällde.

Kristdemokraterna föreslår bättre villkor för alla företag i hela landet genom en sänkning av arbetsgivaravgiften med ytterligare tio procentenheter för lönesummor upp till 900 000 kr. Här har EU ingenting att invända mot en generell sänkning i hela landet.

En annan åtgärd är att sänka energi- och drivmedelsskatterna. Självklart ska villkoren för alternativa bränslen förbättras. Det är en självklarhet. Vi föreslår sänkt dieselskatt för jordbruks- och anläggningsmaskiner till 53 öre per liter, vilket innebär en sänkning på ungefär 2:50 kr per liter. Vi föreslår också en generell sänkning av dieselskatten över hela riket, som EU inte heller har något att invända mot, med 25 öre per liter.

Vi föreslår också en differentiering av bensinskatten genom en sänkning av bensinskatten med 25 öre per liter i stödområde A. Det motsvarar en sänkning med 31 öre per liter inklusive moms. Det här gynnar och ger förutsättningar för glesbygdsboende som har långa resor till arbetet och till service att leva kvar i sin bygd.

Herr talman! Arbetslösheten är hög i Norrbotten. Nya varsel läggs snart sagt varje dag. Enligt länsarbetsnämndens senaste rapport varslade sammanlagt elva företag 537 personer i Norrbotten om uppsägning under

september månad. Mycket talar för att en lågkonjunktur står för dörren. Nu behövs offensiva satsningar för nya arbetstillfällen.

Jag frågar mig: Var finns de utlovade ersättningsjobben till Boden och Kiruna efter omstruktureringen av försvaret? Varken Kiruna eller Boden har kompenserats fullt ut för de förlorade jobben.

Det finns många goda idéer i Norrbotten om nya jobb, om regeringen skulle förmås att fatta offensiva beslut. Enligt en liten undersökning gjord vid Umeå universitet skulle upp till 80 helårsarbeten skapas om sportfisket i norr utvecklades. Det här är bara ett litet exempel. Tyvärr har regeringen valt att dra laxfiskefrågan i Norrbotten i långbänk. Oförmågan att fatta beslut i frågan är beklämmande.

Offensiva satsningar på infrastrukturen – vägar och järnvägar – behövs nu och inte i slutet på planeringsperioden om befintliga företag ska kunna konkurrera inom landet såväl som med utlandet.

Ett angeläget projekt är den s.k. Haparandabanan som ska vara länken eller handelsporten till våra grannar österut. Ett skyndsamt uppdrag till Banverket att utreda, projektera, kostnadsberäkna och bygga Haparandabanan är viktigt för Norrbotten.

Herr talman! Regionalpolitikens främsta uppgift måste vara att bidra till utveckling av livskraftiga regioner i hela landet. Enligt kristdemokratisk uppfattning byggs livskraftiga regioner när människor med kraft och vilja samverkar lokalt i ett underifrånperspektiv.

Anf. 21 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Miljöpartiet har i laxfiskefrågan föreslagit att laxfisket ska reserveras för uppväxtälvarna och att man inte ska ha ett laxfiske i Östersjön. I stället kan man ”pensionera” laxfisket i Östersjön. Vi får nu se hur det går med dioxinet, men innan den frågan blev aktuell var förslaget sådant.

Jag undrar: Hur ställer sig Erling Wälivaara till tanken att laxen ska reserveras för uppväxtälvarna och dessutom till tanken att Fiskeriverket inte ska ha så stort inflytande över bestämmelserna för laxfisket, eftersom laxen går upp vid väldigt olika tidpunkter i olika älvar?

Anf. 22 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Herr talman! När det gäller laxfiskefrågan är jag helt överens med Ingegerd Saarinen. Ingegerd Saarinen kanske känner till att jag har engagerat mig mycket i frågan. Det var därför som jag också nämnde att man skulle kunna generera 180 helårsarbeten uppe i norr om man gjorde någon eller några av älvarna till sportfiskeälvar.

Jag har tagit upp frågan med jordbruksministern, och hon har gett uppdraget, vad jag vet, till länsstyrelsen att se över frågan för att man ska kunna bli ense i den.

Anf. 23 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Jag fick inte riktigt svar på frågan om Erling Wälivaara är överens med oss om att man borde reservera laxfisket för uppväxtälvarna.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 24 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Herr talman! Jag tyckte att jag svarade på den frågan. Det är helt i linje med vad jag har verkat för.

Anf. 25 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Bodens kommun har under de senaste åren drabbats av två stora beslut: nedläggningen av Bodens sjukhus och försvarsbeslutet under föregående år. Försvarsbeslutet innebar en minskning av antalet anställda med 500–600 personer.

I samband med försvarsbeslutet lovades Bodens kommun 75 statliga jobb och 425 jobb inom den privata sektorn. I fråga om statliga jobb har några tillkommit inom Försvarsmakten. Ekonomi och löneadministration har förlagts till Boden. Det finns andra etableringar som är aktuella, där det dock kommer att bli betydligt färre jobb än vad som planerats från början. De arbetstillfällen som erhållits inom den privata sektorn har till i dag givit ca 25 jobb. Det är på samma sätt här; flera etableringar är på gång, men det har inte blivit något konkret resultat än.

Herr talman! Från kommunens sida har man arbetat på ett konkret och engagerat sätt för att strukturera om samhället till ett mer differentierat näringsliv och till ökad privat verksamhet. Under de senaste två åren har kommunen skapat ungefär 275 nya arbetstillfällen.

Jag tvivlar inte på att regeringen kommer att uppfylla det löfte man har givit i samband med försvarsbeslutet. Men jag skulle vilja att regeringen genom omställningsgruppen nu kunde börja redovisa de konkreta etableringarna den närmaste tiden. Bodens kommun kommer under de närmaste dagarna att lämna in en ansökan med förslag till olika åtgärder som kräver regeringens medverkan. I ansökan finns många projekt upptagna, men jag skulle vilja peka på några projekt som vore av stor betydelse om de kunde etableras i Boden.

Herr talman! Det första jag tänker på är ett centrum för geografiskt informationssystem och informationsteknik. Jag kommer att kalla det GIS i fortsättningen. Inom kommunen och i regionen finns det en stor kunskap i fråga om GIS. Området har en stark kommersiell potential, och redan i dag finns det en omfattande verksamhet i länet. GIS lyfts fram som ett prioriterat område inom det regionala tillväxtavtalet för Norrbotten. Luleå tekniska universitet har en framträdande position inom GIS-relaterad forskning och utveckling med Nordens enda professur på området.

Genom medel från regeringen har Boden genomfört en förstudie för att se på möjligheterna att etablera ett stödcentrum inom GIS förlagt till Boden. Förstudierna är avslutade och redovisade, och efter ytterligare diskussioner föreslås att stödcentrumet bildas med Statens lantmäteriverk som huvudman. En alternativ lösning är att Luleå tekniska universitet är huvudman för verksamheten. Länsstyrelsen, Lantmäteriverket och andra tillstyrker förslaget. Inledningsvis skulle det ge 15–20 arbetstillfällen vid centrumet, men på längre sikt kommer ett betydligt större antal nya arbetstillfällen att skapas inom den privata sektorn.

Det andra jag vill lyfta fram är etableringen av ett miljötekniskt centrum för fyrkantsområdet och övriga kommuner i länet med placering i Boden. Det finns en del analyser som behöver göras för att skapa en

kraftsamling runt miljöteknik. Det här anser jag vara en del i omställningsgruppens arbete.

Det tredje jag vill ta upp är att inrätta ett försvarshistoriskt museum. Kommunen har tillsammans med andra intressenter utrett förutsättningarna för utveckling av det militära arvet sett ur ett kulturhistoriskt perspektiv. Detta ligger i linje med det garnisonsmuseum som redan finns inrättat. Även detta anser jag ligga inom ramen för omställningsgruppens arbete.

Herr talman! Jag har haft förmånen att vara ute i Norrbotten och presentera både den regionalpolitiska propositionen och infrastrukturpropositionen. Propositionerna har i huvudsak tagits emot väldigt positivt. Det är klart att det är glädjande att regeringen nu gör så stora satsningar inom de här områdena. Det är nödvändigt att skapa starka regioner och kommuner så att alla delar av landet har samma förutsättningar att verka och utvecklas. Den kommunala skatteutjämningen är därför en grundbult för en solidarisk utjämning mellan kommunerna i landet.

För kommunerna i östra Norrbotten skulle ett byggande av en ny bandel mellan Kalix och Haparanda, en järnväg alltså, den s.k. Haparandabanan, få stor betydelse för utvecklingen i området. Den nya sträckningen är nödvändig för att rationella järnvägstransporter ska kunna ske mellan Sverige, Norge, Finland och Ryssland. En ny Haparandabana bildar tillsammans med Norra stambanan och Malmbanan ett integrerat transportsystem via Finland och Barentsregionen. Ett byggande av bandelen och en elektrifiering av hela sträckan mellan Boden och Haparanda skulle innebära en kraftig effektivisering av godstrafiken eftersom det skulle göra det möjligt att trafikera med längre, tyngre och snabbare tåg. Bandelen skulle även bidra till utvecklingen av näringslivsverksamheten.

I infrastrukturpropositionen finns Haparandabanan upptagen som exempel på en åtgärd som kan bli aktuell under den senare delen av planeringsperioden. Med hänsyn till hur angelägen bandelen är för järnvägstransporterna och för utvecklingen förväntar jag mig att bandelen kommer att tidigareläggas i den planering som Banverket har till uppgift att presentera för regeringen och som regeringen ska fastställa.

Herr talman! Turismnäringen är en av världens snabbast växande näringar. Turismen i Sverige omsätter 125 miljarder kronor och motsvarar en sysselsättning på över 100 000 årsarbeten. Turismen växer och utvecklas ofta utifrån olika lokala "varumärken", t.ex. skärgård, snö och vatten. Turismen är som vi alla vet en motor för den regionala utvecklingen.

I den regionalpolitiska propositionen framgår det att 30 miljoner kronor satsas för att bättre utnyttja de fantastiska resurser som finns i fjällvärlden och för att utveckla, förädla och marknadsföra "varumärket" fjällvärlden. Jag tycker att det här är angeläget och riktigt.

Sjöfallsleden är en 15 mil lång återvändsgränd in i fjällvärlden. En förlängning av vägen mellan Ritsem och Skjommen, som ligger i Norge, skulle få stor betydelse för turismen i fjällvärlden och för hela Norrbotten. Redan nu har vi många norska turister i Norrbotten, och ett byggande av vägen skulle öka denna turism. Det återstår ca 27 kilometer väg att bygga längs den kraftledning som finns i området för att man ska nå fram och sammanbinda vägen med den väg som man från norsk sida redan har byggt.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Jag anser att Vägverket i sin planering bör beakta de argument som regeringen framfört i den regionalpolitiska propositionen om marknadsföring av begreppet fjällvärlden. Regeringen bör ta hänsyn till detta när den ska fastställa Vägverkets planer.

Anf. 26 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Lennart Klockare talar om att han tycker att det har varit väldigt intressant att kunna åka ut och rapportera om regionalpolitiken osv. I det område som Lennart Klockare bor i är det ju mycket fråga om stödområde A, och då kommer jag in på det här med nedsättningen av socialavgifterna.

Både Olle Lindström och jag har ju pläderat för att jord- och skogsbrukare skulle räknas in i det där, men EU har varit lite negativt. Det finns faktiskt en paragraf, § 87, som vi tycker att regeringen kunde ha tagit kontakt med EU-kommissionen för att förhandla om. Där står det bl.a. om att när det är viktigt för sysselsättningar och när det inte snedvrider konkurrensen har man möjlighet att erbjuda detta även till jord- och skogsbruk. Varför har man inte gjort så? Kan Lennart Klockare tänka sig att ta kontakt med regeringen och påverka den? Vi har i alla fall motionerat om det.

Anf. 27 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att nedsättningen av socialavgifterna var en väldigt bra åtgärd. Det gällde ju stödområde A, som naturligtvis har störst behov för att kunna konkurrera på någorlunda lika villkor med andra delar av landet. Det är jag väldigt glad över. Olle Lindström, Erling Wälivaara och vi socialdemokrater har varit på möten i Övertorneå där man har pratat om de här frågorna. Jag kan bara säga till kammaren att i Övertorneå skålade man i champagne när förslaget kom i propositionen. Det tyckte jag var glädjande. De uppskattar det här.

När det gäller detta med skogsbruket, jordbruket och transportnäringen är den uppfattning som jag har fått att de näringar som inte i dag har nedsättning av socialavgifterna är näringar som får ett stöd på annat sätt. Något annat har jag inte fått kännedom om.

Anf. 28 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Förmodligen hade jordbrukarna inte ekonomi att skåla i champagne. Det var nog därför som de inte var med, eller också hade de inte fått information om det här. Det är nämligen helt klart att förbättringar behöver göras. Jag kan inte förstå hur man ska kunna driva näringar i områden där allt buskar igen om skogs- och jordbruk läggs ned.

När det gäller stora satsningar låter kanske 30 miljoner i fjällvärlden väldigt stort när man kommer till Gällivare, Tärna, osv. Men om man slår ut det över alltihop så tycker jag att regeringen i stort sett har duttat ut pengar lite hit och dit. Tanken är säkert god, men tror Lennart Klockare att detta är något som kommer att ge höga poäng och betyda väldigt mycket för regionalpolitiken, och då framför allt i glesbygden?

Anf. 29 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! De 30 miljoner som man nu satsar för att etablera namnet fjällvärlden och skapa forskning kring det tycker jag är bra. Dessa pengar kommer ju inte att räcka till alla de åtgärder som man behöver göra och som jag föreslår, t.ex. vägen över till Norge, för att öka turismen. Dessa 30 miljoner skulle inte räcka någonvart i det avseendet. Men vad det handlar om är ju att etablera begreppet fjällvärlden. Det finns nämligen ett stort intresse för fjällvärlden i dag, inte bara för naturupplevelser med fiske och annat, utan människor dras dit nu. Och då är de pengar som man satsar på marknadsföring och forskning för att ta reda på hur man ska lösa dessa problem viktiga i ett inledningsskede.

Anf. 30 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! I våra områden, i stödområdet, är det oerhört viktigt med skogen och produkter från skogen. Vi önskar naturligtvis att det i stället för bulkexport ska bli förädling och innovationer på området.

I den regionalpolitiska propositionen lyckades vi få in 20 miljoner till träkluster och snickerinäring. Men det finns en mycket oroande sak som jag undrar vad Lennart Klockare har för åsikt om, nämligen att det ser ut som att träforskningen kommer att monteras ned på ett mycket oroväckande sätt. Träet kommer att få mycket sämre villkor framöver. Jag undrar hur Lennart Klockare ser på det.

Anf. 31 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Jag har kanske inte samma uppfattning som frågeställaren Ingegerd Saarinen att skogsnäringen skulle få mindre resurser eller hamna i strykklasse på något sätt. Nu är jag inte någon expert på saksområdet. Det måste jag vara ärlig och erkänna. Men jag tycker att man måste se den regionalpolitiska propositionen och infrastrukturpropositionen som en helhet. De ska kunna ge en helhetsbild av hur vi ska kunna lösa de frågor som vi har uppe i de glesare, men kanske vackraste, delarna av landet.

Anf. 32 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! De minskade stöden till Trätek tas inte upp i dessa propositioner utan snarare i industriforskningspropositionen, även om det inte sker uttryckligen. Däremot vet vi att forskningen på träområdet kommer att skäras ned. Och detta tycker jag är mycket allvarligt. Det var det som jag ville ha Lennart Klockares syn på.

Anf. 33 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Om Ingegerd Saarinen ska ha min synpunkt på det så tycker jag naturligtvis att skogen är en oerhört viktig del av näringsverksamheten i Norrland, eftersom vi har god tillgång på skog. Och naturligtvis är forskningen om skogen oerhört viktig, och man måste naturligtvis utöka förädlingsgraden av den. Om jag personligen ska svara så är detta ett område som ligger mig varmt om hjärtat, eftersom det är en angelägen del av näringsverksamheten uppe i Norrland.

Anf. 34 JAN ERIK ÅGREN (kd):

Herr talman! När jag på 70-talet flyttade till Ångermanland var det därför att det fanns jobb där. När jag lämnar riksdagen en gång är jag så lyckligt lottad att jag har ett jobb att gå tillbaka till. Jag vet att jag tillhör en gynnad grupp.

Bristen på arbete slår hårt mot de flesta orter i Västernorrland. Tyvärr finns det grund för att säga att vårt län är det län som blöder mest och förlorat flest invånare sedan början av 80-talet.

Prognoserna som kommer gör ingen gladare. I gårdagens nummer av Tidningen Ångermanland möts man av en fet svart rubrik på första sidan: Dystra framtidsutsikter för Ådalen. Kommunernas befolkning halverad om 30 år.

Så ser den senaste framtidsprognosen ut för det röda Ådalen i Västernorrlands län där socialdemokraterna styrt under massor av år.

Herr talman! För ungefär ett och ett halvt år sedan hade en del länsbor tillfälle att lyssna till näringsminister Björn Rosengren när han försökte berätta hur bra det skulle bli i Sollefteå när garnisonen lagts ned. Han hade så svaga argument att han behövde hämta förstärkning från underjorden i sina försök att få oss att lyssna.

Och visst lyssnade vi, men tyvärr har vi tvivlare fått rätt. Det bidde inte mycket av Rosengrens löften. Trots flera års det-går-bra-för-Sverige-påståenden från regeringshåll är det inte svårt att konstatera att det inte gått så bra för Västernorrland. Något radikalt måste göras. Det räcker inte med något slags politiska plåster och Albyl för den sjuka som Västernorrland lider av. Sjukdomsinsikten är långtifrån vad den borde vara hos dem som har ansvaret.

Men, herr talman, allt är inte elände. Trots allt ligger Västernorrland på medaljplats när det gäller produktion och export. Det är ett av de tre bästa i landet. Västernorrland är ett närande och inte ett tärande län.

Till det som länet bidrar med positivt hör också vattenkraften. Varför inte ge de län som producerar vattenkraft den vitamininjektion som en återbäring med t.ex. 1 öre per kWh skulle innebära? Det är en återbäring som enbart för Sollefteå kommun skulle innebära ca 85 miljoner kronor per år, år efter år efter år. En sådan återbäring skulle kunna bli en välbehövlig blodtransfusion för att rätta till den blodbrist som nu råder i alltför många län och kommuner, inte minst i norr.

Herr talman! De förslag som regeringen kommer med på olika områden innebär inte något större hopp inför framtiden för oss norrlänningar. Det är visserligen sant att det inte finns något politiskt parti som har ett trollspö att vifta med för att allt ska bli som man vill att det ska vara. Men helt klart är att det finns massor med ljuspunkter i kristdemokraternas budgetförslag om man jämför det med regeringens.

Ett centralt mål för den kristdemokratiska regionalpolitiken är att skapa förutsättningar för en livskraftig utveckling i hela landet, för människor i alla åldrar och med arbetsmöjligheter, god vård, service och bra miljö.

Kristdemokraterna gör i sitt budgetalternativ omfattande satsningar inom prioriterade områden som mer och bättre vård, ökad valfrihet för småbarnsfamiljerna, ökat ekonomiskt utrymme för enskilda och familjer. Näringsklimatet förbättras, och vägnätet rustas upp. Polisen och rätts-samhället i övrigt ges bättre förutsättningar att ta itu med brottsligheten.

Tryggheten för den enskilda måste stärkas på en mängd områden. Polis, åklagare, domstolar och kriminalvård behöver mer resurser för att kunna ge medborgarna trygghet. För Västernorrlands län motsvarar kristdemokraternas förslag 72 nya efterlängtdade poliser. Närpolis ska inte vara fjärrpolis.

Herr talman! Kommunsektorn får med kristdemokraternas politik ett tillskott på 4,25 miljarder kronor mer än med regeringens politik under treårsperioden. Kristdemokraterna vill inom kommuner och landsting prioritera mer resurser till bl.a. skolan, nya vårdplatser inom äldreomsorg och sjukvård och kortare vårdköer.

För Västernorrlands län medför höjda statsbidrag till landstinget totalt 164 heltidstjänster och höjda statsbidrag till länets kommuner totalt 336 heltidstjänster.

Herr talman! Som ett alternativ till regeringens maxtaxa inom den kommunala barnomsorgen vill vi kristdemokrater ge ett ökat stöd direkt till alla småbarnsföräldrar. Det är viktigt inte minst för oss som bor i glesbygdslänen. De fyra oppositionspartierna har enats om en familjepolitisk valfrihetsreform som innebär en utveckling av vårdnadsbidraget till ett barnomsorgskonto, som från 2002 ger föräldrar möjlighet att fritt välja omsorgsform för sina barn. Avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader införs samtidigt för alla barn upp till fem år. Garantibeloppet i föräldraförsäkringen ökar från 60 till 150 kr år 2002 och till 200 kr år 2004.

För oss är jordbruket viktigt, och i våra förslag lyfts den s.k. skatte-ryggsäcken av från jordbruket.

Det långvariga förfallet av väg- och järnvägsnät bryts genom våra förslag. Totalt ökar anslagen till infrastruktur med 5,7 miljarder kronor under treårsperioden. Underhåll och nybyggnad av vägar och järnvägar får därmed en avsevärd ökning med kristdemokratisk politik.

Vi måste få vägar som bär året runt. Skogsråvaran måste fram i tid. Turisterna måste vilja återvända. Vi som bor där måste kunna färdas på ett rimligt sätt året runt. Det är bråttom med de satsningarna.

Kristdemokraterna föreslår även sänkt gräns för reseavdrag från 7 000 till 5 000 kr, liksom sänkt energiskatt på bensin med 25 öre per liter i stödområde A. Det är särskilt viktigt för dem som är beroende av den egna bilen för arbetsresor.

Kristdemokraternas alternativ gör det tryggare och lättare att leva också i Västernorrland. Vi som vill måste kunna bo kvar även i glesbygd och skogslän.

Anf. 35 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! Jag tänker tala om Vänersjöfarten och dess problem, och som rubrik har jag valt Rädda Vänersjöfarten.

Under förra riksmötet ställde jag ett par skriftliga frågor om den stagnerande Vänersjöfarten till näringsminister Björn Rosengren. I ett skriftligt svar den 3 maj i år slog han fast att "regeringen följer Vänertrafikens utveckling för att försäkra sig om att det även i framtiden kommer att finnas infrastrukturella förutsättningar att bedriva handelssjöfart på Vänern". Detsamma stod att läsa i budgetpropositionen för ett år sedan. Dessvärre, herr talman, verkar det mest vara en läpparnas bekännelse, ty Vänersjöfarten fortsätter att långsamt demonteras.

Detta blir än mer tydligt när man läser den under lång tid utlovade infrastrukturpropositionen, som nyligen avlämnats. Där omnämns Vänersjöfarten endast med några rader, där regeringen helt kort konstaterar att Vänertrafiken tappat marknadsandelar. Men inga åtgärder presenteras för att vända utvecklingen. Under tolv år ska 364 miljarder satsas på vägar och järnvägar, men sjöfarten ska även fortsättningsvis finansieras genom avgifter.

Utredningar visar att inlandssjöfart är det mest samhällsekonomiska transportsättet. Det har man klart för sig nere i Europa, där man satsar på att flytta gods från vägarna till kanaler och floder. Med regeringens politik är utvecklingen den motsatta i Sverige. Regeringen presenterar nu den största samlade satsningen på svensk infrastruktur i modern tid. Den görs, enligt propositionen, för att främja tillväxt, regional utveckling och omställning till ekologisk uthållighet. Samtidigt visar utredningar att det är just inlandssjöfarten som kan bidra till en sådan utveckling, och ändå satsas inte en krona på denna sjöfart.

Herr talman! Detta är illa genomtänkt. För Vänerregionen kan den uteblivna satsningen på Vänersjöfarten bli förödande. Den mängd gods som transporteras sjövägen till Göteborg motsvarar mer än 100 000 långtradare om året eller ca 3 000 godståg. Hur mycket av de 364 miljarderna måste man satsa på riksväg 45 och järnvägen för att klara det trycket?

Vänersjöfarten har sedan mitten av 1980-talet tappat konkurrensförmåga mot andra transportslag, främst utländsk trailertrafik och järnväg. 1986 transporterades över 3,5 miljoner ton på Vänern. 15 år senare har nästan 1 miljon ton, eller ca 30 %, försvunnit från Vänern upp på lastbil eller järnväg. Det sker samtidigt som godsvolymererna in och ut ur Väners omland stadigt ökar. Totalt var ökningen från år 1999 till 2000 för de svenska hamnarna 2 %. Med sjöfarten på Vänern är det tvärtom. Den har hittills i år minskat med 8 %.

Minskningen är så kraftig att den del av näringslivet som är beroende av sjöfart känner oro för framtida möjligheter att leverera sina produkter respektive ta emot råvaror. Totalt är tiotusentals arbetstillfällen beroende av en fungerande Vänersjöfart. De sjunkande godsvolymererna har tvingat Vänerhamn att dra ned på servicegraden och säga upp folk. Det senaste året har personalstyrkan reducerats med 10 %, eller 15 personer. Det är en farlig utveckling eftersom Vänerhamn, när och om den negativa trenden vänder, riskerar att ej klara av att ta emot det gods som då anmäls för ut- eller inlastning.

På regeringens uppdrag föreslog en utredare i mars 2000 hur Vänersjöfarten skulle kunna bli långsiktigt kommersiellt bärkraftig. Utredaren föreslog att staten skulle bidra med halverade lotsavgifter, att det norrländska transportstödet ska gälla även för Vänersjöfarten samt att 5 miljoner kronor anslås för bildandet av Vänerrådet.

Av förslagen i Vänerutredningen är det i praktiken endast bidraget till Vänerrådet som infriats. I stället för halverade lotsavgifter har dessa höjts med 50 %, trots att en 30-procentig rabatt infördes för trafik genom Trollhätte kanal den 1 juli 2000. Det, herr talman, blev effekten av att lotstaxan lades om och tidsbaserades. Väntetiderna i slussarna bidrog till kraftiga kostnadshöjningar, som ej kompenserades av den generella 30-procentiga rabatten. Sedan dess har rabatten höjts till 40 %, men eftersom lotstaxan också har höjts tar det ena ut det andra. Tyvärr har förändrade

regler för transportbidrag sammantaget inte haft någon eller endast liten positiv effekt på Vänersjöfarten.

Endast en liten del av vattenleden och Vänerhamnarna utnyttjas för närvarande, varför den samhällsekonomiska kostnaden för att öka gods-volymer på Vänern är mycket låg. Omvänt innebär emellertid varje båt mindre på Vänern minst 100 stycken 30-tonslångtradare mer på vägarna, med höga samhällskostnader som följd. Koldioxidutsläpp, föroreningar, olyckor och trängsel är några exempel på kostnader för samhället orsakade av en ökad lastbilstrafik. Den ökade långtradartrafiken sliter hårt på vägarna. Vidare står den tunga lastbilstrafiken för 20 % av dödsolyckorna på våra vägar.

Förhoppningsvis kan den beredning av Godstransportdelegationens betänkande som för närvarande pågår i Regeringskansliet utmynna i goda förslag när det gäller omfördelning av godstransporterna. Det stora problemet är dock att läget är akut för Vänersjöfarten. Man kan ej vänta på åtgärder – de måste iscensättas omedelbart. Till dess att andra åtgärder kan bli aktuella måste Vänertrafiken omgående kompenseras för järnvägens sänkta banavgifter och för den expanderande utländska trailertrafikens konkurrenskraft. Tanken var att avgiftssänkningarna för järnvägen skulle medföra att gods fördes över från landsväg till järnväg, men i stället har gods förts från sjöfart till järnväg, vilket aldrig var meningen. Här måste regeringen agera.

Det är nödvändigt med så rättvisa trafikavgifter som möjligt med utgångspunkt från samhällsekonomisk marginalkostnad, dvs. att alla kostnader för olyckor, utsläpp, buller, trängsel, intrång m.m. medräknas. Det skulle nämligen omgående göra Vänersjöfarten till det billigaste alternativet för att flytta gods mellan Karlstad och Göteborg. I dag verkar trafikavgifterna tvärtom. Handelssjöfarten står helt för sina egna och fritidsbåtarnas kostnader och betalar dessutom in ett bidrag till staten genom att Sjöfartsverket är affärsdrivande. I ett sådant system är det ofrånkomligt att Vänersjöfarten har stora svårigheter att hävda sig.

Vänern borde ses som något slags inre vattenväg, vilket skulle innebära att infrastrukturen på Trollhätte kanal och Vänern betraktas som en del av landtransportsystemet och finansieras via anslag såsom vägar och järnvägar. För att på lite längre sikt få bra ekonomi för Vänersjöfarten bör slussarna i Trollhätte kanal byggas ut så att samma tonnage som befaktar Mälaren kan komma in i Vänern. Investeringarna i hamnverksamheten i Vänern bör koncentreras till några moderna godsterminaler med bra infrastruktur för såväl båt som lastbil och järnväg.

Herr talman! När det slutligen gäller inre vattenvägar är det intressant att konstatera att EU-kommissionen har lagt fram flera förslag för att minska godstrafiken på väg. Bl.a. har man godkänt ett österrikiskt program för att öka handelstrafiken på Donau. Målet är att mellan år 2001 och 2005 föra över 3 % eller ca 2,5 miljoner ton av den internationella godstrafiken genom landet från lastbil till båt till en kostnad av 1 miljon euro per år. Här borde det finnas utrymme för regeringen att agera för att förbättra Vänersjöfartens konkurrensförmåga samtidigt som den vägbundna godstrafiken minskar. Åtgärder måste vidtas så att den lägsta samhällsekonomiska marginalkostnaden gynnas eftersom godstransporternas externa effekter, miljökostnad, olyckor, slitage, buller, trängsel

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

och intrång i dag och ännu mer i framtiden kommer att tvinga fram förändrade transportbeteenden.

Anf. 36 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Fler har i dag arbete jämfört med för ett år sedan. Men trots att vi har haft en ihållande högkonjunktur är fortfarande 608 000 personer öppet arbetslösa i september 2001. I dag mattas konjunkturen, och vi vet inte hur långt det är till botten. Antalet varsel har fördubblats jämfört med förra hösten. Antalet konkurser har fördubblats under första halvåret 2001. Ungdomsarbetslösheten ökar nu. Det är oroväckande. Det borde vara en alarmklocka, ja, en stormklocka, för regering och näringsdepartement när det gäller att lägga fram en budget som främjar fler arbetstillfällen.

I dag, när man får tala om vad hjärtat är fullt av, vill jag tala om regionalpolitik i termer av vikten av en bra småföretagarpolitik. Småföretagens överlevnad är avgörande för att hela Sverige ska leva.

Hur skapas arbete som skapar välfärd? Jo, det måste finnas människor som brinner för att förverkliga en idé och som är beredda att ge massor av tid, massor av engagemang och ofta satsa sin familjs ekonomiska trygghet i det vågspel som heter företagande.

Uppmuntras dessa entreprenörer av svensk regeringspolitik? Svaret är nej. Ett sådant risktagande och en sådan arbetsinsats belönas föga i vårt land. Det skiljer bara några tusenlappar om året i inkomst mellan vanliga löntagare och egenföretagare. Vi ligger därför i bottenskiktet på OECD-ligan vad beträffar antalet egenföretagare. Vi har näst intill inga medelstora företag, och incitamenten för de små att växa till sig är närmast obefintliga. I dag har vi färre företagare än 1993. Antalet har stadigt minskat sedan den socialdemokratiska regeringen trädde till 1994. 100 företag i veckan har lagts ned under de två senaste åren. 50 socialdemokratiska kommunalråd vädjade häromveckan i DN om att regeringen skulle ändra skatterna så att företagen slutar fly ur landet.

Budgetpropositionen år 2002, som är en riktig valfläskhistoria där det satsas på reformer för nästan alla väljargrupper, saknar dock insatser för småföretagare. Denna svaga företagsanda riskerar att slå igenom negativt på tillväxten. Jag tycker att det är skandalöst att regeringen än en gång försummar att skapa de strukturer som gagnar den långsiktiga tillväxten. Jag beklagar att Björn Rosengren inte infinner sig i kammaren, i likhet med hur han brukar agera, och att vi inte får tillfälle att ha en debatt kring dessa frågor. Kanske kan dessa rop ändå höras till Rosenbad, för nu är det bråttom. Nu är det dags att dra upp huvudet ur sanden, Björn Rosengren, och spana in Situation Sverige.

Regeringen sysslar nämligen med vad som på vissa håll i landet, t.ex. i Jönköpings län, benämns som småförtagarpedofili. Det är statens övergrepp på småföretagare. Låt mig bara ta några av ett otal exempel.

En småföretagare i Gnosjö, med 15 anställda, har samma regelverk att följa som ABB eller Volvo. Det innebär 20 000 sidor text och nästan 5 000 nya regler varje år. Är detta rimligt?

Kostnaden för administration är högre för småföretagare än för stora företag. Har du mellan 1 person och 19 personer anställda är kostnaden per anställd 30 000 kronor per år. Har du mellan 50 och 500 anställda sjunker kostnaden för regeladministrationen till 6 000 kr per per-

son. Är detta ett rimligt system för att skapa incitament för företag att växa? Knappast!

Det lilla företaget får inte göra avdrag i deklarationen för deklarationshjälp, medan det stora företaget har anställd personal som gör det med avdragsgill lön. Är detta rimligt?

Enkla regelverk gynnar ett sunt och gott företagande. Nu är det dags att genomföra Småföretagardelegationens förslag. Det är utlovat under mandatperioden, men ska det ske måste nog arbetstakten höjas. Endast en tredjedel av dessa 81 förenklingsförslag är genomförda i dagsläget. Dessutom bör alla regler som inte har varit tillämpbara de senaste fem åren med naturlighet avskaffas.

Pröva schablonbeskattning för vissa typer av företag, exempelvis frisorer, taxi och restauranger.

I dag är mer än hälften av företagen i Sverige familjeföretag – ännu. I Gnosjö är i dag det utländska ägandet runt 15 %, och det mesta har skett under de senaste fem åren. Det är inte unikt. Det är något nytt som händer i Sverige, och det inger oro inför framtiden. Utländska köpare tar över gamla familjeföretag i ett scenario med rafflande hastighet. Det lokala familjeägandet är ofta ett ansvarsfullt och uthålligt ägande också över konjunkturskiftena.

Många ägare av familjeföretag i Sverige är i dag just i begrepp att vilja trappa ned. När de vill lämna över till nästa generation är detta svårt och dyrt. Därför väljer de att sälja, och givetvis då till den som kan betala bäst.

Om inte Sverige ska säljas ut fullständigt måste vi snabbt få förenklade generationsskiftesregler, och det kapital som är bundet i företaget bör inte beskattas om det fortsätter att arbeta i företaget. Då behöver inte nästa generation belastas med en stor låneskuld redan från början.

Det handlar om att ge svenska småföretagare samma konkurrensvillkor som företagarna i Tyskland, Belgien, Storbritannien osv. – inte bättre villkor, men likvärdiga villkor. Gynna svenskt ägande lika mycket som utländskt ägande!

I dag är svensk företagsamhet i strykklasse med ett orimligt högt skattetryck. Det gäller arvsskatten, men det gäller också dubbelbeskattningen på aktier, som gör att en utländsk investerare kan bjuda betydligt högre pris till lägre kostnad. Inte att undra på att svenska investerare får lägga sina bud i en annan division. Avskaffa dubbelbeskattningen!

Åtta minuter är en alltför kort tid för att hinna tala om regeringens försummelser när det gäller att möjliggöra företagande och tillväxt. EU:s kritik av för hög företagsbeskattning i Sverige viftar regeringen undan med några marginella åtgärder. Det behövs en ny regering som tar företagandet på allvar och som vill och kan skapa fler entreprenörer och mer Gnosjöanda.

Anf. 37 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! Jag har anmält mig till den här debatten av ett skäl. Jag är orolig för min hembys framtid. Men egentligen är det inte min bys framtid jag är orolig för, utan jag är orolig för framtiden i alla tusentals små orter i det här landet. Jag är orolig för Syslebäck i norra Värmland, precis som jag är orolig för framtiden på alla mindre orter i Kronobergs län.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Jag bor i en liten ort med omkring 220 invånare. Den heter Delary. Det är ingen stor ort, men det är ett trivsamt ställe att bo på. Delary har ingen historia som gör att människor vallfärdar dit för att uppleva det unika på orten. Mest känd är väl orten för att ha fostrat den förre förbundskaptenen i fotboll, Olle Nordin. Sångerskan Kikki Danielsson har också vuxit upp på orten.

Vi har ingen egentlig industri på orten. Pappersmassefabriken, som historiskt sett varit ortens stora industri, lades ned 1980. Här jobbade nästan alla på orten, vissa på heltid, andra på deltid. Vanligt var att man kombinerade anställningen med ett jobb i den egna skogen. Fortfarande står byggnaderna kvar som ett monument över svunna tider. Där står den gamla verkstadslokalen med utslagna fönster. Där står de två stora silona som enorma kolonner i en romersk tempelbyggnad. Laboratoriebyggnaden förfaller. Där massaved lagrades ligger i dag ingen avverkad ved. Där har björkslyn tagit över och växer och frodas. Ja, det är ingen rolig syn när en industri och ett industriområde bryts ned och förvandlas till något spöklikt, när orten och ortens invånare, som under generationer har varit beroende av bruket för sin försörjning, måste söka nya vägar för sin överlevnad, när skolans elevantal minskar, när ortens invånare inte orkar hålla i gång sin samlingslokal, när Konsumbutikens måste slå igen och när bensinstationen bara kan ha öppet under några enstaka timmar mitt på dagen.

Den här beskrivningen av orter, fru talman, var inte så ovanlig under 60-talet. Då handlade det främst om norra Sverige, men i dag pågår denna nedbrytning av de mindre orterna i hela vårt avlånga land. I Kronobergs län kan listan göras lång. Strömsnäsbruk, Traryd, Fridafors och Konga är några exempel. Förvisso ligger helt andra mekanismer bakom dagens utarmning av de mindre tätorterna än vad det gjorde för 40–50 år sedan. Men resultatet blir detsamma.

I de mindre orterna har kommunerna svårt att ge den samhällsservice som man som invånare kan förvänta sig. De som pendlar till lite större orter väljer att göra sina inköp där och undergräver därmed den lokala butikens underlag. Att de människor som arbetar på andra orter också gör sina inköp där är fullt förståeligt, men det får en mycket negativ konsekvens för dem som är mer eller mindre bundna till orten: ett sämre sortiment i affären, högre priser och i slutändan en uppenbar risk att affären försvinner.

Fru talman! Delary är inte unik. Delary är inte ett undantag bland de svenska småorterna. Delary är snarare ett typexempel på en ort med dryga 200 invånare som frenetiskt kämpar för sin överlevnad i den starka centralisering som sker i dag.

På den tid som jag har på mig i denna debatt finns det inte möjlighet att göra en fullständig beskrivning av de mindre orternas situation, inte heller att beskriva all den kraft för överlevnad som man känner när man pratar med människor i de här orterna och inte heller att göra en utförlig beskrivning av möjliga åtgärder för att vända den olyckliga spiralen till något positivt. Regeringen har nyligen lagt fram en regionalpolitisk proposition, så det kommer att finnas all möjlighet att diskutera just dessa frågor i en nära framtid.

Men det är två företeelser som jag vill ta tillfället i akt att utveckla.

Jag börjar med den första. Enligt min mening vore det rimligt att i en framtid se att kommuner och myndigheter organiserar sig på ett sådant sätt att tillgängligheten för den enskilda medborgaren blir maximal. Detta skulle bidra inte bara till att människor enklare skulle kunna bo kvar även i de mindre tätorterna utan också till en förbättring av människors möjligheter till delaktighet i den demokratiska vardagen. Det vore naturligt att bygga upp mötesplatser, eller om man hellre vill kalla det medborgarkontor, även i de mindre tätorterna och i så fall vid befintliga skolor eller bibliotek – mötesplatser där offentlig service samverkar med föreningsverksamhet och kommersiell verksamhet, mötesplatser där lokala entreprenörer kan finna den kreativa miljö som krävs för ett framgångsrikt företagande.

Sedan är det den andra företeelsen. När människor i dag säljer fastigheter i Delary går det naturligtvis till som överallt annars. Mäklarna försöker på alla sätt att få ut så mycket som möjligt av presumtiva köpare. Vad jag har noterat är att alla unga spekulanter, nygifta par med möjligen ett eller ett par barn som permanent vill bosätta sig på orten, inte har en chans att konkurrera om fastigheterna när medelålders höginkomsttagare väljer att köpa upp fastigheter inom planlagt område i de mindre tätorterna. Jag hade naturligtvis inte reagerat om man köpte fastigheter för att permanent bosätta sig där, men så är inte fallet. Man köper dessa fastigheter som tidigare under generationer har fungerat som permanentbostäder och omvandlar dem till fritidshus. Inte sällan är köparna från Danmark eller Tyskland, men det är även svenskar. Konsekvensen blir att allt underlag för skolan, affären och bensinstationen försvinner. De få som bor kvar permanent räcker inte som underlag för att hålla uppe servicen i dessa mindre orter.

Fru talman! I Danmark har man löst problemet i samband med medlemskapsförhandlingarna i fråga om EU. Man erhöll ett undantag och kräver nu boplikt i samband med försäljningar av fastigheter. Även Glesbygdverket har nu fört fram dessa tankar när det gäller våra mindre skärgårdssamhällen, som ju är de mindre orter som hitintills har förts fram i debatten i Sverige.

Jag är inte helt säker på att boplikt är den rätta vägen att gå, och jag tror inte heller att den möjligheten finns med tanke på de regler som vi har att ta hänsyn till inom ramen för EU-samarbetet. Men en sak är klar. Gör vi inget kommer vi att se en fortsatt långsam död av alla mindre tätorter som omvandlas till semesterorter. Om vi ska agera genom att tillskapa en lagstiftning som motverkar omvandlingen eller om vi ska finna andra vägar står för min del fullt öppet. Men om vi ska lyckas vända utvecklingen måste något göras så att möjligheterna stärks för de unga människor som vill investera i ett permanentboende i våra mindre tätorter, och det måste göras med högsta prioritet.

Anf. 38 ROSITA RUNEGRUND (kd) replik:

Fru talman! Jag har lyssnat med intresse på Lars Wegendals anförande, och jag förstår oron. Men det är trots allt Lars Wegendals parti som har regeringsmakten i det här landet. Idéer saknas heller inte från Lars Wegendal. Hur vill Lars Wegendal lösa just problematiken med att fritidsboende tar över åretruntboende?

Anf. 39 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Som jag sade finns det möjligheter att göra något. Jag har i motioner fört fram synpunkter. Detta med boplikt tror jag inte är en framkomlig väg, utan vi måste hitta andra möjligheter. Om man sedan ska göra något lagstiftningsvägen eller om man ska ha olika typer av stimulanser för att få till stånd möjligheter för de här unga människorna att konkurrera om fastigheterna i de mindre tätorterna är jag inte människa i dag att avgöra.

Anf. 40 ROSITA RUNEGRUND (kd) replik:

Fru talman! Jag är bekymrad över att det har tagit alldeles för lång tid, och att regeringspartiet inte har gjort någonting åt det här. Och det som jag tycker är konstigt är att Lars Wegendals eget parti inte lyssnar på Lars Wegendal. Då är jag intresserad av att höra hur Lars Wegendal framför sina åsikter inom sitt eget parti.

Anf. 41 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Jag kan naturligtvis beskriva på alla sätt hur jag för fram de här frågorna. Jag tror i och för sig inte att det är något intressant att i kammaren stå och diskutera hur vi internt diskuterar frågorna.

Frågeställningen i sig är ju inte ny. Det här är en process. Det är en utveckling som har skett under de senaste 20 åren. Så detta är ju inte någonting som enbart det socialdemokratiska partiet har haft att hantera. Även andra partier har ju haft att hantera det under regeringsställning.

Anf. 42 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Lars Wegendal är orolig för sin ort. Det är även jag.

Jag har tidigare framfört att signalerna från regeringen till skärgårdsbefolkningen – för jag är skärgårdsbo – är detta: Visst vill vi ha en levande skärgård, men du som bor där ska veta följande: Något serviceutbud som affär, skola och post kan du i framtiden inte räkna med – förutom sommartid, då ett utbud av allehanda tingeltangel och färdigmat finns att köpa utmed bryggorna. Varje gång du tittar ut genom fönstret för att se väderförändringar, påminn dig själv om att detta är en hälsoförmån och en njutning, och den är hårt beskattad!

Visst låter det ironiskt, men så är den framtida verkligheten – om ingenting drastiskt görs.

Bohusläns skärgårdsråd gav en del förslag i sitt remissvar på betänkandet SOU 2000:67 *Levande skärgård*. Glesbygdsverket föreslogs få i uppdrag att tillsammans med aktörer från lokalbefolkningen ta fram förslag när det gäller översiktsplaner, strandskydd, småskalig livsmedelsförädling, person- och godstrafik och även strandstädning. Bohusläns skärgårdsråds förslag var alltså att verket skulle få i uppdrag att föreslå tillämpningsbara åtgärder för att förhindra en långtgående omvandling från helårssamhälle till ett samhälle för fritidsbruk.

Fru talman! Glesbygdsverket presenterade nu i somras, precis som Lars Wegendal tog upp, på uppdrag av regeringen en rapport inom Arkitekturåret 2001. Uppdraget som regeringen gav var allmänt formulerat, och verket valde att fokusera på förutsättningar att kunna bibehålla levande kust- och skärgårdssamhällen med en befolkning som bor där året

om och med tillfredsställande service och infrastruktur. Glesbygdsverket lyssnade till människorna som bodde i kustområdena.

I rapporten belyses hur våra nordiska grannar motverkar en omvandling av helårsbostäder till fritidshus. Norge, Danmark och Åland har ett gemensamt, och det är att man arbetar på att utveckla och skärpa de lagstadgade möjligheter man redan i dag har när det gäller att hejda denna omvandling. I den här frågan har Sverige mycket att lära av sina grannländer. Det är t.o.m. så att våra grannlandskommuner i kust- och skärgårdslandskapen har svårt att förstå att svenska politiker står helt handfallna och passiva – allt enligt rapporten.

Den svenska skärgården, från Strömstad till Haparanda, står för unika naturvärden och en oersättlig livsmiljö för människor, såväl bofasta som besökande. Utifrån de framtidsstudier som gjorts av hur det blir om inget görs från regeringens sida kan man förstå den oro som utbreder sig i skärgårdsområdena, och vad jag förstår även i våra inlandskommuner, över att dessa naturvärden riskerar att gå till spillo i brist på en aktiv och sammanhållande skärgårdspolitik.

Ska kust- och skärgårdssamhällena långsiktigt kunna överleva, även som rekreationsområde för stadsbor och inlandsbör, krävs en bofast befolkning året om. Därmed borde frågan vara av riksintresse.

Fru talman! För utveckling av en levande skärgård har kommunikationsfrågorna en avgörande betydelse. Även på det här området är samordningsbehovet påtagligt mellan olika transporter. Skärgårdstrafiken måste värnas och utvecklas för att möjliggöra kvarboende och stimulera näringsverksamhet i området. Det måste skapas förutsättningar för människor, unga familjer, att bo i skärgården men kunna arbeta på fastlandet. Därför är färjetrafiken livsavgörande för de boende på öarna. Reglerna och deras tillämpning måste vara enhetliga och tydliga.

I dag är det tyvärr så att öar med biltrafik på grund av statliga bilfärjor gynnas i förhållande till dem som inte har biltrafik. Det bör åligga Vägverket och Glesbygdsverket att ta ett samlat grepp om regelverket samt klargöra statens ansvar för färjetrafiken i skärgårdarna. Utredningen SOU 2001:67, *Enskild eller allmän väg*, saknade tyvärr tydliga trafikpolitiska mål. Utredningsdirektiven borde ha utgått ifrån att trafik på land och till sjöss ska likställas samt att trafik till sjöss är att betrakta som kollektivtrafik.

Samhällsföreningar runt vår kust är aktiva och har många idéer om hur man främjar en hållbar utveckling i skärgården. Jag rekommenderar er att gå in på Glesbygdsverkets hemsida. Där kan man också läsa om den rapport som Stockholms läns landsting har tagit fram om framtidens skärgård. De scenarier som beskrivs är hur det kan bli med de förutsättningar som råder i dag.

Fru talman! Att vara en s.k. semesterkommun med vikande befolkningsunderlag och många äldre är en ekonomiskt påfrestande situation. Den fråga vi nu ser uppstå, när summeringen av den vackra sommaren görs ute i attraktiva semesterkommuner, är denna: Vem ska betala en nödvändig omsorg för de personer som fått beviljat bistånd, t.ex. hjälp i hemmet, när den biståndsbehövande sommarflyttar? Socialtjänstens vistelsebegrepp fungerar bra – utom när det gäller de attraktiva semesterkommunerna.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Ett förslag till lösning skulle kunna vara att hemortskommunen och vistelsekommunen tillsammans planerar semestervistelsen, tillsammans med den det berör, så att en god vård kan ges även under semestervistelsen. Vistelsekommunen kan på entreprenad från hemkommunen utföra biståndsinsats som hemkommunen betalar. Det här känner jag till. Jag har jobbat i hemtjänsten under sommarhalvåret och sett hur betydelsefullt det är när det sker en samordning. Men den ska även vara ekonomisk.

Det finns i dag en samlad kunskap om hur man kan utveckla skärgården. Det som behövs är en regering som vågar ta beslut. Två saker är avgörande för att unga familjer ska våga satsa på boende i skärgården: fastighetsskatten och infrastrukturen.

Anf. 43 MARINA PETTERSSON (s):

Fru talman! Sverige ska vara ett land i sammanhållning och utveckling. Det faktum att vårt land är ojämnt utvecklat och att skillnaderna riskerar att öka är ingen hemlighet. Det finns stora regionala skillnader i Sverige. Som exempel kan nämnas att befolkningsutvecklingen är ojämn med både låga födelsetal och utflyttning. Detta kommer att sätta välfärdssamhällets strukturella uppbyggnad i framtiden på hårda prov.

På utbildningssidan visar det sig att skillnaderna i utbildningsnivå är mycket stora mellan kommunerna, och det är glesbygdskommunerna som ligger lägst.

Samtidigt har vi socialdemokrater en tydlig bild av situationen, och vi tar de regionala skillnaderna på största allvar. Vårt tydliga budskap är att hela Sverige ska leva och att politiken ska hålla samman vårt land. Inom regionalpolitiken, infrastrukturfrågorna, arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken görs nu satsningar. Nu är det viktigt att dessa satsningar får en tydlig regional och lokal profil.

Fru talman! Jag ska nu tala om välfärden i glesbygd och utmaningarna i framtiden.

Vägen till vårt välfärdssamhälle har en historia som beskriver den lilla människans kamp för en dräglig tillvaro, rätten att få ha ett lika värde, ett samhälle byggt på trygghet, solidaritet, gemenskap och rättvisa – värderingar som är djupt förankrade i den svenska folksjäl.

Ofta har kampen stått mellan tillväxtorter och glesbygd, där arbete och en chans att förverkliga sina drömmar för många har varit avgörande vid valet av bostadsort. Många av de orter som förr var regionala tillväxtorter är i dag utsatta för samma gamla kamp. Min hembygd Filipstad och många andra orter i mitt hemlän Värmland hör dit.

Beskriver man Värmlands historia kan man kort säga att 1900-talets industrialism förflyttade det värmländska folket till bruksorter där malmen, skogen och vattenkraften lade grunden för välfärdsbygget. Värmland har gjort sig känt för att på många bruksorter kunna förädla och utveckla sin basnäring, ett kännetecken som har grundat sig på kvalitet mer än kvantitet. Denna utveckling har också bidragit till att en mängd mindre industrier och verksamheter har fått luft under vingarna och i sin tur spått på den positiva trenden.

Fru talman! Tyvärr har inte alltid "maktens män" förstått, eller vågat förstå, den kraft dessa värmlänningar besitter. Företagsägare, oftast i styrelserum långt från händelsernas centrum, har fattat beslut om nedskärningar och nedläggningar, allt för att vinsten ska öka ännu mer.

Ibland har inte heller vinsten varit skälet, utan andra krafters påverkan – Degerfors Järnverk är ett sådant färskt exempel.

Men nu är inte värmlänningen skapt så att hon eller han ger upp. Värmlänningarna är kända för sin skaparkraft och fyllda av vilja, kraft och framtidstro.

Vad är det då som ställer till det? Den globala marknaden, utflytningen, det låga födelsetalet, bristen på kompetent arbetskraft, ja, sammantaget kan jag säga att vi kommer att kräva och behöva allt större statliga insatser i en allt större omfattning i framtiden, om inte den negativa befolkningsutvecklingen kan vändas. Vi är beroende av centrala beslut som fattas i syfte att underlätta och gynna utsatta regioner och som ger dragkraft åt en positiv utveckling. Här kommer bl.a. en solidarisk fördelning av ekonomiska medel, stöd åt lokala lösningar för att ge nya jobb, möjligheter till kvalificerad utbildning och satsningar på infrastrukturen in.

Landets kommuner har mycket olika förutsättningar för att kunna erbjuda sina invånare en bra service som t.ex. äldreomsorg, förskola och grundskola. Ett väl fungerande utjämnningssystem är därför av mycket stor betydelse för att alla kommuner och landsting ska ges likvärdiga möjligheter att erbjuda sina invånare en god service. Skatteutjämnningssystemet är, och kommer inom överskådlig tid att förbli, en viktig del i möjligheten att upprätthålla och utveckla service, omsorg och utbildning även i områden med en negativ befolkningsutveckling.

Den negativa befolkningsutvecklingen i vissa regioner kan framgent komma att orsaka en osund konkurrens mellan näringslivet och den offentliga sektorns behov av kvalificerad arbetskraft. Här är det nästintill avgörande att alla kommuner får en rättvis möjlighet att i större utsträckning än i dag kunna motivera och behålla den yngre generationen.

Stöd åt lokala utvecklingsprojekt är ytterligare ett viktigt inslag för att kunna utveckla och behålla människor och jobb. I Värmland, liksom på många andra håll växer nya idéer fram. Anpassad sjuksköterskeutbildning i Storfors, Värmlandsskooperativen som inspiratör och utvecklare till många lokala kooperativa lösningar, samverkansprojekt mellan LO och myndigheter för att få ned antalet långtidssjuka är tre goda exempel.

Karlstads universitets roll och ambitioner att skapa möjligheter för distansutbildning i hela länet är också ett viktigt inslag i Värmlands utveckling. Ett ökat stöd till högskolor och universitet ger bättre förutsättningar att bedriva kvalificerad utbildning på orter som Syslebäck, Eda och Nykroppa, orter som annars snabbt skulle tömmas på kvalificerad arbetskraft, men där likväl behovet finns kvar.

Fru talman! Våra vägar, järnvägar, flyg och hamnar är vår infrastruktur. Infrastruktur kan låta trist och ge upphov till uppgivenhet då det oftast pratas om enorma summor så fort satsningar ska göras. Men utan en fungerande infrastruktur försvåras och fördyras förutsättningarna till utveckling för människor, service och jobb. Värmland är en av flera regioner som har stort behov av den infrastrukturella satsningen.

Infrastrukturpropositionen och den regionalpolitiska propositionen ger förutsättningar för de satsningar som behövs. Enligt min mening måste de komma Värmland till del. E 18 är en viktig väg för transporter och pendlingsmöjligheter för vår befolkning. De regionala vägarna, riksvägarna 61, 62, 63 och 64 norr om Kristinehamn samt länsvägarna 172,

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

175 och 239, är förutom Norgetrafiken på riksväg 61 de viktigaste framkomstvägarna för länets industrier. Det är vägar med mycket tung transport, bl.a. virkestransporter.

På järnvägssidan är Värmlandsbanans del av sträckan Stockholm–Oslo och relationen Karlstad–Göteborg viktig. Viktiga inslag, där upprustningsbehovet är stort, är också Fryksdalsbanan, Bergslagsbanan och Inlandsbanan.

Fru talman! Skulle en upprustning ske av den felande länken på 16,7 mil av Inlandsbanan skulle den förbinda hela Norrland i ett rakt stråk söderut till Vänerhamnarna, till bl.a. Bergslagsbanan och andra banor. Här finns nya möjligheter både för miljömål och avlastning av våra vägnät.

Inom flygets område har förutom Karlstads flygplats centrala roll även Hagfors och Torsby stor betydelse.

Vänersjöfarten är också oerhört viktig för oss i Värmland.

Anf. 44 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! De flesta politiker som arbetar med jordbruks- och miljöpolitiska frågor inser att svenskt jordbruk behöver en politik som är verklighetsförankrad, heltäckande och framåtsyftande.

En förändring av EU:s gemensamma jordbrukspolitik är i framtiden ofrånkomlig. En sådan förändring måste dock ske successivt och kombineras med andra åtgärder. En viktig förutsättning är att andra livsmedelsproducerande länder – inte minst de stora utanför EU – inte tillför sina jordbruk och livsmedelsindustrier dolda subventioner, exportstöd eller exportkrediter.

En annan förutsättning är att svenska bönder och livsmedelsproducenter får konkurrensförhållanden som är rimliga. Så är det inte i dag. Skatter och avgifter – inte minst på produktionsmedel som dieselolja och handelsgödsel – måste sänkas rejält, och regelverken får inte heller försvåra för svenska producenter i den internationella konkurrensen.

Fru talman! Regeringen tycks medvetet förhålla de åtgärder som skulle kunna hjälpa till att skapa rimligare konkurrensförutsättningar. Varför, fru jordbruksminister, har så lite hänt i denna riktning sedan 1997, då det stod helt klart att konkurrenssnedvridningen starkt hämmade det svenska jordbrukets och livsmedelsindustrins möjligheter att hävda sig på den öppna livsmedelsmarknaden inom och utanför EU?

Sverige har ett rationellt och väl fungerande jordbruk med duktiga bönder och en livsmedelsindustri som ligger mycket väl framme. Många får sitt arbete och sin utkomst i denna viktiga bransch. Svenska bönder sätter en ära i att producera livsmedel under miljömässigt och djurskyddsmässigt goda former och förhållanden. Alla vet, inte minst efter de senaste årens händelser, att kvalitetsproduktion av livsmedel är ett måste om konsumenternas förtroende ska kunna upprätthållas.

Vi moderater ser goda chanser för svensk livsmedelsproduktion förutsatt att regering och riksdag är beredda att ta sitt ansvar för att ge näringen rättvisa villkor. Ges näringen dessa villkor ser vi moderater också goda möjligheter för Sverige som nation att inom EU och andra internationella fora kunna vara pådrivande såväl när det gäller god miljö som god djurhållning.

Vi moderater är alltså för en avreglering och förändring av den gemensamma jordbrukspolitiken i EU, detta förutsatt att det sker på rättvisa villkor länderna emellan. Då måste skatter och avgifter anpassas, dvs. dieselskatten sänkas till 53 öre, handelsgödselskatten inte tas ut på kväve osv. Man talar om återföring, och vi menar att det enklaste, rationellaste och billigaste för staten och bästa för bönderna är att inte ta ut den skatten.

Fru talman! Det talas mycket i dag om biologisk mångfald, öppna landskap och betesmarker och naturskyddade områden. Det är bra. Vad är det som krävs för att detta ska möjliggöras även i framtiden? Jo, självklart en levande landsbygd. Hur ska en landsbygd bli levande om vi inte har ett jordbruk som präglas av variation och mångfald?

Det finns en debatt kring köttkonsumtion, köttätande och hur vi över huvud taget lever. Det är alldeles uppenbart att utan en betydande mjölk- och köttkonsumtion i landet blir det inga beteshagar, betande djur och ingen biologisk mångfald. Jag hoppas att jordbruksministern håller med mig om detta.

Fru talman! Regeringen har också allt ensidigare talat om ekologisk odling och Kravproduktion som det allra bästa för att uppnå en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion. Vi moderater är för mångfald och ser eko- och Kravproduktion som en viktig del i produktionen. Men vi anser att det är lyckligast om denna produktion växer på sina egna meriter i den takt som marknaden efterfrågar dessa produkter. Annars är risken stor att det blir ett bakslag och att man bara går in för att utnyttja de stödsubventioner, stöd hjälp, stimulanser eller vad vi kallar det som i stor omfattning delas ut i dag.

Vi får inte glömma att 90–95 % av livsmedelsproduktionen sker genom en allt miljövänligare konventionell produktion. Miljövinster blir betydande om denna produktion fortsätter att utvecklas i samma takt som hittills. Det är helt ofrånkomligt. Det går inte att vare sig vetenskapligt eller erfarenhetsmässigt att på kvaliteten eller livsmedelssäkerheten se skillnader på produktionssätten som det ibland hävdas ensidigt till eko-produktionens fördel. Det är fullständigt uppenbart att om vi ser på det hela i ett globalt perspektiv och leker med tanken att all produktion skulle ske såsom ekologisk produktion sker i dag i Sverige, skulle vi över huvud taget inte ha en chans att klara försörjningen av världens folk. Vi skulle få världssvält igen. Vi skulle få mycket lidande.

Det är mot den bakgrunden jag tycker att det är viktigt att den frågan berörs på ett mer realistiskt och verklighetsanknutet sätt. Den takt som debatten nu går i, dvs. i ensidig riktning, tyder på en olycklig utveckling. Det går inte att se på allt detta på detta sätt framöver om vi ska kunna ta ett gemensamt ansvar för att världens människor ska få den mat de behöver.

Jag vill också ställa några frågor till jordbruksministern, som glädjande nog visar sitt intresse här i dag. Varför vill inte regeringen medverka till att svenska livsmedelsproducenter får bedriva sin verksamhet på rimligt lika villkor? Det har gått många år och inte mycket har hänt.

Tror regeringen att världens alla människor ska få den mat de behöver om all produktion skulle ske genom s.k. ekologisk odling eller Kravproduktion?

Varför kan inte regeringen inse – eller vill inte inse – att stora miljövinster kan och kommer att göras genom att den allt miljövänligare konventionella produktionen blir ännu bättre?

Ökad kunskap, medvetenhet, ansvarstagande samt skicklighet kan ge såväl långsiktigt hållbar som miljövänligare produktion. Jag är övertygad om att det är den vägen vi måste gå om vi ska kunna fullfölja vårt gemensamma ansvar att skapa livsmedelstrygghet och livsmedelssäkerhet i vårt land, i Europa och i världen.

Anf. 45 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja med frågan om ekologiskt lantbruk. Har de försök som har gjorts gått moderaterna totalt förbi? Kvinnersta lantbruksskola utanför Örebro delade för några år sedan sina marker i två delar. Efter ett antal år kunde man se att produktionen var lika hög i det ekologiska lantbruket. I vissa fall under vissa värdebetingelser klarade sig den grödan bättre. Har det gått helt förbi?

Har det också gått helt förbi att de ekologiska mjölkproducenterna ofta ligger i topp i den lista som mejerierna sätter ihop? För några år sedan var nr 2 på listan i Mälardalen ekoproducent. Det produceras i dag *inte* mindre på Kravgårdar!

LRF säger inte i dag att bönderna ska ställa om i takt med efterfrågan. Det beror på att vi importerar. Hur ser moderaterna på att det finns en import som tränger undan en möjlig ekologisk lantbruksproduktion i dag, dvs. att t.ex. bönder i Danmark tar andelar av den svenska ekohandeln?

Anf. 46 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Hade det varit så enkelt att bedriva ekologisk produktion som Gudrun Lindvall tycks tro, hade det inte varit något som helst problem att få fram de produkterna i Sverige. Så är det faktiskt. Mjölkproduktionen är den lättaste produktionsgrenen att bedriva ekologiskt.

Vi moderater, Gudrun Lindvall, är inte motståndare till ekologisk produktion. Vi vill bara ha en mer verklighetsanknuten diskussion. Får vi inte denna verklighetsanknutna diskussion, riskerar vi att äventyra mycket stora värden och vi riskerar att äventyra livsmedelstryggheten i vårt land.

Det är ovanligt om någon produktion skulle vara så positiv som Lindvall säger. Det är bara att tacka och ta emot.

Anf. 47 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det faktum att förre LRF-basen Hans Jonsson ställde om till ekologisk produktion borde kanske väcka till eftertanke.

Vi i s, v och mp är överens om att återföra skatterna för handelsgödsel och bekämpningsmedel till kollektivet på ett individuellt sätt. Det står mycket tydligt i budgeten att en del av handelsgödsel- och bekämpningsmedelsskatten ska gå till kollektivet.

Nu har det uppkommit en situation där LRF diskuterar att återföra hela beloppet till forskning. Tanken har varit att detta skulle förbättra den s.k. konkurrenssituationen för bönderna. Jag vill höra hur moderaterna ställer sig till detta. Anser ni att handelsgödsel- och bekämpningsmedelskatterna ska återföras på det sätt som vi föreslår i budgeten? Det som

har förhalat detta är att Bryssel har krävt att det skulle vara en bättre miljökoppling än i det förslag som redan har lagts fram.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 48 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Vårt förslag är helt klart. Vi har i vår budget föreslagit att vi inte ska ta ut handelsgödselskatten på kväve, däremot ska den kvarvarande handelsgödselskatten och skatten på bekämpningsmedel återgå till forskningsändamål. I vårt budgetförslag går en del av detta till att finansiera de kostnader som BSE-bekämpningen har inneburit och som regeringen och medhjälppartierna inte har insett behövs för det kommande budgetåret. Så enkelt är det.

Sedan var det frågan om LRF-basen. Det är alldeles uppenbart att det är olyckligt när bidragen och stöden blivit så stora att det är lockande att gå in i en typ av odling, inte för att det skulle leda till att helt säkert få en bra livsmedelsproduktion utan mer för pengarnas skull. Jag drar mig inte för att säga att många bönder utnyttjar detta stöd så länge det finns. Sedan går man tillbaka till konventionell odling. Vi menar att det är bättre att ha en konventionell, miljövänlig odling från början och låta den ekologiska odlingen växa på sina egna meriter.

Anf. 49 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag uppfattade Ingvar Erikssons inlägg som ett generalangrepp på den ekologiska produktionen. Jag är väldigt förvånad över att Moderata samlingspartiet inte har någon känsla för vilken uppfattning som konsumenterna och medborgarna i Sverige i dag har för ekologisk produktion.

Min fråga är följande: Vill ni avskaffa stödet till ekologisk produktion? Ställer ni inte upp på miljömålen, de ekologiska målen som vi har satt fram till 2005? Är det det som detta inlägg avser?

Anf. 50 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Det var ett generalangrepp. Jag tror att de angreppen behövs i dag för att vi ska få en saklig och väl underbyggd debatt inte minst ute i samhället. Jag har en obehaglig känsla av att många konsumenter missleds av ensidigheten.

Vi är för mångfald, som jag har sagt. Vi är för ekologisk odling i den takt som den kan växa på marknadens och de enskilda konsumenternas efterfrågan. Det skulle vara oss fjärran att inte ställa upp på konsumenternas krav.

Vi efterlyser en saklig debatt så att vi inte kommer in i en återvändsgränd där vi äventyrar väldigt mycket av svenska konsumenters förtroende för den svenska livsmedelsproduktionen. Jag återkommer till det. Vi vill att satsningarna ska blir större och mer omfattande på miljövänlig konventionell produktion för att klara livsmedelsbehovet.

Vi är inte emot de stöd som hittills har utgått till ekologisk odling och forskning. Vi är för detta. Men vi anser att man bör tänka sig för innan man ensidigt går vidare. Man kan få ut mer miljönytta för de pengar som man satsar om man lägger en del av dem på den konventionella miljövänliga produktionen.

Anf. 51 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag måste fråga vad Ingvar Eriksson menar med att konsumenterna missleds. Är det den information och märkning som finns? Skulle det på något vis vara missledande? Eller är det fel på konsumenterna som väljer Kravmärkta produkter? Vad avser Ingvar Eriksson när han säger att konsumenterna missleds?

Här är vi i en situation där produktionen understiger efterfrågan. Regeringen har då dels kraftigt ökat det ekonomiska stödet till bönder som odlar ekologiskt, dels satt upp ett mål. Jag fick inte svar på min fråga. Målet är 20 % av åkerarealen och 10 % av slaktdjuren till år 2005. Är det ett mål som moderaterna kan acceptera? Vad menas med att konsumenterna missleds?

Anf. 52 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Det är inte så att vi misstycker att andra ställer upp mål. Men vi tror inte att det målet är uppnåeligt i Sverige. Låt mig säga det. Det är fel att på politisk väg ställa upp sådana mål som man riskerar att inte kunna uppnå.

Vi har givetvis förhoppningar att om konsumenterna efterfrågar detta så kommer produkterna fram. Det är givet att om det också kan ske i praktiken är det ett mål som vi inte har något emot. Tvärtom.

Jag har sysslat med bägge sorterna av produktion. Jag vet hur svårt det är. Jag tror definitivt inte att vi klarar försörjningen av Sveriges folk om vi t.ex. skulle komma upp i 30 %, 40 % eller 50 %. Då blir det nog svårt, problem och utvandring igen. Det har vi upplevt förr i Sverige.

Margareta Winberg skrattar och drar på munnen. Men tror Margareta Winberg verkligen att vi kan försörja världens befolkning genom den nisch som den ekologiska odlingen hittills har varit? Det är i så fall inte realistiskt. Tror Margareta Winberg det?

Anf. 53 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Slakt- och fiskefrågor är ett par frågor som är verkligt aktuella i vårt samhälle och som berör många på olika sätt. Det gäller oss som både producenter och konsumenter. På dessa två områden vill Sverige hålla fanan högt i dubbel bemärkelse. Jag tänker då på att vi påstår oss producera rena och säkra produkter, och vi lyfter fram vikten av en stark konsumentssäkerhet och konsumentpolitik.

Vi vill från Sveriges sida uppfattas ute i Europa som de som driver på och ligger i fronten när det gäller kemikaliepolitiken och djurskyddet. Ska vi ha en trovärdighet hos våra medborgare för vår politik på dessa områden samt en trovärdighet i våra krav på andra länder måste vi städa framför vår egen dörr. Vi kan inte köra med dubbla signaler.

När det gäller slakten kan det inte ha undgått någon att vi har problem med djurskyddet på en del av våra slakterier i landet. Vi har i Sverige bestämt oss för att ha en hög ambition för vårt djurskydd. Det är bra, och det ska vi fortsätta att ha. Men tyvärr finns det slakterier som har visat sig inte håller den nivån på djurskyddet som vi gemensamt har satt upp ett regelsystem kring och för.

I dag är det kommunerna som har att genomföra den djurskyddstillsyn som ska ske ute på slakterierna. Denna ordning har uppenbarligen inte räckt till för att garantera att verksamheten följer djurskyddslagen.

Vi ser det som naturligt att besiktningsveterinärerna på slakterierna ska ha ett ansvar att anmäla missförhållanden när de upptäcker brott mot djurskyddslagen. Det är något som är fel när det utvecklas en kultur på slakterierna som kan tolkas som ”tig och lägg dig inte i” och i värsta fall som ”tig och lid”. Detta leder till att djurskyddslagen inte längre uppfylls och att det accepteras på olika nivåer.

Det är viktigt att det inte finns någon tvekan om att besiktningsveterinärerna kan agera som fristående och oberoende från de verksamheter som de granskar. Här har Livsmedelsverket ett stort ansvar.

Uppfödningen i kött- eller fläskfabriker med flera tusen djur samt centraliserade slakterier eller s.k. effektivisering har lett till långa transporter, stress och en förändrad inställning. Man har gått från att se slaktdjuret som individ till att se slaktdjuret som ett rörligt kött- eller fläskpaket som genererar en viss summa pengar.

Djurhanteringen samt avlivningen bör ske på ett värdigare och bättre sätt än som framgått av de bilder som vi fått se på TV. De har tagits av personer som har haft civillikage nog att filma inne i verksamheten och som sedan också stått för det i offentligheten. Jag vill ge dem en eloge för deras styrka och en tumme ned för dem som tidigare inte lyssnat på deras kritik. Jag beklagar de ansvarigas slapphet oavsett var eller på vilken nivå de har suttit.

Jag skulle vilja fråga ministern om hon förväntar sig en reell förbättring av djurskyddstillsynen och bättre rapportering när det visat sig att brister förekommer på slakterierna. Man kan tycka att frågan är onödig, eftersom svaret inte borde bli annat än ja. Men med den erfarenhet som vi fått ute på verksamheterna, där munkavlarna och tystnaden tydligen ska råda, behövs ändå ett svar. Jag hoppas att det blir ett svar som gör att munkavlarna kan tas bort frivilligt och att fler vågar yttra sig i frågan.

Jag tänker nu gå över från landbaserade djur till vattenlevande, havets läckerheter eller giftspridare i näringskedjan. Jag tänker då på giftet dioxin. Ett exempel på livsmedel som är särskilt utsatt för dioxin är fet fisk och då särskilt fisken från Östersjön.

På senare tid har halterna av dioxin i fisk från Östersjön uppmärksamats. Ett EU-direktiv med gränsvärden förbereds för dioxin i fisk. Det är bra och på tiden. Men detta kan innebära att fiskråvara och fisk från Östersjön inte längre får användas för humankonsumtion eller vid framställning av fiskmjöl och fiskolja.

Införs de föreslagna gränsvärdena kan troligtvis även ett totalförbud att sälja lax och ål från Östersjön införas. Detta skulle då drabba den svenska fiskenäringen hårt. Den svenska regeringens inställning har därför hittills varit att det tills vidare är bättre med kostråd och skärpt kamp mot dioxinutsläpp än med gränsvärden. Det verkar som att regeringen menar att det vetenskapliga underlaget är alltför bristfälligt för att man ska kunna införa gränsvärden.

Fru talman! Det är nu intressant att se om vi står upp för vår kemikaliepolitik och konsumentpolitik eller inte. Politiken går ut på att vi ska ha giftfri mat och att vi inte ska flytta gifterna vidare i samhället och i näringskedjan.

Kostråd är givetvis bra, men inte som surrogat för att slå vakt om en viss näringsdel som är överetablerad i förhållande till resurserna och där dessutom mat och foder görs av det som EU vill kalla giftig råvara. Detta

kan bli bekymmersamt för det kustnära fisket. Vem vinner kampen? Sysselsättningen eller giftfri mat och råvara?

Här bör det påpekas att det verkar som om både Tyskland och Danmark vill stödja införandet av gränsvärdet för dioxin i fisk – detta för att ha förtroende hos konsumenten.

Vi i Vänstern anser att ökad kunskap är högst prioriterat för att kunna hantera frågan på ett klokt sätt. Den viktigaste åtgärden i arbetet med att begränsa dioxinhalterna är självfallet begränsandet av utsläppen till luft och vatten. Här bör vi vara observanta på den ökande sopförbränningen med de dioxinutsläpp som den för med sig. Dessutom sker fortfarande stora utsläpp av dioxiner både från Finland och de baltiska staterna.

Det är viktigt att snabbt sätta i gång omfattande provtagningsprogram eftersom halterna i samma bestånd skiljer sig starkt mellan kön och åldrar, men även mellan olika fiskbestånd.

Vi i Vänsterpartiet vill starkt påpeka att näringsintressena inte ska få överordnas människornas eventuella negativa hälsopåverkan när det gäller svenskt deltagande i beslutet om gränsvärden för dioxin i livsmedel. Försiktighetsprincipen måste gå före näringsens intressen oavsett om näringen finns på land eller till havs.

Anf. 54 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! När det gäller synen på missförhållandena inom slakterinäringen delar jag Kjell-Erik Karlssons uppfattning. De förhållanden som vi har sett på TV är oacceptabla. Jag tog omedelbart kontakt med slakterinäringen, och jag har ställt krav på utbildning, certifiering och bättre övervakning från dem som leder verksamheten. De har också lovat att omedelbart ställa upp på detta, eftersom de är medvetna om att det är näringens ansvar.

Det är inte djurskyddslagen det är fel på, utan tillämpningen. Vi ska emellertid ändra lagen så att besiktningsveterinärerna även får ansvar för djurskyddstillsynen. Nästa år kommer vi också att inrätta en djurskyddsmyndighet.

Anf. 55 TALMANNEN:

Jag beklagar att vi har bekymmer med ljudtekniken. Jag ber jordbruksministern att ta sina repliker här framme om vi inte lyckas göra någonting mer åt det.

Anf. 56 KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag vill tacka ministern för det positiva svaret när det gäller frågan om slakterierna och besiktningsveterinärerna.

Anf. 57 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Den andra frågan handlade om fisken och dioxinet. Detta är ett oerhört stort bekymmer. Dioxin är nämligen ett av de allra farligaste gifter som vi har. Självklart måste vi sätta folkhälsan i första rummet.

Vi hade en hearing om detta i juni månad med alla experter från Sverige, där jag tror att Vänsterpartiet deltog. Alla experterna från Sverige var överens om att de gränsvärden som nu var satta inte var vetenskapligt

grundade. De var också överens om t.ex. – och då tänker jag på miljömedicinen – att man trots det man vet om dioxinet i den feta fisken rekommenderar ammande kvinnor att äta den, även om de ska äta den i begränsad omfattning. Detta gör man därför att amningen är viktigare än den risk som dioxinet i bröstmjölken innebär. Detta visar att det finns en oenighet inom vetenskapen om detta.

Jag noterar också att Jonas Sjöstedt i EU-parlamentet har stött den svenska linjen. Vi vill alltså gå på utsläppskällorna. Vi har gjort väldiga satsningar där. Exponeringen har halverats under en tioårsperiod. Vi vill ha kostråd eftersom vi tror att den metod som har tillämpats hittills i Sverige har varit verkningsfull. Vi vill i första hand ha det i stället för de nivåer som kommissionen har föreslagit. Men vi skulle aldrig inta en sådan svensk position om vi trodde att det skulle vara till missgagn för folkhälsan – absolut inte. Den kommer i första hand.

Anf. 58 KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tackar även för detta svar. Kostråd i all ära – de kan vara mycket bra. Men dioxin är ändå ett av de allra giftigaste ämnen som vi har. Dioxin finns på många områden. Vi måste försöka följa den kemikaliepolitik som vi har sagt att vi ska följa. Det innebär att vi ska ha bort de här gifterna ur vår näringskedja.

Man kan ge ut kostråd om att man bara ska äta ett visst livsmedel i en viss mängd – annars kommer det att påverka din hälsa. Men det kan inte vara hållbart i längden. Jag håller med ministern om att vi måste göra någonting för att få en förändring av detta. Men kostråd är inte lösningen.

Anf. 59 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Återigen vill jag ställa frågan: Finns det egentligen något finare och mer ärorikt än att vara brukare av den svenska moderjorden – att vara en riktig, vanlig bonde med en god portion vanligt sunt bondförnuft?

En av våra nationalskalder, Erik Gustaf Geijer, uttrycker i dikten Odalbonden den stolthet och trygghet som dåtidens bundenhet vid jorden faktiskt innebar. Rotfastheten sedan generationer, äran att få odla den fäderneärvda jorden och känslan av stolthet och trygghet var planterad i hjärtat. Bonden var och är fortfarande medskapare till vår välfärd. Industrialismen står minsann inte ensam för välfärdsutvecklingen i vårt land.

Bonden har skapat det öppna landskapet. Och fråga honom får du höra! Där trivs han eller hon allra bäst. Dagens och framtidens jordbrukspolitik måste också fortsättningsvis handla om att ta till vara den miljö som långvarig jordbruksproduktion har skapat. Men tyvärr läggs det ena mindre familj jordbruket efter det andra ned. Vi har hört att minst tre mjölkbönder lägger ned sin verksamhet dagligen. Vissa dystre siare menar att av dagens ca 80 000 jordbrukare återstår bara 10 000 om fem till tio år. Med kunskap om att varje mjölkbonde i sin tur genererar ytterligare sju arbetstillfällen förstår vi vad detta betyder ur sysselsätningssynpunkt för landsbygden.

Fru talman! Vad är det för bild myndigheter och massmedier ger av jordbrukaryrket som odlare, mjölkproducent och djurskötare? Är det populärt? Verkar det lockande? Tittar man på arbetsförmedlingens hem-

sida så får man veta att det handlar om tunga lyft, obekväma arbetsställningar, dålig lukt och luft och höga ljudnivåer. Helgarbete är vanligt och man får jobba ensam väldigt ofta. Denna bild av att jobba i lantbruket är bara *ett* negativt budskap. Naturligtvis ger också bönder själva sina barn t.ex. det här rådet: Utbilda dig på ett annat område och sök dig en bättre framtid! Du är värd ett bättre öde.

Varför säger man så? Varför har vi så svårt att locka ungdomar till en framtid inom lantbrukssektorn?

Hur är det med lönsamheten? Man vill förstås ha en lön som är jämförbar med andra yrkesgruppers.

Hur är det med yrkesstoltheten? Man vill ju vara stolt över sitt yrke och kunna berätta om det för andra.

Och hur är det med framtidstron? Man måste få känna tillfredsställelse och trygghet och tro att mitt yrke betyder någonting och är viktigt för andra och för framtiden.

Var kommer människan in någonstans? Vem bryr sig om lantbrukaren – lantbrukarfamiljen? Hur mår man egentligen?

Det finns en allmän oro inför framtiden. Hur blir det när de östeuropeiska och baltiska bönderna kommer med i EU-gemenskapen? Kommer stödet till oss bönder här i Sverige verkligen att räcka till? Vågar jag investera i mitt företag? Blir reglerna långsiktiga? Ska jag rekommendera min son eller dotter att ta över gården? Hur blir det egentligen med dieselskatten? Kommer regeringen att hålla sina löften? Får vi en chans att konkurrera på lika villkor med omvärlden? Är det som det ser ut – bara vackert politiskt prat utan innehåll? Hur är det med den frågan, jordbruksministern? Den är ju inte ny.

Trenden måste vändas. En ny optimism och hög attraktionskraft måste skapas för jordbrukaryrket. Som lantbrukare ska man kunna vara stolt över sitt yrke och känna optimism inför framtiden. Ungdomar måste lockas till de areella näringarna med inspiration. De måste få möjlighet till bra utbildning, kompetensutveckling och framtidstro. Här har Jordbruksverket, departementet, LRF, SLU, du och jag och inte minst massmedierna en stor uppgift att se människan. Det handlar om arbets- och livsvillkor, hälsa, kompetens och utvecklingsmöjligheter.

Jordbruket är ju inte en näring som andra, utan en näring med speciella villkor som kräver en särskild politik. De speciella villkor som är förknippade med jordbruk och livsmedelsproduktion måste få konsekvenser i form av en särskilt utformad politik som skapar rimliga förutsättningar för den enskilda lantbruksföretagaren. Jorden ligger ju där den ligger och kan inte flyttas utomlands.

Det miljö- och landskapsvårdande inslaget är en kollektiv nytta som måste betalas av det allmänna. Brukningsbar jord och förutsättningar för djurhållning finns i hela Sverige. De extra kostnader som är förenat med att bedriva jordbruk i skogs- och mellanbygd och framför allt i Norrland kräver extra insatser. Eftersom strävan ska vara att behålla det öppna landskapet i hela landet krävs här en större solidarisk uppställning med gemensamma finansieringar.

Så har vi detta med socialt stöd till avbytartjänst. För inte minst mjölkgårdar är avbytare inom jordbruket en förutsättning för att man ska kunna komma från sitt arbete någon eller några gånger per år. För att lantbruksföretagaren ska ha råd att under en tid avlöna en avbytare krävs

att staten tar sitt sociala ansvar. Löntagare har rätt till fem veckors semester. Det är inte mer än rimligt att också jordbrukaren får en semester rätt. Det kan inte ske på annat sätt än genom att staten stöttar utbyggnaden av en avbyttjänst som kan komma alla lantbrukare till del. Hur ser egentligen det sociala skyddsnätet ut för en jordbrukare i dag?

Låt mig så gå över till frågan om skördeskadeskydd. Lantbruksföretagaren är som ingen annan företagare utsatt för vädrets nycker. De klimatförändringar som kan vara orsakade av människans påverkan kan slå oerhört hårt mot den enskilde. Översvämningar eller svår torka kan slå ut en årsinkomst. Här måste staten ta ett ansvar så att den enskilde inte drabbas på ett orimligt sätt. Tolkningen av begreppet katastrof måste ges ett individuellt innehåll. I dag ser man till kollektivet – en hel näringsgren.

Jag har i dagarna besökt potatisbönder i Närke som flera år i sträck drabbats av översvämningar som i stort sett ödelagt hela skörden. Hur kan vi betrakta detta på något annat sätt än som en katastrof för den enskilda bonden även om näringsgrenen som sådan klarar sig skapligt. Det är dags att se till individen, till människan – den enskilda bonden. Jag vill fråga jordbruksministern: Hur är det med skördeskadeskyddet? Varför kan vi inte se till individen i stället för till kollektivet?

Sedan har vi den framtida jordbrukspolitiken. En grundlig genomlysning av den gemensamma jordbrukspolitiken måste eftersträvas inför den planerade utvärderingen år 2003. En kommande balanserad reform av CAP måste resultera i långsiktiga och stabila spelregler för Sveriges bönder. Det skulle skapa trygghet och framtidstro. Vidare är det önskvärt att CAP inte som tidigare leder till en storindustrialisering av jordbruket. Värdet av familj jordbruk och mindre enheter måste främjas.

Det är hög tid att värdera de uppgifter som bonden också utför utöver traditionell livsmedelsproduktion i form av energi, skydd av natur och ett värdefullt odlingslandskap med biologisk artrikedom. Den insatsen måste jordbrukaren ha betalt för.

När jordbruks- och livsmedelspolitiken ska reformeras måste möjligheter till att fördela ansvaret på annat sätt mellan EU-nivån och den nationella nivån studeras. Ersättning för kollektiva nyttigheter skulle kunna anpassas till respektive lands behov. En översyn av subsidiaritetsprincipens tillämpning inom den gemensamma jordbrukspolitiken krävs med andra ord.

Framtidens jordbrukspolitik måste vara solidarisk med tredje världens bönder. Vi kan inte fortsätta med en politik som innebär att vi prisdumpar våra varor så att vi slår ut producenterna i u-världen. Den senaste månadens världshändelser har på ett tydligt sätt visat på nödvändigheten av att vi på allvar tar itu med att reducera de stora välfärds klyftorna i världen. Detta gäller inte minst situationen på jordbruks- och livsmedelsområdet.

Anf. 60 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill påminna Ulf Björklund om vad som faktiskt har gjorts för att underlätta för den svenska jordbruksnäringsgrenen och för att likställa konkurrensvillkoren. Vi har sänkt kostnaderna för el och eldningsolja med 250 miljoner. Vi har tagit bort kartavgiften på 30 miljoner. I den här budgeten tar vi bort traktorskatten på 40 miljoner. Vi ska åter-

föra avgifter på bekämpningsmedel och handelsgödsel till en kostnad av drygt 400 miljoner. Dieselskatten utreds, och den utreds därför att det är mycket besvärligt att återföra den av det skälet att bönder ofta gör flera saker. Det var ju meningen att man skulle återföra dieselskatten på den diesel som man använde i jordbruket. Men eftersom bönderna ofta är mångsysslare – och det har vi också främjat på olika sätt, och det är ett positivt ord för mig – kan det uppstå konkurrenssvårigheter mellan t.ex. farmartjänster som bönder håller på med och grävmaskinister som har sina jobb utifrån en annan utgångspunkt. Men jag tycker inte att det är så eländigt som Ulf Björklund beskrev det.

När det gäller skördeskador och hur man definierar katastrof är det inte alls så att man ser till hela branschen. Där görs verkligen en individuellt provning gård för gård. Det är viktigt att poängtera det så att det inte ska råda några missförstånd.

Anf. 61 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Det är klart att regeringen har gjort en del. Efter mycket debatterande under ett antal år har regeringen känt sig tvingad att gå bönderna till mötes, och det som har gjorts har varit bra. Men man har ju faktiskt också haft dieselskatten som huvudpunkt i diskussionen. Vi vet att omkringliggande länder har en betydligt lägre dieselskatt än vad de svenska bönderna har. Då blir det självfallet inte någon konkurrensneutralitet. Dessutom måste man uppfylla löftet. Nu är ju en utredning tillsatt. Det blir väl lite väl många utredningar ibland, och det drar ut på tiden. Det här är brådsande. Vi förväntar oss att regeringen håller det löfte man har gett till bönderna när det gäller dieselskatten.

Det är svårt för enskilda bönder att få pengar för skördeskador. Ett år klarar man kanske själv, men två år med nästan inget skördeutfall är omöjligt. Där borde det finnas striktare och enklare regler för ett individuellt bidrag.

Anf. 62 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Skördeskador är ett årligt problem i olika delar av landet. Jag vill påminna om att LRF övertog huvudansvaret för detta, 1988 tror jag det var. Sedan dess har regeringen det övergripande ansvaret vid skador av naturkatastrofkaraktär i stora områden, som det heter. Det har också varit uppe här i kammaren. Det är naturligtvis en definitionsfråga.

Jag skulle också vilja ta upp en annan sak. Ulf Björklund talade mycket om hur den framtida jordbrukspolitiken skulle se ut och vad man behövde ha för stöd. Jag uppfattade det så att stödet inte bara skulle ligga på nuvarande nivåer utan näst intill öka. Då vill jag ställa en fråga. Ingvar Eriksson talade nyss om en avreglering som skulle innebära att man sätter ut bondens produkter på marknaden. Det skulle kraftigt reducera antalet bönder i Sverige och kraftigt koncentrera dem till vissa delar där det är mest produktivt och mest lönsamt. Hur ser Kristdemokraterna och Ulf Björklund på den typen av avreglering?

Anf. 63 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är en oerhört negativ bild av lantbruket som Ulf Björklund målar upp. Jag måste säga att jag är glad att LRF nu börjar gå ifrån den här negativa bilden och i stället börjar diskutera hur

det verkligen ser ut, nämligen det faktum att trots allt som har sagts om hur hemskt det är producerar Sverige fortfarande på så mycket mark vi får producera på – det finns ju produktionstak inom EU – vi har så många slaktdjur som vi får ha och vi producerar så mycket mjölk som är tillåtet. Då undrar jag: Hur skulle vi kunna göra mer?

Det här tycker jag snarare visar på att det finns en framtidstro hos bönder. Vi kan också se att många unga lantbrukare tar över i dag. Men det som samtidigt sker då är att man lägger ned gårdar, för de unga vill ha större arealer för att klara ekonomin. Vi kan nämligen se att marken har blivit dyr på grund av framför allt arealstöd inom EU. När man säger att lantbruk lägger ned måste man ju också tala om att de inte tas ur produktion, utan de slås ihop till större enheter.

Anf. 64 TALMANNEN:

Jag konstaterar att jag felaktigt missunnade Ulf Björklund den förra repliken. Vi tar den i nästa omgång, så slutför vi replikskiftet med Gudrun Lindvall först.

Anf. 65 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag vill säga åt Gudrun Lindvall att man ju faktiskt kan höra den negativa bilden, men jag håller också med om att det är viktigt att man får en ny optimism, en positiv bild på allt det som har med jordbruk och livsmedelsproduktion att göra. Det som har hänt under det senaste året har på något sätt lagt en sordin över jordbruket som ju inte i alla lägen är positiv, men vi hoppas självklart att det ska komma positiva effekter av den debatt som har uppstått i och med det här.

Det är ju så här att visst finns det mycket goda exempel på framtidsstro, men vi ser ju hur naturbruksgymnasier på olika ställen i landet lägger ned. Avståndet gör att en enkel jordbruksutbildning blir svårare och svårare för ungdomar att få. Vi ska självklart göra allt vi kan tillsammans för att få en positiv bild av jordbruket. Jag ville bara peka på de svårigheter och de negativa effekter som fortfarande behöver bearbetas.

Anf. 66 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det kanske inte är så konstigt att många som inte är födda inom lantbruket inser att i framtiden blir det oerhört svårt att köpa en gård med tanke på hur dyr marken är. Man måste helt enkelt vara född till det.

Jag tycker också att man i debatten måste tala om att den lönsamhet som har kommit jordbruket till del har inneburit att vi har en av världens mest moderna maskinparker. Den har bytts efter 1995. Vi kan också se att det de senaste åren har byggts ladugårdar i Sverige i en takt som aldrig förr, så pass mycket att de som gör grundjobbet har haft svårt att hänga med – entreprenörerna har helt enkelt inte varit tillräckligt många.

Jag tycker också att man ska påpeka att vi har ett tio gånger högre miljöstöd än Danmark, att vi har ett betydligt lägre elpris och att de unga lantbrukarna faktiskt i dag går över till ekologiskt lantbruk. Jag tycker också att det är intressant att konstatera att en medelareal för en ekologisk gård i dag är 61 hektar och medelgården är 33 hektar.

Så visst finns det framtidstro, Ulf Björklund, men det kanske är så att Kristdemokraterna är ett missnöjesparti som lever på att odla missnöje – jag vet inte riktigt.

Anf. 67 TALMANNEN:

Då får Ulf Björklund nu två minuter på sig för att svara dels Gudrun Lindvall och dels jordbruksministern.

Anf. 68 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Då svarar jag Gudrun Lindvall först.

Det är tydligen så att Miljöpartiet satsar på och kämpar för de stora industrijordbruken i det här landet. Det är tydligen så att Miljöpartiet och Gudrun Lindvall menar att de mindre enheterna, familj jordbruken, ska utrotas. Det är den gruppens talan jag har fört i dag. De mindre jordbruken, familj jordbruken, måste få finnas kvar i det här landet, och vi måste hitta former för att göra det möjligt. Det finns olika kombinationer. Jag nämnde alla övriga nyttigheter som sker på jordbrukssidan som man i dag inte får betalt för och som kanske trots allt är nya nischer i framtiden.

Så vänder jag mig till jordbruksministern.

Vi talade om skördekatastrofer. Ja, jag vet att vi tidigare har haft ett anslag som har handlat om skördeskadeersättningar, och det är naturligtvis väldigt svårt att avgöra var gränsen går för att kalla det här för katastrof. Men vi har tydligen under sista tiden drabbats – om det nu har med klimatförändringar att göra eller vad det nu kan vara. Är det här något bestående som kommer att fortlöpa under ett antal år, måste frågan om skördeskadeskydd ändå upp på agendan på något sätt. Vi kan ju inte låta potatisodlare, morotsodlare och allt vad det nu är ute i vårt land på det här sättet slås ut genom att man några år tvingas konstatera att skörden inte gav någonting. Den här frågan kommer säkert upp med tanke på fortsättningen, om det nu är så som befaras, att klimatfrågorna är ett av de stora bekymren också de närmaste åren.

Anf. 69 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Sunda och säkra livsmedel är mycket viktigt för människors hälsa, och inte minst för våra barn. Livsmedel framställda på ett etiskt och ekologiskt riktigt sätt är en livskvalitetsfråga.

Centerpartiet har under många år arbetat med att livsmedel ska vara ursprungsmärkta för att underlätta för konsumenterna vid deras val av livsmedel. Vi behöver kunniga och starka konsumenter. Konsumenter som gör medvetna val kan medverka till att plågsam djuruppfödning och andra tveksamma produktionsmetoder stoppas. Man kan alltså säga att konsumentmakten är beroende av en väl fungerande märkning av livsmedel. Detta gäller inte minst halvfabrikat och färdigmat.

Centerpartiet fortsätter att arbeta för att konsumenternas ställning ska stärkas, och då är det viktigt med en konsekvent märkning av livsmedel där det framgår produktionsland, produktionsmetoder, förekomsten av genmodifierade produkter, antibiotika, hormoner, bestrålning, färgämnen och andra tillsatser.

Fru talman! Det växer fram ett allt större intresse för att köpa lokalproducerade livsmedel. Ett av skälen för detta är viljan att köpa mat från producenter man känner till. Ett annat skäl är miljöaspekterna med mins-

kade transporter. Det är därför viktigt att lagstiftning och regelverk inte diskriminerar denna form av livsmedelsproduktion. Lokalproducerade livsmedel kan också innebära fler arbetstillfällen på platser med liten arbetsmarknad.

Fru talman! Jordbruket är en viktig faktor om vi ska ha en levande landsbygd. Om detta ska vara möjligt i framtiden måste vi ge förutsättningar till livskraftiga jordbruk. Sverige har i dag en av världens främsta livsmedelssektorer, både vad gäller kvalitet och omsorg om miljö och djur. Det svenska jordbrukets utveckling och fortlevnad är en fråga som berör betydligt fler än svenska bönder. Vi är alla beroende av jordbrukets produkter för att få mat för dagen. Detta är för stora delar av jordens befolkningen inte en självklarhet. Historiskt sett har det inte heller varit en självklarhet här i vårt land.

Men jordbruket ger mer än bara livsmedel. Det har också en kulturhistorisk betydelse och påverkan. I dag lever en stor del av befolkningen i städer och tätorter, men gemensamt för de flesta är att de har ett starkt historiskt förhållande till landsbygden. Det öppna landskapet med hagmarker och ängar har inte kommit till av sig självt. Det är generationer av bönder som skapat och vårdat det som har så stor betydelse för det öppna landskapet och den biologiska mångfalden. Detta är till stor glädje för oss som bor i Sverige, men också för dem som kommer hit som turister.

Vi kan konstatera att jordbruket är drivkraften och motorn på den svenska landsbygden. Jordbruket *är* grunden och håller i gång andra verksamheter på landsbygden. Därför måste politiska beslut som rör ekonomiska förutsättningar, miljö och sociala aspekter ge förutsättningar för livskraftiga jordbruksföretag.

I bottenvåningen här i riksdagshuset finns det två tavlor föreställande de två viktigaste näringarna i Sverige för hundra år sedan: jordbruk i Skåne och bergsbruk i Lappland. Jordbrukstavlan ser väldigt idyllisk ut med fullt av människor som hjälps åt med arbetet. När tavlan målades var en mycket stor andel av den arbetande befolkningen sysselsatt inom jordbruket.

När vi kommer ut i det svenska landskapet och ser hur svenskt jordbruk bedrivs 2001 så ser det mycket annorlunda ut. Det är få personer som arbetar med mycket avancerad mekanisk och teknisk utrustning. Det är mycket mera ett ensamarbete i dag än för hundra år sedan.

Många människor tror, på grund av utvecklingen inom jordbruket med allt färre men ofta större jordbruksföretag, att denna sysselsättning inte har någon betydelse för vårt land.

Detta är en helt felaktig uppfattning. Utanför de större tätorterna är lantbrukarna den största småföretagargruppen. Jordbruket har också stor betydelse för sysselsättningen i andra näringar. Livsmedelssektorn sysselsätter ungefär lika många personer i Sverige som bil- och elektronikindustrin tillsammans. Ofta finns dessa arbetstillfällen utanför de s.k. tillväxtregionerna. Det är inte ovanligt med kommuner där mer än vart fjärde arbetstillfälle finns inom företag som härstammar från jord- och skogsbruk.

Fru talman! Med tanke på vilken viktig näring jordbruket är för Sverige och för oss alla borde vi vara rädda om denna näring och behandla den på ett positivt sätt.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Statsministern uttalade för några år sedan att svenskt lantbruk är en framtidsnäring. Man fick löfte om att den s.k. ryggsäcken som svenska bönder bär skulle lyftas av. Dieselskatten skulle snabbtredas, handels- gödselskatterna skulle återföras till näringen och el- och eldningsoljebeskattningen skulle likställas med industrins skattenivå. Den sistnämnda åtgärden har delvis införts, men då ställdes 35–40 % av jordbruksföretagen utanför nedsättningen. Centerpartiet vill att gränsen vid 1 000 kr för att få del av nedsättningen av el- och eldningsoljebeskattningen ska slopas.

Vi har fri rörlighet för varor inom EU, och eftersom vi har grannländer med lägre beskattning både på diesel och på handelsgödsel har svenskt jordbruk inte möjlighet att konkurrera på lika villkor med våra grannländer.

Centerpartiet föreslår i sin partimotion att dieselskatten ska sänkas till EU:s genomsnittsnivå och även att kväveskatten på handelsgödsel ska tas bort, detta för att minska administration och byråkrati. Jordbrukaren behöver inte fler blanketter att fylla i. Det är minskad byråkrati och enklare regler som man efterfrågar. Att lantbrukare missar möjligheter att få del av ersättningar på grund av att blanketterna är alltför krångligt utformade är inte acceptabelt.

Fru talman! Jag vill till sist ta upp en fråga om den sociala dimensionen i lantbruket. Att vara lantbrukare är ofta ett ensamarbete. När alltfler lantbruk läggs ned förstärks denna ensamhet. Sociala kontakter i arbetslivet uppmuntras i många yrken, och de är kanske allra viktigast för yrken med stor del ensamarbete.

Under senare år har vi fått en debatt om utbrändhet och dess orsaker. För lantbrukare är ofta vår- och höstbruket perioder med mycket hög arbetsbelastning. Detta i kombination med bristande lönsamhet och pressen att fylla i alla olika blanketter rätt, för att inte missa de ersättningar som man har rätt till, kan leda till en oerhörd stress. Detta är en grogrund för utbrändhet. Det är därför nu ett måste att lyfta av ryggsäcken och se till att byråkratin minskar genom enklare regler.

Anf. 70 TALMANNEN:

Vi har under de här tre dagarnas debatt haft en del tekniska problem i kammaren, och vi kommer naturligtvis att följa upp dem för att undvika att sådana inträffar igen. Vi får betrakta dem som olycksfall i arbetet och göra vårt bästa för att klara debatten.

Anf. 71 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Birgitta Carlsson talar vackert om småskalighet, om hagmarker, om biologisk mångfald osv., där jag i långa stycken delar hennes uppfattningar. Men jag vill ställa en fråga om den avreglering som moderaterna talar om som ofrånkomlig och som man kan läsa om i deras motioner. Också Ingvar Eriksson uttalade sig om den. Hur ser Centerpartiet på den? Vilket landskap ser Birgitta Carlsson framför sig med en avreglerad jordbrukspolitik? Vilken koncentration och vilken storlek på gårdarna tror Birgitta Carlsson att detta skulle innebära? Hur många bönder kommer det i så fall att finnas kvar?

Anf. 72 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har inte läst deras motioner, och jag har lite svårt att så här direkt ta ställning till deras påståenden. Men min förhoppning och önskan vad gäller jordbruket i Sverige är att vi ska kunna behålla det antal lantbrukare som vi i dag har. Vi kan se att utvecklingen nu går åt ett helt annat håll, och jag tycker att det är besvärande. Att vi ska kunna vrida klockan tillbaka och återfå den mängd jordbrukare som vi tidigare haft tror jag inte, men om vi kan se till att de jordbrukare som vi har i dag får rimliga villkor att arbeta under, tror jag att vi skulle få ett lantbruk som fungerar på ett mer tillfredsställande sätt.

Anf. 73 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Det finns beräkningar som visar att vi skulle klara oss med 10 000 heltidsbönder i Sverige. Dessa är så duktiga och produktiva att de skulle kunna förse oss med mat. Vi är dessutom med i EU:s gemensamma marknad, så vi kan få mat från andra länder. Detta är dock enligt mitt sätt att se en mycket skrämmande utveckling. Jordbruket skulle finnas kvar i Skåne, i Östergötland, på Västgötaslätten, kanske också på Uppsalaslätten och i några mindre områden. Det är detta som händer om en total avreglering av jordbruket kommer till stånd.

Det är i det perspektivet som jag ser Ingvar Erikssons inlägg. Det är väl ändå något som Centerpartiet måste ta avstånd ifrån.

Anf. 74 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Det är mycket möjligt att jag när jag har läst igenom motionerna i fråga kommer att ta avstånd från dem helt och hållet. A och O måste i alla fall vara att se till att de lantbrukare som vi har i dag får möjlighet att konkurrera på lika villkor med våra grannländer, och det har de inte i dag. Vi har en tyngre beskattning och tuffare villkor vad gäller djurhållning och annat. Vi ska vara stolta över att vi har det, men när vi ställer större krav på våra livsmedelsproducenter och på våra jordbrukare måste vi också ge dem rimliga ekonomiska incitament att fortsätta med den produktion som de bedriver.

Med de tuffa krav som vi har känns det mycket besvärande om vi inte ger dem möjligheter att fortsätta. I så fall får vi i stället in en import av livsmedel som vi inte alls har samma kontroll över och möjlighet att se vad de innehåller i form av tillsatser och annat. De djur som det gäller uppföds på ett helt annat sätt.

Anf. 75 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Först har jag en konkret fråga. Jag skulle gärna vilja veta vad Birgitta Carlsson menar med "näraproducerat".

Svenskt jordbruk får ungefär 10 miljarder per år i tillskott sedan Sverige kom med i EU. För några år sedan räknade vi ut att det motsvarade 200 000 kr per lantbrukare. Det torde i dag vara ett högre belopp, eftersom antalet lantbrukare har minskat. Jag måste säga att jag tycker att det är ganska mycket pengar från staten eller från skattebetalarna över huvud taget.

Jag undrar hur Birgitta Carlsson ser på de förhållandena att de danska lantbrukarna har ett miljöstöd som bara är tiondelen av det svenska och att de har en bekämpningsmedelsskatt som är tio gånger så hög och ett

elpris som är betydligt högre. Ska vi inte väga in också sådana saker när vi diskuterar det svenska konkurrensläget? Det verkar som om vi bara ska titta på de negativa sakerna.

Jag tycker att även Centerpartiet ger en oerhört negativ bild. Vi är överens om att vi ska ha kvar svenskt lantbruk, men vi får inte glömma det faktum att Artdatabanken i sin senaste skrift skriver att ett av hoten mot den biologiska mångfalden är just det konventionella lantbruket, som sprider för mycket biocider, dvs. livsdödare. Detta minskar inte bara antalet örter utan också fjärilar och fåglar. Hur ska vi komma till rätta med det? Som det är i dag framstår konventionellt lantbruk som ett hot mot den biologiska mångfalden.

Anf. 76 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Det var många frågor, och jag vet inte om jag kommer ihåg alla. Jag kan ta upp en fråga som jag inte fick med i mitt anförande och som handlar om forskning och utveckling inom jordbruket. Det är oerhört viktigt att man satsar pengar för att inte förstöra möjligheterna att lämna över till nästa och därefter följande generation en landsbygd med en biologisk mångfald som vi alla är rädda om och värnar om.

När det gäller ersättningar till jordbruket från statens sida har man valt väg. Man har valt att konsumenterna ska få billiga livsmedel, och man har valt att ge den enskilde lantbrukaren ersättning i form av arealstöd och annat miljöstöd. Man kan erhålla många olika typer av stöd. Jag tror inte att någon lantbrukare egentligen vill ha en massa bidrag. Man vill ha betalt för det som man producerar. Det skulle egentligen vara ganska skönt om de slapp utsättas för det som nästan är en blanketthysteri.

Anf. 77 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! I dag finns det inte någon av staten uppsatt prismarknad, men det är en fråga om marknad. Kan de svenska bönderna få konsumenterna att inse att produkterna är värda ett högre pris än man tar ut i dag, är det naturligtvis fritt fram. Jag tycker att de svenska bönderna i dag inte tar chansen att på ett bra sätt marknadsföra sina produkter, t.ex. kött. Man kunde sälja kött av olika raser, exempelvis aberdeen angus på tisdagen och kanske rödkulla på lördagen, och därmed verkligen skapa ett mervärde. Jag tycker att det här finns mycket att göra.

Jag håller med om att det är viktigt att många bor på landet. Men ett av problemen i dag är ju att människor inte har möjlighet att bygga på landsbygden. Svenska bönder är inte så intresserade av att stycka tomter på sina marker. Det här gäller inte alls bara runt storstäderna utan även på landsbygden. Det är hart när omöjligt att komma över mark att bygga på. Om fler ska bo på landsbygden måste också de svenska lantbrukarna börja bli lite generösa med marken.

Jag frågar fortfarande: Vad menar Birgitta Carlsson med ”närproducerat”?

Anf. 78 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag ska börja med det eftersom jag missade det i mitt förra inlägg. Med närproduktion menar jag att man slipper långa transporter för att nå till konsumenten. Vi kan givetvis inte handla av grannen.

Det är inte det jag menar. Men mycket av det som produceras i Skaraborg, som jag kommer ifrån, skulle kunna gå ut i butikerna där. Mycket av det som produceras runt Stockholm skulle kunna marknadsföras i affärerna här. Man skulle inte behöva köra maten långa sträckor för att den ska märkas på andra platser. Det fick jag reda på när jag var på studiebesök på ett företag.

Sedan till det här med att det inte finns tomter att bygga på. Det måste se mycket olika ut på olika ställen i Sverige. Jag kommer från en bygd där det har byggts ganska mycket på landsbygden och där det inte alls har varit några svårigheter. Problemet är bara att det är ganska dyrt att bygga när man får stå för så väldigt mycket själv. Det blir dyrt när man inte kan ansluta sig till kommunens reningsverk och till kommunens vatten och avlopp. Det gör att det är många som drar sig för detta.

Det är viktigt, tycker även jag, att man ges möjlighet att bygga på fler ställen, så det hoppas jag kommer att bli lättare framöver.

Anf. 79 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Miljöpartiet har begärt en aktuell debatt med anledning av de TV-filmer om brister i djurskyddet vi har sett på senare tid. Vi har inte fått någon sådan debatt utan har blivit uppmanade att ta den diskussionen här. Därför tänker jag i princip enbart uppehålla mig vid djurskyddet.

De TV-bilder vi sett i både TV 4 och andra kanaler visar att det sker saker i Sverige som vi inte trodde var möjligt. Vi trodde inte att vi skulle få se bilder på överlastar, där grisarna kollapsar. Vi trodde inte att vi skulle få se slag och elpådrivare användas på det sättet av vissa slakterier. Vi trodde inte att vi skulle få se nästan fullgångna kalvar som sprattlar i nyss slaktade kor. Vi trodde inte att vi skulle få se grisar som sprattlar när de skärs upp och bedövningen uppenbarligen inte har tagit. Vi trodde heller inte att vi skulle få höra talas om att man på vissa slakterier fortfarande använder nackskott trots att det är förbjudet.

Det här är bilder som naturligtvis med rätta har upprört många. Den svenska djurskyddslagen blir aldrig bättre än den svagaste länken. Man kan fråga sig vem som har ansvaret för att det är så här. Naturligtvis är svaret att det är den enskilda, den som gör det här, som har ansvaret. Det är transportören som har ansvaret för att han tar en överlast. Det är slakteripersonalen som har ansvaret för att man faktiskt slår. Det är naturligtvis också ett ledningsproblem. Det är de enskilda bönderna som har ett ansvar för att man på en lastbil lastar en ko som man vet är för långt gången i dräktighet.

Man kan också säga att det är ett kommunalt ansvar. Det skulle jag vilja återkomma till. Man kan säga att det är de centrala verken, Livsmedelsverket och Jordbruksverket, som har fallerat. Vill man lyfta det riktigt högt upp kan man naturligtvis säga att det är ministern. Men ytterst är det de enskilda människorna som är ansvariga för det de gör.

Miljöpartiet hoppas att den djurskyddsmyndighet som ska inrättas under nästa år kan hjälpa till att rätta upp situationen. Naturligtvis är det här inte något som någon vill ha. Jag tror att det finns goda möjligheter att med en ny djurskyddsmyndighet komma till rätta med missförhållandena. Jag är glad för att det finns veterinärer som har vågat stå upp för det man har sett. Det beklagliga är att man har försökt tidigare från det

hållet och bemötts med nonchalans från centrala myndigheter. Det tycker jag är graverande.

Miljöpartiet menar att vi måste ha något slags legitimation för transportörer och slakteriarbetare – en legitimation som inte ordnas av näringen själv utan som ordnas från neutralt håll, gärna från staten, och som gör att vi vet att de som har med djur att göra har adekvat kunskap. Jag är övertygad om att mycket av missförhållandena handlar om att man inte förstår varför djur gör som de gör.

Det finns redan ett bra material framtaget. SLU i Skara har tagit fram ett material som verkligen visar hur man ska göra, vad det är som får djur att reagera och varför de reagerar som de gör. Vet man det här, kan man ekologi och djurbeteende, tror inte jag att man möter många av djurens reaktioner med ilska, irritation och kanske slag och elpådrivare. Då förstår man att det går att bygga bort. Det finns jättebra scener i materialet som verkligen visar hur det kan se ut. De visar avlastning av grisar på slakterier som går helt tyst, lugnt, fint och snabbt till väga. Vi kan alltså bygga en bättre situation både för djur och för människor. Att gå till sitt jobb varje dag och känna att man är irriterad och att gå därifrån och känna att dagen inte har varit bra är naturligtvis ingen fördel.

Vi menar alltså att det inte räcker med det vi har i dag. Det räcker inte med att transportörerna ska registreras. Varje enskild transportör måste ha en legitimation. Vi tror också att det kan höja statusen hos den här yrkesgruppen.

Det diskuteras mycket vilket ansvar besiktningsveterinärerna har haft. Det har ju varit besiktningsveterinärer som har slagit larm. Vi hoppas att det jordbruksministern säger, om att man ska styra upp det här så att det blir mycket klarare och tydligare att besiktningsveterinärerna har ett ansvar för djurskyddet, kan förbättra det hela.

Jag tror att både kommunerna och Jordbruksverket på något sätt har litat på att organisationen har fungerat, trots att det har kommit propåer i utredningar som har sagt att organisationen har brister. Kommunerna har fått lära sig att inte titta efter i onödan och att våga lita på andra. Här tror jag att man kan hitta svaret. Kommunerna har helt enkelt trott att besiktningsveterinärerna har klarat det här och att det har fungerat.

Dessutom tycker jag att det är ganska illavarslande att kommunerna i dag inte vet att de kan begära in uppgifter om när djur lastas på transporter eftersom de har ansvar för djurskyddstillsynen. I min kommun har det förekommit två fall där det hade behövts en sådan information. Det gällde dels ett fall med överlast av värphöns, dels ett fall förra vintern med en gristransport som gick av vägen. Det visade sig att transporten var klart överlastad och på väg att hämta fler grisar.

De kommuner man frågar vet inte att de kan begära in de här uppgifterna. På den här punkten tycker jag att ansvaret för att man inte har gått ut med information om vad som kan göras vilar tungt på Jordbruksverket. Jordbruksverket skulle mycket väl ha kunnat samla ihop de 30 kommuner det handlar om. De stora slakterierna i Sverige är nämligen inte fler än 30. Man hade kunnat diskutera hur tillsynen kan förbättras. Man har inte gjort det. Jag hoppas att en ny djurskyddsmyndighet kan ta tag i frågan på ett helt annat sätt.

Miljöpartiet anser det oerhört väsentligt att inte nu skylla det hela på kommunerna. Det blir så enkelt. Det finns många kommuner där djur-

skyddet fungerar oerhört bra. När vi nu får en ny djurskyddsmyndighet, se till att bygga på de goda kommunerna! Riv inte sönder!

När vi hanterade miljöbalken för några år sedan sade vi att det är bättre att låta tillsynen för både den gamla miljöskyddslagen, gifterna, den gamla skötsellagen, gödselvårdsanläggningarna och djurskyddet ligga på samma nivå. Då hade länsstyrelserna ansvaret för skötsellagen och gödselvårdsanläggningarna, och man bad att få slippa det. Man sade att man inte kunde hantera så många objekt. Det blev så långt att åka och det gick inte att bara kika in. Det måste naturligtvis gälla djurskyddet också.

Vi i Miljöpartiet menar att bara genom att låta kommunerna ha kvar ansvaret för djurskyddstillsynen kan vi se till att få en djurskyddstillsyn där man hinner titta till detta i förväg. Naturligtvis bör tillsynen vara så pass god att det inte behövs braskande rubriker om döda djur. Det är på sätt och vis ett misslyckande. Man borde ha tittat på det här innan det gick så långt.

Bara genom att ha kvar tillsynen på kommunal nivå kan vi också få en tillsyn som ser till de människor det handlar om. Många gånger är det människor som av ett eller annat skäl har tappat greppet. De har bedrivit en djurhållning under många år som har varit prickfri. Människor är också djur som ska behandlas med respekt. Det går inte att ha en myndighetsperson som kommer uppifrån.

Vi menar att en djurskyddsmyndighet kan kompletteras med en ny kommunakut som mer aktivt än dagens centrala myndighet jobbar mot kommunerna. Den kan vara ett stöd. Den kan ta över principiella fall så att vi kan få en liktydighet i landet. Den kan ta över svåra fall som känns för nära för kommunen. Den kan ta över fall som rör flera kommuner.

Denna förändring innebär också att små kommuner kan dela djurskyddsinspektör med varandra. Den nya situationen med ny djurskyddsmyndighet ger många möjligheter. Se nu till att ta vara på dem, jordbruksministern! Det finns en god möjlighet att räta upp det här.

Anf. 80 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag delar Gudrun Lindvalls uppfattning. Det är förskräckligt att djur hanteras på det sättet. Vi upprördes när vi såg hur det gick till vid transporter i EU. Sedan har vi sett att det händer ganska förskräckliga saker även i Sverige.

Vi har ett väl utvecklat djurskydd och en stark djurskyddslag. Trots det får vi med jämna mellanrum rapporter om att lagen inte efterlevs och att djur behandlas illa eller att de t.o.m. utsätts för vanvård. Det finns inget försvar för sådant. Det är oerhört viktigt att man följer upp och ser till att reglerna följs. Därför har Centerpartiet begärt att det ska tillsättas en utredning som ska se på vad det är som gör att inte lagen efterlevs.

Om lagen behöver skärpas är det viktigt att man gör det. Men det är mer motiverat att man ser till att den lag som vi har verkligen kommer till användning, att folk efterlever den.

Anf. 81 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag är övertygad om att alla partier i Sveriges riksdag delar uppfattningen att djurskyddslagen ska efterlevas. Men jag önskar att detta också skulle genomsyra politiken på alla nivåer. Det finns skillna-

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

der mellan kommunerna när det gäller hur högt djurskyddet prioriteras. Det beror på vilken majoritet som styr, och det känns besvärande, måste jag säga. Men jag är glad över att djurskyddet har prioriterats i de kommuner där Miljöpartiet ingår i majoriteten.

I och för sig kan jag förstå att vissa kommuner har haft svårt att satsa på djurtillsyn. Det har förts så mycket diskussion om ifall ansvaret ska flyttas eller inte. I kommuner med en pressad situation är det svårt att få acceptans för att satsa på en verksamhet som man kanske blir av med.

Jag hoppas verkligen att den proposition som kommer i december sätter ned foten så att kommunerna vet vad som gäller. Om det blir klart att det är kommunerna som ska utöva tillsynen kommer många kommuner att satsa rejält.

Anf. 82 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Vi i Centerpartiet tycker att tillsynen ska ligga kvar på kommunerna. Den lokalkännedom som man har där är oerhört viktig. Det sätter också en press på kommunerna så att de också verkställer tillsynen.

Sedan vet jag inte om jag hörde fel, men jag tyckte att det lät som att Gudrun Lindvall sade att också människor är djur. I så fall delar jag definitivt inte den uppfattningen. Människor är absolut överställda djur.

Anf. 83 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Birgitta Carlsson hörde rätt. Jag är biolog i grunden, och för mig är det så att människan hör till däggdjuren. Ser man på den vetenskapliga systematiken klassas människan som ett djur, det är alldeles givet. Vad jag menar med det är att när man tittar på djurtillsynen i kommunen måste man ta stor hänsyn till de enskilda fallen.

När jag var nämndordförande i Södertälje hade vi ett fall som jag bestämde mig för att titta lite närmare på. Jag hittade en människa för vilken djuren var livsviktiga. Nämnden hade försökt att få honom att sluta med djurhållning, men i stället lyckades vi bygga upp en stödverksamhet kring djurägaren.

Det hela slutade med att djurägaren fick ett mycket stort förtroende för djurskyddsinspektören. När han ville upphöra med djurhållningen ringde han och bad att vi från kommunen skulle hjälpa honom att ta djuren till slakt, så att han kunde hålla sig hemifrån den dagen, för han klarade inte detta själv.

Jag anser att man bara kan bygga upp det förtroendet om tillsynen är kommunal.

Anf. 84 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! I en av replikerna sade Gudrun Lindvall att det svenska konventionella jordbruket var ett hot mot den biologiska mångfalden. Detta är för det första nonsens. För det andra är det en falsk anklagelse mot de mängder av svenska kreatursbönder – köttproducenter och mjölkproducenter – som genom sitt sätt att producera garanterar en biologisk mångfald genom kreaturens och mulens inverkan på betesmarker och hagmarker.

Jag föreslår att Gudrun Lindvall tar tillbaka det som hon sade och att hon ber dessa bönder om ursäkt.

Anf. 85 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag talade faktiskt om vad som stod i Artdatabankens senaste hotlista – jag vet inte om det är en okänd publikation för Carl G Nilsson. Där sägs det att den biologiska mångfalden inom jordbruket minskar och att det är dagens konventionella lantbruk som är orsaken.

Man skapar en jord som innehåller mycket lite liv. Man besprutar och använder bekämpningsmedel som gör att ekosystem i jorden slås sönder. Finns det ingen bas för andra varelser kan de inte existera. Det finns helt enkelt ingen mat. Massor av arter som har varit vanliga i jordbrukslandskapet minskar i dag. Det gäller ladusvala, lärka, stare, tofsvipa, stenskvätta, många fjärilsarter och örtarter.

Det här lyfter man på Artdatabanken fram som ett problem. Vi måste väl ändå, Carl G Nilsson, ha stark tilltro till den myndighet som är till just för att bevaka den biologiska mångfalden.

Anf. 86 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill upprepa för Gudrun Lindvall att kreaturens förekomst och betande på hagmarker och betesmarker över huvud taget är en garanti för den biologiska mångfalden. Att beskylla dessa producenter för att utgöra ett hot mot den biologiska mångfalden är oförskämt.

Jag vill också ta upp en annan fråga som har varit uppe här, och det gäller detta med att bygga på landet. Det är inte markägarnas fel att det ser ut som det gör. Däremot är det ofta övernitiska kommunpolitiker – inte sällan miljöpartister – som genom byråkrati hindrar avstyckning av sådana tomter.

Anf. 87 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det är många arter som är beroende av betesmarker, och då ögödslade betesmarker, det är helt riktigt. Däremot har inte vallar den biologiska mångfald som man kan tro. De har faktiskt en väldigt liten biologisk mångfald, fränsett de växter som har såtts.

Det är självklart att betesmarker är viktiga. Men en lantbrukare som ställer om till ekologisk produktion kan efter några år se en stor förändring av antalet fåglar, insekter och örter på markerna. Denna förändring är så påtaglig att för många blir det en aha-upplevelse: Visst ja, det var så här det var när jag var barn.

Jag tycker inte att man ska blunda för detta. Det är ett problem inom det konventionella lantbruket. Det är också en utveckling som man kan se internationellt. I England har det gjorts en stor studie där man kan se att det finns en klar koppling mellan de nya brukningsmetoderna som togs i drift på 50-talet med biologiska bekämpningsmedel och konstgödsel och den biologiska mångfalden.

Jag beklagar att det finns kommuner som inte är framsynta när det gäller byggande på landsbygden. Jag kan garantera att de miljöpartister som jag har att göra med *inte* agerar så.

Anf. 88 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Gudrun Lindvall sade att tillsynen inte fungerade bra i många kommuner. Låt mig säga att i ännu fler kommuner fungerar den dåligt eller inte alls.

Man kan inte dra principiella och politiska slutsatser utifrån enskilda, privata erfarenheter. Fungerar det bra i Södertälje behöver det med nödvändighet inte innebära att det fungerar bra i hela landet. Sanningen är att så är det. Det fungerar inte bra i hela landet.

Anf. 89 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att analysen måste vara lite mera långtgående än så. Varför fungerar det inte bra i hela landet? På många ställen har man inte vågat satsa. Det har utretts i all oändlighet om ifall tillsynen ska ligga kvar på kommunerna eller inte. Ekonomin i kommunerna har gjort att man väntar och ser hur det blir.

Många kommuner är så små att de inte har underlag för en heltidsanställd djurskyddsinspektör. Då har det varit omöjligt att dela inspektör mellan olika kommuner. Då måste man anställa en inspektör med 30 % tjänstgöring i en kommun, 30 % i en annan osv. Det här måste vi ändra på.

I dag finns det tillräckligt med goda erfarenheter som man kan bygga vidare på. Det är inte alls så att min erfarenhet begränsar sig till min hemkommun, det vill jag verkligen framhålla. Jag har pratat med många bra djurskyddsinspektörer på många ställen i Sverige.

Om man i dag bryter sönder organisationen och flyttar över tillsynen till länsstyrelserna samtidigt som man inrättar en djurskyddsmyndighet blir det för mycket på en gång. Det kommer att påverka djurskyddet negativt.

Anf. 90 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Höstens allmänpolitiska debatt lider nu mot sitt slut. Det har varit en lång debatt. Den sker mot bakgrund av en omfattande internationell kris, och det har många talare återkommit till. Krisen innebär en utmaning, och den ställer beslutsfattare i hela världen inför utomordentligt svåra beslut och avvägningar i det korta perspektivet.

Samtidigt måste vi ha ett långsiktigt perspektiv, en strategi för att möta de problem som har sina rötter i svält, fattigdom och bristande jämlikhet världen över. Detta är en situation som för hundratals miljoner människor föder förtvivlan, desperation och vanmakt.

Den här frågan uppmärksammades inte minst under den här veckan och under världshungerdagen som var i denna vecka. En färsk FN-rapport visar att 815 miljoner människor svälter eller lider av undernäring.

Det är i ljuset av denna världsomfattande mattragedi som vi ska se EU:s jordbrukspolitik. Vi måste fråga oss på vilket sätt den ska förändras, inte bara för att möta kraven från våra egna medborgare inom den europeiska unionen utan också för att utveckla den jordbruksproduktion som finns i de fattiga länderna utanför EU. Så sker nämligen inte i dag. Det är snarare så att EU-politiken motarbetar och missgynnar jordbruksproduktionen i den tredje världen. Vi dumpar deras marknad genom att subventionera våra överskott, och vi sätter upp import hinder för deras varor.

Det här är ett av motiven för att reformera jordbrukspolitiken. Det finns många, många andra skäl, och det är väl känt bland ledamöterna i den här kammaren. Men det var av dessa olika skäl som jag under Sveri-

ges ordförandeskap i EU initierade en diskussion om en reformerad jordbrukspolitik. Och jag kan till min glädje konstatera att jämfört med när vi gick in i EU, 1995, finns det en större samstämmighet än tidigare bland EU:s ministrar om behovet av en annan politik.

Det betyder inte att det kommer att bli lätt. Det betyder inte att det kommer att gå fort. Det finns väldigt många olika uppfattningar om hur det ska gå till. Inom EU finns åsikter som rör sig på en skala som innehåller alltifrån att bibehålla dagens politik – den känns trygg och ger pengar till en del länder som de och deras bönder naturligtvis inte vill vara utan – alltifrån detta status quo till en avreglering, och det har vi också hört här i dag från den här talarstolen.

Jag tror inte att en förändrad jordbrukspolitik handlar om en total avreglering. Jag tror alltså inte att vi kan se framför oss att vi sätter ut maten och jordbrukets produkter på en marknad. Som jag sade tidigare tror jag att det för svensk del skulle innebära att antalet bönder skulle sjunka drastiskt och att storleksrationaliseringen naturligtvis skulle gå ännu fortare. Det skulle ske en koncentration till de allra bördigaste delarna av vårt land. Vi skulle nog klara oss med 10 000 bönder, kanske färre för det blir ju mer och mer produktivt om vi inte har några begränsningar, om vi inte har något regelverk.

Jag menar att vi i stället måste fundera på hur vi ska använda våra pengar och våra gemensamma resurser på ett sätt som tar fasta på både konsumenternas och böndernas men också själva samhällets behov i en vidare mening.

Med dagens effektiva metoder går det att producera mat med betydligt färre bönder än tidigare. Men jag ser att det skulle innebära inte bara en koncentration och en storleksrationalisering, utan det skulle också innebära en utarmning av stora delar av vårt land, en förbuskning av landsbygden och en landskapsbild som jag tror att ingen av oss vill se. Därför kan inte jordbrukarna ses som enbart renodlade matproducenter. Det finns andra värden som jordbruket skapar, och som jag tror att vi alla egentligen vill ha.

Jag tänker på det historiska och vackra odlingslandskapet. Jag syftar på den biologiska mångfalden. Jag tänker också på landsbygden för rekreation och vila för oss som kanske inte bor där hela tiden. Men någon gång på året är vi där, på helgen eller kanske på semestern. När vi är där, den korta perioden, tror jag att vi alla vill se det som vi förknippar landsbygden med, nämligen öppna landskap och betande djur.

Framtidens politik inom det här området måste vägledas av nya mål och nya principer. Jag har därför gett Janken Myrdahl, professor i agrarhistoria, i uppdrag att försöka belysa framtidens jordbruk i ett historiskt perspektiv. Hur var det då? Hur blev det? Och hur kan det komma att se ut? Förenklat skulle man kunna säga att det handlar om att formulera bondens nya uppdrag.

Vi måste finna nya metoder för att sätta en prislapp inte bara på maten, för det har vi ju i dag, utan på all produktion som sker på landskapet – en prislapp på de betande djuren, på det öppna landskapet, på biodiversiteten, på våtmarkerna osv.

Lösningen för att komma till rätta med överproduktionen heter, enligt mitt sätt att se det, inte en total avreglering utan kanske omreglering. Det handlar om att satsa på andra saker än det vi satsar på i dag, att ge mer

stöd till miljö- och landsbygdsåtgärder och mindre stöd till direktåtgärder.

Den politiken håller vi på att arbeta med på departementet. Vi försöker också att delge andra länder de här synpunkterna. Nu har vi en gemensam jordbrukspolitik. Det betyder att Sverige ensamt inte kan genomföra det här, utan vi måste söka stöd hos andra. Men självklart måste vi börja i vårt eget land, och det är det vi nu håller på med, i departementet, hos våra myndigheter, i Organisationssverige och naturligtvis också hos riksdagens olika partier. Jag kommer att bjuda in de olika partierna för att Janken Myrdahl ska få presentera sitt arbete. Jag hoppas, och jag tror det också, att ni kommer att tycka att det är ett intressant grepp att titta på framtiden genom historien.

Den här politiken är inte färdig, utan den måste utvecklas ytterligare. Då är det viktigt att många deltar i det arbetet. Jag vill naturligtvis också att riksdagens olika politiska företrädare ska göra det.

Den här debatten i dag är *ett* viktigt bidrag till just bondens nya uppdrag.

Anf. 91 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag glömde att säga i mitt anförande att jag verkligen uppskattar att jordbruksministern deltar i debatten här i dag. När debatten handlar om en näring som vi är så starkt beroende av tycker jag att det är angeläget att vi har en minister som visar sitt intresse för debatten, även om den kom sent på fredagen, sist i den allmänpolitiska debatten.

Jag efterlyste i mitt anförande enklare regler. Regeringen har ju tillsatt olika utredningar som har sett över hur man ska kunna minska byråkratin och göra det enklare att ansöka om olika EU-stöd. Det har visat sig att det är väldigt många som missar en del av de viktiga stöden på grund av att de har fyllt i fel eller helt enkelt missat någon blankett för att få del av det stöd som de har rätt till för den produktion de bedriver. Vad kommer jordbruksministern att göra för att underlätta för lantbrukarna framöver?

Anf. 92 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jordbruksverket har redan uppdraget att se över regelverket för att försöka att förenkla det.

Jag kan också nämna att under vårt ordförandeskap var detta temat för den jordbruksdirektörskonferens som Ingbritt Irhammar bjöd in till i Jönköping. Det kom fram vissa saker där, och jag ser fram emot att få ta del av det, men arbetet är ännu inte riktigt färdigt.

Anf. 93 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Margareta Winberg lyfte fram att vi kommer att reformera jordbrukspolitiken. Det tror jag också. Den kommer inte att se ut på det här sättet om tio år, utan den kommer med all säkerhet att förändras. Det är ju många länder som knackar på och vill komma in i EU, och det kommer att innebära förändringar för oss alla.

Men det är en fråga som jag tycker att vi ännu inte har löst till fullo, och det är frågan: När lyfts ryggsäcken? Vi har de här sårskatterna i Sverige, och det innebär att vi har ökade kostnader.

Margareta Winberg nämnde tidigare att det är svårt att urskilja vad man använder för olika saker om man deltar i någon annan produktion än just själva jordbruket. Jag tycker att det hänger ihop alltsammans, och jag tycker att det är oerhört viktigt att det snarast kommer förslag om detta. Jag vill nog påstå att det är i minimal utsträckning som man åker på vägarna. Det är ju det som gör att man tvingas betala den dieselskatt som man gör för sina fordon i jordbruksnäringen.

Anf. 94 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att man kan få en total rättvisa mellan länder, för som Gudrun Lindvall påpekade tidigare har vi betydligt högre miljöstöd till våra bönder. Vi har också lägre elskatt osv. Det tycker jag att man ska väva in i det här och mäta.

Vi har sänkt skatten på el och eldningsolja. Vi har avskaffat traktor-skatten, eller det ligger ett förslag om det. Kartavgifterna är borta. Det gäller också bekämpningsmedel och handelsgödsel. Där är det ca 400 miljoner som ska tillbaka till näringen.

Så har vi då dieselskatten kvar i den s.k. ryggsäcken. Jag kan inte svara i dag på när detta förslag kommer. Det är Finansdepartementets utredning som har det. Där ligger det som ett prioriterat ämne. Men återigen: Det är inte lätt att göra det här – av de skäl som jag tidigare redovisade.

Anf. 95 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Jag förstod tidigare att Margareta Winberg försökte slå in något slags kil mellan oss när det gäller behovet av en avreglering av jordbrukspolitiken. Det lyckas inte, Margareta Winberg, för jag tror att vi i själva verket är ganska överens om behovet av en reformering och avreglering i lämplig takt, alltså i takt med vår omvärld och i takt med andra världsdelar.

Beträffande dieselskatten säger Margareta Winberg att det är så besvärligt att återföra det här, så vi har inte hittat någon bra lösning. Finland tar inte ut någon dieselskatt. Danmark tar inte ut någon dieselskatt. Varför förordar inte Margareta Winberg den enkla metoden att helt enkelt ta bort dieselskatten för det svenska jord- och skogsbruket i stället för att hitta på nya byråkratiska, administrativa problem? Det här med att betala skatt in och bidrag ut har aldrig varit någon lyckad lösning.

Anf. 96 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Nej, ni önskar ju att man ska släppa marknaden loss. Då behöver man varken ha regler eller skatter in och bidrag ut. Jag förstår den logiken. Det ligger helt i linje med Moderaternas övriga politik.

Men får jag då fråga: Vad är avregleringen för er? Vad betyder den? Jag blir lite konfunderad, för när jag är i EU-nämnden blir jag väldigt hårt ansatt av Lars Tobisson, som klagar över att det går för sakta och undrar: När ska Margareta Winberg se till att jordbrukspolitiken blir avreglerad? Jag har förstått att andra borgerliga ledamöter här i dag inte är särskilt intresserade av detta. Så vad menar ni egentligen? Finns det en skillnad mellan Carl G Nilssons syn på det här och Lars Tobissons? Det vore intressant att få veta i den här minidebatten.

Anf. 97 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Det skulle kanske även vara intressant att veta skillnaden mellan statsministerns åsikt och jordbruksministerns. Statsministern uttryckte sig i går mycket kategoriskt om behovet av en avreglering. Från moderat håll är vi helt överens om att vi måste få mindre politisering och mindre beroende för Europas bönder av skattebetalarnas pengar. Det ska ske i en sådan takt att det blir lika i alla produktionsområden i världen. Så ligger det till.

Så vill jag återigen fråga om dieselskatten. Är det rimligt, Margareta Winberg, att den svenske bonden betalar mer än dubbelt så mycket i dieselskatt som den finländske bonden?

Anf. 98 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! På samma sätt kan jag ställa frågan till Carl G Nilsson: Är det rimligt att vi har tio gånger så stort miljöstöd som Danmark? Ja, vi har funnit det rimligt. Och det är det som är politiken, den nationella politiken. Vi kanske ska vara glada att vi åtminstone har kvar den i detta EU som verkar vilja lägga sig i väldigt mycket, särskilt på jordbrukets område.

Jag förstod Carl G Nilsson på så vis att han vill avreglera. Bönderna ska inte vara beroende, och det ska vara mindre politik. Hur blir det då med t.ex. ekologisk produktion? Hur blir det då med miljöstöd? Hur blir det då med våtmarker osv.? Ska det också gå ut på en marknad? Hur ska det gå till när man prissätter det? Ska man ta 10 kr titten när man är ute och tittar på det? Vem ska göra det och hur ska det betalas? Det är det som är den springande punkten. Jag tror nämligen inte att man kan sätta ut öppna landskap på en marknad. Jag tror inte att någon åker ut och tittar för 10 kr eller 100.

Anf. 99 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Jordbruksministern har i debatten beskyllt mig för att fullständigt reservationslöst tala om och plädera för en total avreglering. Så sade jag inte. Jag vill tala om precis vad jag sade. Jag sade att svenskt jordbruk behöver en politik som är heltäckande och framtidsytande. En avreglering när det gäller EU:s gemensamma jordbrukspolitik är i framtiden ofrånkomlig.

En sådan förändring måste dock ske successivt och kombineras med andra åtgärder. En förutsättning är att stora livsmedelsproducerande länder utanför EU inte tillför sitt jordbruk dolda subventioner, exportstöd, exportkrediter och annat. Det är också en förutsättning att man får jämbördiga konkurrensförhållanden mellan svenska bönder och EU:s bönder – och även bönderna utanför. I detta med andra åtgärder ingår att man tar hänsyn till att det tar tid. Den uppfattningen delar jag. Vi ska också ta hänsyn till alla andra faktorer.

Jordbruksministern talade här om bondens nya uppdrag. Det ska bli intressant att delta i den diskussionen. Det innefattas också i det här resonemanget.

Anf. 100 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag inte blir mycket klokare på Ingvar Erikssons inlägg nu, för det strider ju lite grann mot Carl G Nilssons.

Men om vi säger så här då: Om vi tittar 20 år framåt i tiden, vad blir slutresultatet? Hur kommer det att se ut i Sverige enligt den moderata visionen? Kommer det t.ex. att finnas gårdar i norra Sverige? Kommer det att finnas gårdar i Värmland? Hur stora kommer gårdarna att vara i Skåne, där Ingvar Eriksson själv bor? Kommer vi att ha särskilda ersättningar till öppna landskap, till att anlägga våtmarker och så?

Det är lite sådant tankearbete som vi nu ägnar oss åt, och jag tror att det är alldeles nödvändigt om vi inte vill att landskapet ska läggas igen och förbuskas att man också i fortsättningen, fast på ett annat vis än i dag, har ersättning till den som ser till att hålla landskapet öppet och göra de här sakerna som jag talar om.

Anf. 101 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Min uppfattning skiljer sig inte från Carl G Nilssons. Det är alldeles uppenbart. Vi säger att det tar tid. Vi kommer hela tiden att ta till oss de olika faktorer som kan påverka utvecklingen. Vi ska givetvis se till det. Vi har talat mycket positivt om det öppna landskapet, beteslandskapet osv. Jag har tidigare ställt frågor gällande om Margareta Winberg också inser att det behövs djurproduktion och köttätande för att vi ska klara den här utmaningen, men jag har inte fått något svar.

Jag har dessutom ställt andra frågor om att ska vi klara världens försörjning av livsmedel måste vi slå vakt om mångfald och olika produktionsformer. Vi måste också se till att inriktningen på huvudproduktionen i Sverige, miljövänlig, konventionell produktion, får det utrymme som är nödvändigt för att vi ska klara försörjningstryggheten. Jag hoppas att Margareta Winberg är beredd att svara på om hon tror att det är möjligt att klara detta med att skapa förutsättningar för miljövänligt konventionellt jordbruk.

Anf. 102 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Om man ska ha ett öppet landskap är djur en nödvändighet, självklart är det så. Det kan ju vara köttdjur och det kan vara får och getter. Det är en absolut nödvändighet. Vi har i dag egentligen för lite betande djur för att hålla det landskap öppet som vi skulle vilja ha öppet.

Sedan blir jag lite rörd när Ingvar Eriksson tar upp detta med världen. Det stämmer lite illa med den moderata ideologin i övrigt att så värna världen och världens fattiga. Vi ska inte tro att det skulle vara ett hot mot världens fattiga att satsa mer pengar på den ekologiska produktionen och därmed få upp den. Det kanske t.o.m. är så att mer av dessa brukningsmetoder skulle kunna utvecklas för att ge världens fattiga deras rättmätiga möjlighet att producera själva.

Här handlar det om att EU:s nuvarande politik är djupt orättvis och ojämlik, men det är bara en del i det hela. Sedan handlar det om den ojämna förmögenhetsfördelningen i övrigt.

Anf. 103 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! I dag kastreras årligen en och en halv miljon hangrisar i Sverige före två veckors ålder utan bedövning. Från veterinärt håll säger man att det är alldeles uppenbart att de känner smärta. Man kan vetenskapligt visa att skriken får en annan magnitud och frekvens när man skär i dem.

I många länder är detta förbjudet. Det gäller England, Irland, Spanien och Portugal. Och även i Norge funderar man på ett förbud. Skälet är att vissa grisar utvecklar ett ämne som heter skatol och som luktar och gör köttet oätligt, eller åtminstone att det luktar illa.

Nu har det kommit nya rön som visar att det är ganska få djur som faktiskt utvecklar detta, ungefär 3 %. Denna undersökning visar också att hangrisar som inte är kastrerade växer bättre. Det visar sig att även om man tar hänsyn till att ungefär 3 % tas bort och att det kostar att göra skatolanalyserna så får man en bättre lönsamhet på icke kastrerade grisar. Jag undrar om detta faktum och det faktum att detta är ifrågsatt ur djurskyddssynpunkt gör att jordbruksministern kan tänka sig ett förbud mot kastrering av smågrisar även i Sverige?

Anf. 104 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Svaret är ja. Vi håller på att se över vilka möjligheter som finns. Jag delar nämligen Gudrun Lindvalls uppfattning om detta. Miljöorganisationerna har ofta sagt till mig att jag har detta kvar att göra. Så jag håller på att se över detta.

Anf. 105 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! En annan sak som jordbruksministern har kvar att göra är att förbjuda pälsdjur i bur. I budgetproposition 2000 som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom står det:

Enligt djurskyddslagen ska djur ges möjlighet till att bete sig naturligt. Regeringen avser därför att se över reglerna för burhållning av mink och återkomma med förslag till förbättringar under mandatperioden.

Vi har alltså mink och chinchilla kvar i Sverige. Vi kan konstatera att ministern har gett Jordbruksverket i uppdrag att se över detta, men förslaget ska inte komma före den 1 april 2002. Det finns många som har ställt stora förhoppningar till det som vi skrev i budget 2000. Nu undrar jag: Kommer det att komma ett förslag som handlar om burhållning av pälsdjur före valet 2002?

Anf. 106 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Som princip tycker jag att det är viktigt att ha bra på fötterna i fråga om vetenskapligt underlag när man fattar beslut som berör många människor. Och detta är ett sådant beslut. Det berör många människor i Blekinge och på Skaraborgsslätten. Det var därför som jag gick denna väg via Jordbruksverket. Till det ska läggas att mitt parti snart har en partikongress. Till den har det väckts en motion om att vi ska förbjuda detta utan att denna vetenskapliga prövning görs och att detta ska förbjudas på etiska grunder. Jag kan väl förstå och instämma i en sådan synpunkt. Jag är föredragande i fråga om detta. Vi får väl se om partistyrelsen, som enligt har ställt sig bakom detta uttalande, får igenom detta på kongressen. Då kan det ju gå lite fortare.

Anf. 107 MICHAEL HAGBERG (s):

Fru talman! Nu har vi åter en allmänpolitisk debatt. I debattens slutskede ska vi lyfta fram livsmedelsfrågor och lantbruksfrågor. Det har varit riktigt spännande att följa denna debatt. Man ser tydliga skiljelinjer

i den svenska politiken. Och jag måste säga att jag efter denna debatt tror mer på bonden än moderaterna och kristdemokraterna.

Vid de besök som man gör ute hos bönderna får man se vilket gott tänkande de har när det gäller miljöarbetet. De har förstått att man måste sätta konsumenterna i centrum, eftersom det är konsumenterna som till syvende och sist avgör om bönderna får avsättning för sina produkter. Därför tycker jag att man ska dela in en sådan här debatt i tre avsnitt och inte bara, som de nämnda partierna gör, titta på bonden. Visst måste man titta på bonden och primärproduktionen. Man måste också lyfta fram förädlingsledet. Men man måste se på konsumenternas krav när det gäller de framtida livsmedlen.

Bondens arbete på gården måste lyftas fram för att tydliggöra hans och hennes ansvar för det goda miljötankandet. Det gäller bekämpningsmedel, handelsgödsel, gödselbrunnar, djurhållning och arbetsmiljön. Listan kan göras väldigt lång. Bondens ansvar är stort, och det har sagts i dag.

Jag har under mina resor i landet träffat mängder av seriösa och förhoppningsfulla lantbrukare, så min bedömning är att Sveriges bönder ligger i framkant och kommer att få avsättning för sina produkter, eftersom de tänker på konsumenterna. De förstår konsumenternas oro i vissa fall. Några går med i de ekologiska programmen. Vi har ett mål att de ska nå ca 20 %. Och jag tror att dessa 20 %, när vi når dit, kommer att vara en motor även för det konventionella jordbruket och att de ska kunna lyfta fram miljöfrågorna, eftersom de tänker på konsumenterna.

Vi ser gödselanläggningar, biobäddar för tillvaratagande av rester av bekämpningsmedel, program och teknik för att minimera användning av handelsgödsel och växtmedel. Listan kan göras mycket lång. Det är miljötankande och teknik av världsklass inom svenskt lantbruk. Det ska vi aldrig glömma.

Sedan kommer vi till förädlingsledet. Här kommer djurtransporterna in, som Gudrun Lindvall och jordbruksministern har nämnt och som jag vet att de ser avarter i och tar kampen mot. Det gör vi både här i landet och inom EU. Arbetet fortgår, och Sverige kommer att jobba hårt för kraftfulla åtgärder och regler för att vi inte ska få se dessa avarter. Även här tänker vi på konsumenterna som ska köpa produkterna.

Inom livsmedelsindustrin inser man att rena, trygga och säkra livsmedel är en förutsättning för att man ska kunna sälja sina produkter. Utbildning och ansvar för egenåtgärdsprogrammen gör att företagsledning och personal drar åt samma håll. Jag imponeras t.ex. av Livsmedelsarbetareförbundets miljöarbete.

I fråga om forskning om fungerande livsmedel, *functional food*, ligger vi i världsklass i Sverige. Det är många från internationellt håll som följer denna forskning. Det gör att vi kan få bra och bättre livsmedel, men vi kan även få vissa mejerier som skaffar sig nya nischer för att kunna bredda sin försäljning och rädda verksamheten.

Med starka regler och gott miljötankande utvecklas livsmedelsindustrin. Man kan t.ex. se på Arlas satsning, som vi kunde läsa om i tidningen i dag, med ett samarbete i Storbritannien med företag från Nya Zeeland där man ska sälja mejeriprodukter. En förutsättning för att man ska klara den stora marknaden i Storbritannien är gott miljötankande. Kronfågels utveckling i resten av Europa har gett oerhört många arbetstill-

fällen i Sverige. En förutsättning för att företaget ska komma ut i Europa med sina produkter är ett gott miljötänkande. Och det kommer att ge jobb och avsättning för dessa livsmedel i framtiden om vi fortsätter att jobba åt det hållet, och det tycker jag att vi ska göra.

Det är som sagt vid köksbordet som mycket av detta avgörs – vilka inköp som ska göras och vilken mat som vi ska äta den närmaste tiden. Då kommer de funderingar fram som man har på TV-inslagen om galna ko-sjukan, övergödda sjösystem, djurtransporter, förgiftat djurfoder i Belgien, m.m. Många människor, konsumenter, känner oro, och den oron måste vi ta på allvar.

Margareta Winberg sade alldeles nyss att vi inom vårt parti ska ha en kongress om några veckor, och vi har många förberedande diskussioner inför den kongressen och vad den ska bära med sig. Där diskuterar vi många sådana saker. Bl.a. lyfter vi fram livsmedelspolitiken och att den ska få ett bra konsumentperspektiv. Vi ska se till att vi får ett livsmedelsprogram av klass, där vi sätter dessa tre stolpar i förgrunden – primärproduktionen, förädlingsledet och konsumenterna.

Jag tror att bonden som jag träffar känner stöd i sitt arbete. Han ser inte det svarta hålet, att ungdomarna inte fyller naturbruksgymnasierna. Han ser inte alla problem som kallas ryggsäckar osv. I stället finns en optimism och en framtidstro, både hos dem som har konventionella jordbruk och hos dem som har ekoprogram. Både primärproduktionen och förädlingsledet har förstått att de inte kan jobba för sig själva. De har förstått att de ska sätta konsumenterna i främsta ledet i framtiden för att få avsättning för sina produkter.

Anf. 108 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Michael Hagberg säger här att bondens arbete, vad man gör för miljön i sin produktion osv. måste lyftas fram. Han vill också att konsumenterna ska ställas i centrum. Det är precis det som vi på den borgerliga sidan hela tiden har gjort i årtal, men vi har inte fått den förståelse som vi hade räknat med.

Michael Hagberg har inte levt upp till de här intentionerna tidigare, men det är bra om han nu gör det när han räknar upp en lång rad positiva miljöinsatser som bonden gör. Det var precis detsamma jag gjorde när jag talade om utvecklingen i det miljövänliga konventionella jordbruket. Vi har också, som jag säger, nischen det ekologiska jordbruket. Vi är också positiva till det. Låt de här olika sakerna utvecklas på ett bra sätt i framtiden. Det är konsumenternas val som är avgörande, och vi sätter också konsumenternas val i centrum.

Anf. 109 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Ingvar Eriksson nämnde inte konsumenterna i sitt anförande, utan det var de problem som den enskilde bonden hade som lyftes fram.

Jag kände det som om Ingvar Eriksson i sitt inlägg satte den ekologiskt odlade bonden i motsatsförhållande till den traditionellt arbetande bonden. Det kan man inte göra. Deras gårdar ligger många gånger jämte varandra, och de tar kunskap av varandra. Exemplet makt har en oerhörd betydelse för dem som jobbar inom lantbruket. Man hjälps åt och försöker dra åt rätt håll. Om konsumenterna kräver ett gott miljötänkande

är det klart att man ändrar sin produktion för att få sälja sina produkter. Det har ju hänt jättemycket.

Sätt inte de här två olika verksamhetsgrenarna emot varandra, utan jobba i stället för att de ska få samarbeta och känna optimism och framtidstro.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 110 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Jag sätter inte bönder i motsatsställning till varandra. Jag har bara försökt spegla verkligheten och den debatt som verkligheten nu behöver. Det finns ju en ensidig tro på att vi ska utveckla det ekologiska jordbruket våldsamt snabbt, men jag har sagt att vi ska låta det utvecklas i den takt som marknaden efterfrågar. Och konsumenterna tillhör väl i allra högsta grad marknaden, Michael Hagberg! Då tror jag att vi får en sansad och lugn utveckling, och vi tar vara på alla de goda krafter som finns hos odlare och producenter på den ekologiska sidan.

Det är självklart att det är positivt med erfarenhetsutbyte – det kan vi ha nytta av på bägge sidor. Vi behöver varandra i den här produktionen om vi ska kunna fylla behovet av livsmedelsproduktion och få den höga kvalitet som vi alla är betjänta av i framtiden, Michael Hagberg.

Anf. 111 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Ja, det är sant. Det är bra. Vi ska läsa protokollet. Jag hoppas att Ingvar Eriksson också drar åt det hållet att vi inte sätter de här produktionsenheterna emot varandra. De ska och kommer att komplettera varandra för framtiden.

Det produceras fortfarande för lite ekologiska produkter i Sverige. Konsumenterna i Sverige kan inte få den typen av produkter som är producerade i Sverige, utan vi får, som någon sade i debatten tidigare, importera från andra länder. Jag tycker att det är trist. Då måste man som politiker tala om vilken vilja man har. Därför har vi satt ett mål på 20 %. Vi har inte nått dit än, men när vi dit kan vi täcka mer av de behov som konsumenterna har.

Anf. 112 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag vet att man inte får ha mobiltelefonen påslagen här, men jag kan åskådliggöra vad jag vill säga med min mobiltelefon. Den har ett skal som inte är originalskalet. Även jag har alltså fallit för detta framkallade behov av att byta ”kläder” på mobiltelefonen. Vad jag vill säga med det är att man kan sälja saker med marknadsföring. Det svenska lantbruket är i dag otroligt dåligt på att marknadsföra sina produkter. Man vet att folk äter, men man kan faktiskt påverka hur och vad folk äter.

Jag ser också, som Michael Hagberg, ett problem i att man i svenskt lantbruk i dag inte producerar det som efterfrågas utan att det kommer import av mjölk, grönsaker osv. från Danmark för att täcka ekoefterfrågan.

Michael Hagberg lyfte fram får från Nya Zeeland som något bra, men man kan inte säga att det är närproducerat. Varje jul kan vi köpa får, t.ex. örtmarinerat, från Nya Zeeland därför att vi producerar 50 % av efterfrågan i Sverige. I dag försvinner dessutom en del lamm till Tyskland på grund av efterfrågan.

Ser Michael Hagberg, som jag, ett problem med detta och har han några förslag till lösningar?

Anf. 113 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Ja, jag ser ett problem med att vi inte kan producera det antal får som konsumenterna kräver. Vi har inte riktigt samma klimat som man har i Nya Zeeland, och det gör att priset har en ganska stor betydelse när det gäller just fårproduktion.

När det gäller närproducerat har vissa förädlingsinstitutioner och företag lyckats riktigt bra med detta, när man kan få se bilder på lantbrukarfamiljer när man köper en broilerkyckling eller ägg m.m. Gårdsnamnen nämns, och man har möjlighet att åka dit och hälsa på. Det är vad jag kallar närproducerat. Birgitta och Gudrun talade också nyss här i debatten om att man i sitt område ska kunna få sitt behov av produkter täckt.

Vi måste också hjälpas åt att få lantbrukskooperationens företag att förstå att man kanske inte är intresserad av att köpa den mjölk som kommer från Lerbo, som går från Lerbo upp till Stockholm och sedan ned till Konsumbutiken i Katrineholm.

Anf. 114 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det låter lite grann som att det i den här debatten är Socialdemokraterna och Miljöpartiet som ger prov på marknadskrafterna. Det är lite märkligt. Vi kan se att det finns en *backlash* i dag, och det kommer motangreppsartiklar. Jag tänker närmast på en artikel som kom för en tid sedan i Dagens Nyheter, av Kjell-Olof Feldt. I miljödebatten frågade jag om Folkpartiet kunde tänka sig att skriva en debattartikel mot Kjell-Olof Feldts synpunkter där han angriper det ekologiska lantbruket hårt.

Jag önskar att jag hade kommit ihåg att fråga jordbruksministern om Socialdemokraterna kunde tänka sig att ställa upp på en gemensam artikel för att försöka reda ut en del av de missuppfattningar som finns när det gäller ekologiskt lantbruk.

Anf. 115 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Ända sedan Kjell-Olof Feldts anteckningar fotograferades från läktaren här har jag haft anledning att lyssna väldigt mycket på hans åsikter om saker och ting. Det är klart att vi kan ställa upp på en gemensam politik när det gäller det här, om vi får vara med och formulera den så att det inte bara blir ensidigt från Miljöpartiets sida.

Vi vill värna den ekologiska produktionen. Vi har ännu inte nått 20 %, men kan vi nå upp till 20 % med hjälp av en sådan artikel skulle naturligtvis mycket vara vunnet.

Anf. 116 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Michael Hagberg sade i sitt anförande att det är vid köksbordet som familjerna beslutar om sitt liv och sitt levnadsmönster. Det var klokt sagt, tycker jag. Men sedan ville han samtidigt att vi här i riksdagen ska besluta att när det gäller just livsmedel ska 20 % av familjerna handla ekologiskt. Det går inte ihop. Ska de vid köksbordet själva få bestämma vad de vill köpa, eller ska vi här i riksdagens kammare bestämma vad de ska köpa?

Anf. 117 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vara glad om det kunde avgöras vid köksbordet, men det kan det uppenbarligen inte i dag. Det finns inte tillräckligt med produkter i Konsumbutiken i Åtvidaberg som kan tillfredsställa konsumenterna.

Vi ska naturligtvis som politiker vara med och styra. Vi måste styra mot det håll vi vill och se till att vi hela tiden lyssnar på människorna, i det här fallet konsumenterna. Om vi kommer upp till 20 % kan vi möjligen nå det behov som bestäms vid köksbordet. Men om vi inte styr i politiken kommer vi ingenstans alls, utan då står vi och stampar i den gamla sörjan, som en del vill men andra inte vill.

Anf. 118 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! Det där är ett planhushållningssamhälle som jag trodde att vi var överens om att vi hade lämnat för länge sedan. Jag tycker att det är fullständigt orimligt.

Det är naturligtvis konsumenterna som ska besluta vad de vill köpa, och sedan ska producenterna rätta sig därefter utifrån marknadens intressen. Men vi har lyckats snedvrida det här och satt spelreglerna ur spel. Det är det vi vill komma bort ifrån.

Anf. 119 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Nu gör Carl G Nilsson det fatala misstaget att sätta de här två produktionsenheterna mot varandra och att kalla det planhushållning.

Det är inte alls så. Det handlar om en politisk vilja att vi ska ta kampen för en bättre miljö i Sverige. Det kräver konsumenterna. Jag kommer att stå rakryggad för det i valrörelsen om tio månader, i kampen för miljön och kampen för konsumenterna. Det är oerhört viktigt.

Anf. 120 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! När man lyssnar på Michael Hagberg hör man att han plockar fram det goda och det positiva – det som är bra. Det är bra att han gör det; det finns väldigt mycket sådant. Det är inte alls svårt att instämma i det Michael Hagberg sade i sitt anförande.

Det man glömmer är att det faktiskt också finns problem. Det är ju problemen och den oro som finns ute i jordbrukarleden som vi faktiskt också här måste diskutera och samtala lite grann om.

De vore kanske bra om Michael Hagberg sträckte sina resor norr om Sörmland och Uppsalasläkten och lyssnade på folk i mellan- och skogsbygderna uppe i Norrland, där avstånden verkligen finns – småjordbrukarna som oroas. Som politiker måste man faktiskt också lyssna på oron och se på människan.

Det är det jag har velat lyfta fram här i dag: Utöver allt det goda som finns har vi en uppgift som politiker att också se på bekymren och problemen och framför allt lyssna på människan som är utsatt.

Det är storbönderna på slätten som får de stora bidragen. Det är klart att de mår bra.

Anf. 121 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Nu fick jag verkligen en möjlighet att utveckla min syn på svensk jordbrukspolitik.

I förra veckan var jag i Valsjöbyn, på Brännans getfarm, och köpte ost. De har en gårdsbutik. De ystar sin getmjölk. De gör sin ost själva – en fantastisk ost. Jag har ingenting emot att åka dit och se på den produktionen. Med optimism och framtidstro tillverkar de sin ost, som de sedan säljer i ett kooperativ och även på marknader. Det finns chans för herr Björklund att åka dit och smaka den osten och framför allt köpa den.

Tack vare den gården fungerar mycket. Visst har det stor betydelse att skolan funkar, att busslinjen går, att affären finns kvar, att fisketurismen utvecklas och att Hothagens sameby får möjligheter.

Det ska man sätta emot Ingvar Erikssons avregleringstankar, som jordbruksministern nyss tog upp. Vi kommer att ha jordbruksverksamhet bara på Östgötaslätten och i Skåne.

Hur ska det gå om ni ska sitta i samma regering nästa period?

Anf. 122 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag har också besökt Valsjöbyn. Det finns massor av goda exempel på kreativa människor uppe i Jämtland som verkligen är lovvärda.

När socialdemokratiska ledamöter har befunnit sig i Närke och lyssnat och pratat till potatisodlarna har man mer eller mindre gett löfte om att också försöka lösa dessa problem, men det har inte setts till någonting av det, och det är därför vi från kristdemokraternas sida talar om att vi kanske borde ha någon form av skördeskadeskydd med tanke på vad framtiden ändå kan betyda för oss.

Det är trots allt storbönderna från slätterna som tar pengarna. Om vi ska avreglera jordbruket, vilket på sikt naturligtvis är ett tvång, måste det ske på ett kontrollerat sätt. Jag tror att det är bönder i skogs- och mellanbygder uppe i Norrland som bör få mer av dessa pengar, och vi ska kanske minska stödet till de stora slätterna, där man plockar in väldigt mycket pengar. Det måste ske under kontrollerade former. Om vi ska ha ett jordbruk i hela landet är det den delen av landet och de bekymren vi i dag måste lyssna på och se. Hur kan vi i framtiden hjälpa den typen av bönder?

Anf. 123 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Jag delar Ulf Björklunds uppfattning. Det är därför vi för en politik. Det är därför vi har en målsättning. Det är därför vi har en vilja. Det är därför vi har ett oerhört mycket större stöd när det gäller miljöinsatser i vårt land än vad som finns i t.ex. Danmark, som jordbruksministern nyss nämnde. Det är politik. Det är politik att vilja. Hela Sverige ska leva, och däri ingår jordbruket och jordbruksproduktionen. Det är oerhört viktigt. Det var det jag försökte säga om Brännans getgård. Det betyder mycket för den byn att den fungerar även i framtiden. Där kan vi nog ta varandra i hand och dra.

Men det behövs en reformering av EU:s jordbrukspolitik – visst gör det det – för att vi ska kunna hälsa de nytillkommande länderna välkomna i gemenskapen, så att vi också där ska kunna börja jobba med

Anf. 124 PER-SAMUEL NISSER (m):

Fru talman! Det har varit en jordbruksdebatt. Jag tänkte lyfta fram några problem som kanske på sätt och vis ligger lite utanför. Det gäller det som många har drabbats av runtom i landet och kanske speciellt i det län som jag kommer ifrån – Värmland. Det gäller översvämningar och skogsskador.

Först kanske någon tycker att det är två helt olika frågor, men de har faktiskt beröring på flera sätt. Dessa frågor hör till många olika ansvarsområden, vilket gör det lite extra problematiskt för många enskilda när de ska ha kontakt med myndigheter och politiker.

Först gäller det översvämningar. Fjolårets översvämningar i och i flödena till Väneren har drabbat väldigt många. Nu, ett år efteråt, kan man ändå inte överblicka alla de skador för enskilda, näringsidkare, kommuner och väghållare som har uppstått. Det gäller byggnader, villor, sommarstugor, vägar, översvämmade åkrar och invallningar, osv.

Regeringen har tagit upp denna problematik i budgetpropositionen vad gäller skördeskador. Man skriver att staten även fortsättningsvis har ett övergripande ansvar vad gäller skördeskador av naturkatastrofliknande karaktär som drabbar stora områden. Här tycker jag att regeringen snarast bör titta på möjligheterna att inrätta någon form av katastroffond för mer omfattande skador av naturkatastrofliknande art, där det kan finnas en möjlighet till ersättning från staten.

Möjligheten till ersättning från en sådan katastroffond får inte begränsas enbart till skador som drabbar stora områden. Det finns problem som även berör mindre områden men som kan vara långvariga och ge stora skador hos enskilda jord- eller skogsbrukare. Den enskilde som drabbas av en katastrof har ju ingen hjälp av att det är många som har lidit en stor skada.

Man bör även ta initiativ för att se över problematiken kring reglering, tappning och vattendomar när det gäller dessa vattensystem. Kraftbolagens reglering måste samordnas i hela vattensystemet. Här har initiativ tagits från länsstyrelserna i Värmland och Västra Götaland. Man bör även se över eventuella ersättningsmöjligheter till jord- och skogsbrukare från kraftbolag som inte har följt vattendomarna. I dag kostar det i praktiken inte något om den som reglerar orsakar skador på mark. Det minskar naturligtvis intresset för att förebygga skador.

Regeringen bör även här, tycker jag, titta på möjligheten att samordna ansvaret på ett bättre sätt vad gäller frågor som har med naturkatastrofer liknande översvämningarna kring Vänerområdet att göra. När dessa frågor har förts fram och diskuterats har de hela tiden bollats mellan olika departement och olika ansvarsområden. Det har kunnat gälla finans om det har gällt ekonomiska frågor. Det har varit miljö när det har gällt effekter på miljö och regleringar. De har varit jordbruk om det har haft att göra med arealersättning. Det har varit bostad om det har gällt länsstyrelsens roll, och det har varit försvar om det har gällt räddningstjänst och räddningsverk.

Frågan har också varit otydlig vad gäller ansvaret för länsstyrelser och kommuner. Här måste det tas ett helhetsansvar för förebyggande arbete och skademinimering och eventuellt ersättningar.

Det var så långt, fru talman. Så gäller det frågan om skogsskador, som jag tänkte nämna lite kort om. Under försommaren 2001 kom det larmrapporter runtom i Sverige kring omfattande svampangrepp, s.k. Gremmeniella, som har angripit tallskog. Bedömningen är i dag att det handlar om hundratusentals hektar skogsmark som har besvärade eller svåra skador. Värst drabbat är Bergslagen. I Värmland är uppskattningen nu att det är 20 000–30 000 hektar som är drabbat. Skador finns även i många andra delar av landet.

Det är så omfattande skador att de föranleder åtgärder som bortgallring av skadade träd men också avverkning av hela bestånd. Värst skadade är yngre gallringsskogar.

Hur hårt en fastighet och dess brukare har drabbats beror på väldigt många olika faktorer. Fastigheter som ligger högt och som har stor andel täta och välskötta tallbestånd i åldrarna 30–50 år verkar ha drabbats särskilt hårt, men även självsådder under och i skuggan av fröträd har blivit svårt skadade. På en del ställen har det gått så långt att även gran- toppsdöd har förekommit, och då i anslutning till skadade tallbestånd.

Vad det gäller möjlighet till försäkringar av vuxen skog eller gallringsskog går det inte i dag att skydda sig för sådana svampangrepp. För svårare skador i bestånd under 1,3 meters höjd kan man teckna försäkring.

Orsakerna till svampangreppen kan vara flera. En exceptionellt solfattig och regnig sommar och höst förra året, år 2000, med en efterföljande mild vinter var en förutsättning för denna svamps etablering och tillväxt. När tallens motståndskraft blev nedsatt av extremt fuktigt väder gynnades denna svamp ytterligare. Inom de värst drabbade områdena förekom även relativt stora angrepp redan två år tidigare. Det fanns sannolikt redan då gott om sporer som kunde infektera både träd som drabbats av svampen tidigare och oinfekterade tallar.

De här allvarliga s.k. Gremmeniellaskadorna på tallarna leder snabbt till en nedsatt tillväxt. I värsta fall dör träden. Tallar som får nedsatt motståndskraft angrips sedan sekundärt av insekter, t.ex. mörghorningar. Om mörghorningarna lyckas döda och föröka sig i angripna träd ökar antalet mörghorningar påtagligt. Det kan medföra att angreppen på närliggande träd och områden blir omfattande, med en nedsatt tillväxt som följd. Om skadorna blir omfattande krävs det i skogsvårdslagen att man avverkar och forslar bort skadad skog. Det är det som nu sker runtom i Sverige.

Finns det någon möjlighet att bekämpa svampen? Med den kunskap som finns i dag säger forskarna att det inte är lätt. Det man vet är att det går att göra det om man tar bort grenar och träd och bränner dem på platsen.

När det gäller framtida risker kan man ju vara rädd för att det här kommer att fortsätta. Det kan man inte utesluta. Angrepp av mörghorningar kommer med säkerhet att komma, och då blir det stormfällning i många kraftigt utglesade bestånd. I och med att det nu finns extra mycket sporer i områdena kan det med ogynnsamma väderleksförhållanden blir fortsätta och ännu mer omfattande skador kommande år. Det vet vi inget om, men det är något som oroar mig väldigt mycket.

Fru talman! Enligt min uppfattning är det ett stort antal åtgärder som behöver vidtas. Det viktigaste är att det krävs mer forskning och kunskap kring de här svampangreppen för att man ska kunna bekämpa men även förebygga de här angreppen. Det krävs också en tydlig information till markägare och skogsmyndigheter som är baserad på kunskap och fakta. Och det krävs en översyn om möjligheter till ersättning för dem som har drabbats av omfattande skador som de inte kan försäkra sig mot.

Anf. 125 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Det har kommit på min lott att avsluta denna tre dagar långa debatt, med 121 talare, om jag har räknat rätt. Jag har valt att tala om konsumentfrågor, som är på dagordningen i lagutskottet.

Jag vill i denna debatt passa på att beskriva vår syn på förhållandet mellan köpare och säljare. Hur ska en köpare kunna välja en vara eller tjänst? Och i vilken utsträckning behöver denna köpare hjälp av samhället genom särskild politik?

Alla är vi konsument, men vi är också löntagare, medborgare och väljare. Vi handlar produkter och tjänster för de inkomster som vi får av vårt dagliga arbete. Vi vill ha ett stort urval, låga priser, vänligt bemötande och respekt för vår person och vilja. I mina mörka stunder känns det som om socialdemokraterna gör ett sista krampaktigt försök att omfatta alla medborgare, invånare, löntagare, eller varför inte alla väljare, genom att kalla dem för konsument. I sin allsmäktiga godhet vill de lyfta över ansvaret för privatekonomi till politiken.

Regeringen väljer nämligen att gå från detta med konsumenternas rättigheter till att skapa ett heltäckande konsumentskydd som resulterar i en konsument u.p.a., dvs. utan personligt ansvar.

En svag konsument är en bra konsument, för den behöver vägledning. Håll mig bara i handen, så går det bra. Då ska vi vägleda dig genom affären såväl som genom livet. Det säger socialdemokraterna genom sin politik.

En stark konsument, däremot, klarar sig själv. Då är det helt logiskt, anser jag, att man ska stärka konsumenten, så att den i köpsituationer, inför olika val och inom sin egen ekonomi själv kan handla och besluta och slipper springa och fråga, slipper känna sig liten, ynklig och osäker. Då blir man vuxen. Om man överbeskyddas hindras man från att utvecklas, från att träna på att bli bättre och från att lära sig av sina misstag. Hur skulle det se ut om föräldrar aldrig gav barnen en chans att pröva själva? De skulle förbli barn och behöva föräldrarnas skydd hela livet. Men sådant är inte livet, som väl är, och sådan behöver inte konsumentpolitiken vara.

Resultatet av socialdemokratisk konsumentpolitik är också att varor och tjänster fördyras. Vi tvingas alla, både som köpare och som skattebetalare, att vara med och betala för statens konsumentpolitik och för tjänster som de flesta inte använder. Eftersom Sverige redan är ett högprisland i internationell jämförelse blir effekten för den svenska konsumenten dubbel.

Hur ska man då få makt och förtroende? Jo, det ska man få genom kunskap, egen kunskap, verklig kunskap genom livet, kunskap om produkter och varor, kunskaper om risker och möjligheter och framför allt kunskap i hushållning. Då kan man känna trygghet och självförtroende.

Det är föräldrars och samhällets skyldighet att ge barn och ungdomar dessa livsviktiga redskap.

Fru talman! Jag satt med i en utredning som döptes till Starka konsumenter i en gränslös värld. Den programförklaringen låter helt suverän. Det är helt enligt min uppfattning. Vi ska få vara starka konsumenter, och det vill jag medverka till. Så blev det inte, och det var tydligen inte heller meningen. Det förstod jag under arbetets gång. Det blev fokus på att konsumenterna är svaga stackare som ska skyddas mot elaka producenter och skrupelfria säljare.

Svaghet är socialdemokraternas trumfkort, och frågan som följer på varje moderat anförande är: Vad ska ni göra med de svaga? Jag vill svara: Svaghet är ingen egenskap. Det är ett tillstånd som går att förbättra. Därför vill vi moderater fokusera denna förändring.

Regeringen är på alldeles fel väg, och utredningens ledamöter har lämnat en produkt där man i sin rubrik använder falsk marknadsföring. Utredningens syfte var tydligen i stället att stärka organisationerna och politikerna och att hitta arbete i offentlig sektor.

I vårt högutvecklade samhälle finns det behov för konsumenten att söka information hos specialister. Komplicerade transaktioner, som gäller husköp, försäkringar, penningplaceringar och banklån, har skapat ett gott utbud av duktiga mäklare och rådgivare utanför politiken.

Sist och slutligen måste ändå varje människa ta ansvar för sina egna handlingar. Konsumentvägledarna har stor makt genom att de har tillgång till information som samlas hos Konsumentverket. Jag skulle vilja att det stod en dator på varje bibliotek och att det fanns en möjlighet att hitta samma information som den som konsumentvägledarna nu har ensamrätt på. Det finns privata initiativ som bevakar konsumenternas intresse, bl.a. konsumentorganisationerna. Två exempel som finns att tillgå kostnadsfritt på Internet är Consumer Intelligence och Spara Pengar. Man ska inte rata dessa möjligheter att få en objektiv information just för att de är privata.

På deklarationsblankettens sista rad måste alla försäkra och tillstå att de själva är ansvariga för innehållet. Det borde gälla också alla andra handlingar för en vuxen människa. Är man inte myndig eller rättskapabel eller har språksvårigheter ska det finnas hjälp. Regeringen föreslår att varje kommun ska ha en konsumentvägledare, om än frivillig. Man håller dock dörren öppen för att lagstiftningsvägen kontrollera denna frivilliga prestation. Offentligt finansierade konsumentrådgivare är inte det bästa sättet att använda kommunernas pengar eller att hjälpa konsumenterna.

Fru talman! Lagboken är ett stöd och ett skydd som kringgärdar produkter, tjänster och varor, så att säkerhet och kvalitet upprätthålls. Konkurrenten bland producenter och säljare ger också kunder valfrihet, lägre priser och hög kvalitet. Det finns många lagar som reglerar köp och avtal, och det finns bra skydd för konsumenterna i konsumentköplagen. Där står t.ex. att man kan få byta en vara om den inte motsvarar kundens förväntningar, och det är ett långtgående åtagande hos säljaren. Att produkter och tjänster inte blir farliga regleras i produktsäkerhetslagen. Men på ett område finns inte denna trygghet för den som brukar produkten eller tar tjänsten i anspråk, nämligen inom offentlig sektor. Det gäller t.ex. sjukvård och omsorg. I den verksamheten kan tjänster skada utan att produktsäkerhetslagen gäller. Det är just inom det område där den en-

skilde är svag i förhållande till sin motpart. Där finns inte något starkt producentansvar.

I går sade socialministern här i kammaren att sjukvården har en god tillsyn. Det vet inte jag. Sjukvården har en egen fil vad gäller ansvar för sina handlingar. Ansvar för vårdens utveckling finns hos Socialstyrelsen, som också är tillsynsmyndighet. Enligt lex Maria ska den enskilde läkaren eller sjuksköterskan själv anmäla sina felbehandlingar. Vården har sitt eget försäkringsbolag. Där är köparen, patienten, konsumenten, väldigt liten, förutom att den just då också är sjuk och svag. Men här är det inte tal om att säljaren ska ha ansvar för en bra produkt.

Göteborgs-Posten har på senare tid i artiklar uppmärksammat att alltfler patienter har fått en behandling som man inte har förväntat sig.

I EU pågår ett omfattande arbete på det konsumentpolitiska området. Regeringen smickrar sig själv med att vara föregångare. Det vore snyggt om man gick i bräsch för att medborgarna ska ha samma rättigheter i sjukvården som hos skomakaren.

Anf. 126 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag blir häpen över det sista: att jämföra skomakare och sjukvård, dvs. ett par skor med behandling av en patient. Det är verkligen, enligt mitt sätt att se det, att jämföra äpplen och päron.

I Berit Adolfssons värld ska vi köpa oss genom livet. Vi ska ha produkter, i det här fallet mat, och så ska vi bara handla och handla. Det är vår uppgift i livet: att köpa, att vara konsument, att konsumera.

Jag delar inte den uppfattningen. Jag tycker att det finns ett medborgaransvar utöver ett konsumentansvar. Det medborgaransvaret är det vi som politiker som har ansvar för. Det betyder att vi inte bara kan köpa oss genom livet, utan vi måste ta ansvar för det vi köper. Vi måste ta ansvar för vår miljö, för de kommande generationerna.

Det är detta som dagens debatt har handlat om. Därför avviker Berit Adolfssons anförande så oerhört från alla som hållits här tidigare.

Anf. 127 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tar inte på mig något ansvar för att mitt anförande handlar om annat än jordbruk.

Jag är väldigt tacksam för att jordbruksministern tar upp just det här med skomakare. Skomakaren har nämligen ett större ansvar för jordbruksministerns skor än vad sjukvården har för hennes vård och omsorg. Det var därför jag tog upp just detta. Jag känner inte alls att jag ska besväras av vad tidigare debatt har handlat om här i dag.

Anf. 128 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Konsumenterna ska inte springa och fråga, säger Berit Adolfsson. Nej, men hur ska man då få information? Och vad är det för information man ska ha? Vi har lagar, vi har regler och vi har märkning för att konsumenterna ska kunna se och ta sitt konsumentansvar – men också sitt medborgaransvar. Vi har märkning om varifrån en produkt kommer och hur den är producerad. Jag är övertygad om att konsumenterna, om man frågar dem, vill ta detta medborgaransvar, detta vidare ansvar. Det är det de här lagarna, märkningsreglerna osv. är till för.

Jag undrar vad det är de inte ska springa och fråga om. Stort urval och låga priser – bara det blir det så blir det bra. Ja, då är vi där igen. Det är bara detta som gäller. Men det finns ett vidare ansvar än så, och det ansvaret måste vi ta – för oss själva, men framför allt för de kommande generationernas skull.

Anf. 129 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Jag är glad att jordbruksministern delar min uppfattning om den enskilda personens ansvar. Det är just detta jag vill framhålla i min politik. Vi behöver inte en stor konsumentpolitik utan ska, som jag sade i mitt anförande, kunna bli så pass upplysta och kloka att vi klarar oss gentemot en säljare och en producent. Det var detta jag ville framhålla.

När det gäller vård häpnar man när man ser handlingsplanen för konsumentpolitik. Där sägs att den idealtypiske kunden visar missnöje genom att byta producent, men den idealtypiske brukaren påverkar beslutsfattarna för att förbättra den befintliga verksamheten. Det ska jag hälsa alla dem som har anmält felbehandlingar i sjukvården!

Anf. 130 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag tycker att Berit Adolfsson i det här inlägget lägger enormt stort ansvar på konsumenten, ett ansvar som inte är möjligt att ta.

Under förra riksdagsåret var det en hearing i en av salarna i östra huset just om vilket ansvar vi faktiskt kan lägga på konsumenten. Jag var en av dem som inledde och valde då att läsa högt från en schampoflaska, en tandkräm och en hudkräm. Sedan frågade jag de församlade, som var kunniga personer: Hur många av er vet vilka av de här kemikalierna som eventuellt orsakar allergi, som kan vara farliga eller som har andra olika effekter? Jag skulle aldrig klara av att utifrån denna information välja det som är bäst och veta exakt hur alla dessa kemikalier är. Jag tycker att det är otroligt cyniskt att tro att konsumenter kan det. Dessutom: Om jag köper ett par skor, inte sjutton står det vilka kemikalier de innehåller!

Jag tycker att det är alldeles självklart att samhället måste ta ett ansvar och lägga en ribba som säger att konsumenten inte ska behöva vara allvetare utan ska kunna lita på att produkterna inte innehåller gifter. Det ansvaret måste konsumenten kunna lita på att vi inom statsmakten och andra myndigheter vågar ta.

Anf. 131 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Detta finns ju i produktsäkerhetslagen, och det finns i andra lagar. Vi behöver inte ha några stora paraplyer för att konsumenten ska kunna handla. Jag utgår ifrån att de trygga och säkra konsumenter som jag vill ska finnas kan ställa de frågor som behövs utan att Gudrun Lindvall eller någon annan talar om för dem vad de ska säga.

Anf. 132 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Förutsättningen för att man ska kunna ställa frågor är att man är enormt kunnig. Vet Berit Adolfsson vilka tandkrämer som innehåller bakteriedödande medel? Ser Berit Adolfsson till att hennes barn-

barn inte får just den tandkrämen? Vet Berit Adolfsson vilka barnkläder som innehåller formalin? Det syns inte! Det informeras inte om det i dag.

Jag måste säga att jag uppfattade Berit Adolfssons inlägg som att egentligen behöver vi inte kontrollera utan egentligen klarar konsumenten det här. I den komplicerade och kemikaliserade värld vi i dag lever i är Miljöpartiets uppfattning att detta är omöjligt. Vi måste avkemikalisera samhället, och innan vi gör det måste konsumenterna ha enormt mycket hjälp. Vi måste också se till att det inte kommer kemikalier som konsumenten inte vet är farliga. Vi måste se till att få produkter som konsumenten kan lita på. Det ansvaret kan vi icke överlåta åt konsumenten allena.

Anf. 133 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Jo, det är just det jag vill göra. Att ställa frågor, att vara upplyst, att lära sig att hushålla, att lära sig att låta bli att köpa fel produkter – jag tror att det är mycket viktigare. Men det ger inga arbetstillfällen, och det ger inga politiker som kan stå i talarstolen och tala om vad andra ska göra.

Den allmänpolitiska debatten var härmed avslutad.

5 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2001/02:20 Infrastruktur för ett långsiktigt hållbart transportsystem

2001/02:T1 av Lennart Fridén (m)

2001/02:T2 av Göran Lindblad (m)

2001/02:T3 av Jan Backman och Anna Åkerhielm (m)

2001/02:T4 av Kerstin Kristiansson Karlstedt och Göran Norlander (s)

2001/02:T5 av Carl Fredrik Graf (m)

2001/02:T6 av Lennart Hedquist m.fl. (m, kd, c, fp)

2001/02:T7 av Runar Patriksson (fp)

2001/02:T8 av Roy Hansson (m)

2001/02:T9 av Jonas Ringqvist (v)

2001/02:T10 av Gunnar Axén (m)

2001/02:T11 av Anders G Högmark (m)

2001/02:T12 av Anders G Högmark och Jeppe Johnsson (m)

2001/02:T13 av Agneta Ringman m.fl. (s)

2001/02:T14 av Inga Berggren m.fl. (m)

2001/02:T15 av Agne Hansson m.fl. (c)

2001/02:T16 av Anna Lilliehöök (m)

2001/02:T17 av Magda Ayoub och Margareta Viklund (kd)

2001/02:T18 av Bo Lundgren m.fl. (m)

2001/02:T19 av Birgitta Sellén (c)

2001/02:T20 av Lennart Daléus (c)

2001/02:T21 av Berndt Ekholm m.fl. (s)

2001/02:T22 av Erling Wälivaara (kd)

2001/02:T23 av Anne-Katrine Dunker (m)

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Allmänpolitisk debatt

2001/02:T24 av Per Erik Granström m.fl. (s)
2001/02:T25 av Lisbeth Staaf-Igelström m.fl. (s)
2001/02:T26 av Ulf Björklund m.fl. (kd)
2001/02:T27 av Eva Arvidsson m.fl. (s)
2001/02:T28 av Ingemar Josefsson m.fl. (s)
2001/02:T29 av Lars U Granberg (s)
2001/02:T30 av Mikael Johansson m.fl. (mp)
2001/02:T31 av Anita Jönsson (s)
2001/02:T32 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s)
2001/02:T33 av Leif Jakobsson m.fl. (s)
2001/02:T34 av Kent Olsson m.fl. (m)
2001/02:T35 av Per Erik Granström m.fl. (s)
2001/02:T36 av Sten Lundström och Sven-Erik Sjöstrand (v)
2001/02:T37 av Ola Karlsson (m)
2001/02:T38 av Anders Sjölund (m)
2001/02:T39 av Kristina Zakrisson och Berit Andnor (s)
2001/02:T40 av Margareta Israelsson m.fl. (s)
2001/02:T41 av Johnny Gylling m.fl. (kd)
2001/02:T42 av Karin Jeppsson m.fl. (s)
2001/02:T43 av Elver Jonsson (fp)
2001/02:T44 av Elver Jonsson (fp)
2001/02:T45 av Yvonne Ångström (fp)
2001/02:T46 av Kenth Skårvik m.fl. (fp)
2001/02:T47 av Rigmor Stenmark (c)
2001/02:T48 av Karl-Göran Biörsmark (fp)
2001/02:T49 av Åsa Torstensson (c)
2001/02:T50 av Åke Sandström (c)
2001/02:T51 av Karl Gustav Abramsson (s)
2001/02:T52 av Marianne Andersson och Birgitta Carlsson (c)
2001/02:T53 av Marianne Andersson och Birgitta Carlsson (c)
2001/02:T54 av Per Erik Granström m.fl. (s)

med anledning av förs. 2001/02:RR2 Riksdagens revisorers förslag angående sänkta socialavgifter
2001/02:Fi3 av Mats Odell m.fl. (kd)

Trafikutskottets betänkande
2001/02:TU3 Sjöfartsstöd

Justitieutskottets betänkande
2001/02:JuU2 Andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen

Utrikesutskottets betänkande
2000/01:UU14 Krigsmaterielexporten år 2000

Kulturutskottets betänkanden
2001/02:KrU2 Ungdomspolitik m.m.
2001/02:KrU3 Spel och lotterier
2001/02:KrU4 Social ekonomi

6 § Anmälan om interpellationer

Prot. 2001/02:15
19 oktober

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 19 oktober

2001/02:33 av *Christel Anderberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Polisbristen i Dalarna

2001/02:34 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Prostitutionslagstiftningen

2001/02:35 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Lars-Erik Lövdén

Uthyrning av del av bostad

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 oktober.

7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 oktober

2001/02:84 av *Inger Lundberg* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Insatser i Degerfors

2001/02:85 av *Barbro Hietala Nordlund* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Telias avvecklingsbeslut och statens ägaransvar

2001/02:86 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Arbetsmarknaden i Gävleborg

2001/02:87 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till statsrådet Leif Pagrotsky

Kanonexport till Indien

2001/02:88 av *Berit Jóhannesson* (v) till statsrådet Leif Pagrotsky

Vapenexport till Bahrain

2001/02:89 av *Rolf Olsson* (v) till jordbruksminister Margareta Winberg

Tillsynsavgifter

2001/02:90 av *Sten Tolgfors* (m) till socialminister Lars Engqvist

Diskriminering av adoptivföräldrar i pensionssystemet

2001/02:91 av *Margareta Viklund* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Människohandel över gränserna

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 oktober.

Prot. 2001/02:15
19 oktober

8 § Kammaren åtskildes kl. 13.57.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 4 § anf. 37
(delvis),
av talmannen därefter t.o.m. anf. 94 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

1 §	Avsägelse.....	1
2 §	Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott.....	1
3 §	Hänvisning av ärenden till utskott	2
4 §	Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 14).....	2
Anf. 1	OLA SUNDELL (m).....	2
Anf. 2	PETER PEDERSEN (v).....	3
Anf. 3	HARALD BERGSTRÖM (kd)	6
Anf. 4	PETER PEDERSEN (v) replik.....	8
Anf. 5	HARALD BERGSTRÖM (kd) replik	8
Anf. 6	PETER PEDERSEN (v) replik.....	9
Anf. 7	HARALD BERGSTRÖM (kd) replik	9
Anf. 8	BIRGITTA SELLÉN (c).....	9
Anf. 9	INGEGERD SAARINEN (mp).....	11
Anf. 10	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	13
Anf. 11	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	14
Anf. 12	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	14
Anf. 13	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	14
Anf. 14	TUVE SKÅNBERG (kd)	14
Anf. 15	OLLE LINDSTRÖM (m).....	16
Anf. 16	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	18
Anf. 17	OLLE LINDSTRÖM (m) replik	18
Anf. 18	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	19
Anf. 19	OLLE LINDSTRÖM (m) replik	19
Anf. 20	ERLING WÄLIVAARA (kd)	19
Anf. 21	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	21
Anf. 22	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	21
Anf. 23	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	21
Anf. 24	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	22
Anf. 25	LENNART KLOCKARE (s)	22
Anf. 26	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	24
Anf. 27	LENNART KLOCKARE (s) replik	24
Anf. 28	BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	24
Anf. 29	LENNART KLOCKARE (s) replik	25
Anf. 30	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	25
Anf. 31	LENNART KLOCKARE (s) replik	25
Anf. 32	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	25
Anf. 33	LENNART KLOCKARE (s) replik	25
Anf. 34	JAN ERIK ÅGREN (kd).....	26
Anf. 35	INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	27
Anf. 36	MARIA LARSSON (kd).....	30
Anf. 37	LARS WEGENDAL (s).....	31
Anf. 38	ROSITA RUNEGRUND (kd) replik.....	33
Anf. 39	LARS WEGENDAL (s) replik.....	34
Anf. 40	ROSITA RUNEGRUND (kd) replik.....	34
Anf. 41	LARS WEGENDAL (s) replik.....	34
Anf. 42	ROSITA RUNEGRUND (kd).....	34

Anf. 43	MARINA PETTERSSON (s)	36
Anf. 44	INGVAR ERIKSSON (m)	38
Anf. 45	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	40
Anf. 46	INGVAR ERIKSSON (m) replik	40
Anf. 47	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	40
Anf. 48	INGVAR ERIKSSON (m) replik	41
Anf. 49	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik	41
Anf. 50	INGVAR ERIKSSON (m) replik	41
Anf. 51	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik	42
Anf. 52	INGVAR ERIKSSON (m) replik	42
Anf. 53	KJELL-ERIK KARLSSON (v)	42
Anf. 54	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik	44
Anf. 55	TALMANNEN	44
Anf. 56	KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik	44
Anf. 57	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik	44
Anf. 58	KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik	45
Anf. 59	ULF BJÖRKLUND (kd)	45
Anf. 60	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik	47
Anf. 61	ULF BJÖRKLUND (kd) replik	48
Anf. 62	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik	48
Anf. 63	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	48
Anf. 64	TALMANNEN	49
Anf. 65	ULF BJÖRKLUND (kd) replik	49
Anf. 66	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	49
Anf. 67	TALMANNEN	50
Anf. 68	ULF BJÖRKLUND (kd) replik	50
Anf. 69	BIRGITTA CARLSSON (c)	50
Anf. 70	TALMANNEN	52
Anf. 71	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik	52
Anf. 72	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	52
Anf. 73	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik	53
Anf. 74	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	53
Anf. 75	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	53
Anf. 76	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	54
Anf. 77	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	54
Anf. 78	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	54
Anf. 79	GUDRUN LINDVALL (mp)	55
Anf. 80	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	57
Anf. 81	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	57
Anf. 82	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	58
Anf. 83	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	58

Anf. 84	CARL G NILSSON (m) replik.....	58
Anf. 85	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	58
Anf. 86	CARL G NILSSON (m) replik.....	59
Anf. 87	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	59
Anf. 88	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	59
Anf. 89	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	60
Anf. 90	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	60
Anf. 91	BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	62
Anf. 92	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	62
Anf. 93	BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	62
Anf. 94	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	63
Anf. 95	CARL G NILSSON (m) replik.....	63
Anf. 96	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	63
Anf. 97	CARL G NILSSON (m) replik.....	63
Anf. 98	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	64
Anf. 99	INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	64
Anf. 100	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	64
Anf. 101	INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	65
Anf. 102	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	65
Anf. 103	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	65
Anf. 104	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	66
Anf. 105	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	66
Anf. 106	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	66
Anf. 107	MICHAEL HAGBERG (s).....	66
Anf. 108	INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	68
Anf. 109	MICHAEL HAGBERG (s) replik.....	68
Anf. 110	INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	69
Anf. 111	MICHAEL HAGBERG (s) replik.....	69
Anf. 112	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	69
Anf. 113	MICHAEL HAGBERG (s) replik.....	70
Anf. 114	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	70
Anf. 115	MICHAEL HAGBERG (s) replik.....	70
Anf. 116	CARL G NILSSON (m) replik.....	70
Anf. 117	MICHAEL HAGBERG (s) replik.....	71
Anf. 118	CARL G NILSSON (m) replik.....	71
Anf. 119	MICHAEL HAGBERG (s) replik.....	71
Anf. 120	ULF BJÖRKLUND (kd) replik.....	71
Anf. 121	MICHAEL HAGBERG (s) replik.....	72
Anf. 122	ULF BJÖRKLUND (kd) replik.....	72

Anf. 123	MICHAEL HAGBERG (s) replik.....	72
Anf. 124	PER-SAMUEL NISSER (m)	73
Anf. 125	BERIT ADOLFSSON (m)	75
Anf. 126	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	77
Anf. 127	BERIT ADOLFSSON (m) replik.....	77
Anf. 128	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	77
Anf. 129	BERIT ADOLFSSON (m) replik.....	78
Anf. 130	GUDRUN LINDVALL (mp).....	78
Anf. 131	BERIT ADOLFSSON (m)	78
Anf. 132	GUDRUN LINDVALL (mp).....	78
Anf. 133	BERIT ADOLFSSON (m)	79
5 §	Bordläggning.....	79
6 §	Anmälan om interpellationer	81
7 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	81
8 §	Kammaren åtskildes kl. 13.57.	82

